

Çocuk Yaşta Evliliklerin
Önlenmesi için Küresel
Ortaklık Ağı

Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi için Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Mekanizmalarının Kullanılması

Sivil Toplum Örgütleri için Rehber

Bu rehber “Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi için Küresel Ortaklık Ağı Girls Not Brides”ın önerisi üzerine Girls Not Brides sekreteryasından Georgiana Epure (Savunuculuk ve Kampanyalar Direktörü) ve Sophia Lane (Savunuculuk ve Kampanyalar Sorumlusu) ile yakın işbirliği içerisinde, Paula Trujillo González (Genel Rehber) ve Martha Castro (Araştırma Lideri) tarafından hazırlanmıştır.

Bu rehber Girls Not Brides’a üye sivil toplum örgütlerinden bazıları da katkıda bulunmuştur. İngilizce dilindeki orijinal metnin editoryal düzenlemesini Emma Sadd yapmıştır.

Türkçe çeviriye not:

Bu rehber, Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği’nin Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) ve Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM) desteğiyle yürütmekte olduğu “Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi için Sivil Toplum Örgütlerinin Uluslararası Savunuculuk Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi çerçevesinde hazırlanan Bilgi Kiti”ne kaynaklık etmek üzere Türkçeye çevrilmiştir.

Uçan Süpürge Derneği bu rehberi Türkçeleştirmekle kalmamış, aynı zamanda, sivil toplum örgütlerinin savunuculuk faaliyetlerinde etkin biçimde kullanılması için yerelleştirme hedefi doğrultusunda, orijinal metni bozmadan rehberi Türkiye bağlamına uyarlamaya da çalışmıştır.

Yerelleştirme, rehberin özgün içeriğini ve dilini değiştirerek Girls Not Brides’in kurumsal yaklaşımına müdahale anlamına gelmemektedir. Bazı terim ve kavramlar tercümeden, terminolojiden ve kültürden kaynaklı sebeplerle yeterince anlaşılır değilse Türkçede daha iyi ifade edilebilmesi ve Türkiye’deki sivil toplum örgütlerince daha anlaşılır olması için alternatif ifade biçimleri tercih edilmiştir.

Bu rehberin ekindeki Terimler Sözlüğü, uluslararası insan hakları mekanizmalarını daha iyi anlamak için Uçan Süpürge Derneği tarafından hazırlanmış ve rehberin Türkçe çevirisine eklenmiştir.

Türkçe metnin editörlüğünü Selen Doğan ve Sinem Sefa Akay yapmıştır.

İçindekiler

Kısaltmalar	4
Terimler ve Kavramlar Listesi	5
Önsöz	8
Giriş	9
3. Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi Konusunda Devletlerin Yükümlülüğüne İlişkin İnsan Hakları İzleme Mekanizmasının Kullanımı	11
3.1. Çocuk Hakları Komitesi (CRC) ile İlişkilendirme	13
Çocuk Yaşta Evlilikler ile Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Arasındaki İlişkiyi Anlama: İlgili Maddeler, Genel Yorumlar ve İhtiyari Protokoller, Rehber Niteliğindeki Örnekler	13
CRC Raporlama Döngüsü için Adım Adım Rehber ve Araçlar	
• İnceleme Öncesinde	21
• İnceleme Sırasında	26
• İnceleme Sonrasında	27
3.2. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi (CEDAW) ile İlişkilendirme	31
Çocuk Yaşta Evlilikler ile Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi Arasındaki İlişkiyi Anlama: İlgili Maddeler, İhtiyari Protokol, Genel Tavsiye Kararları Rehber Niteliğindeki Örnekler	31
CEDAW Raporlama Döngüsü için Adım Adım Rehber ve Araçlar	
• İnceleme Öncesinde	41
• İnceleme Sırasında	44
• İnceleme Sonrasında	46
3.3. BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi (CESCR) ile İlişkilendirme	49
Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ile Çocuk Yaşta Evlilikler Arasındaki İlişkiyi Anlama: İlgili Maddeler ve Genel Yorumlar	49
CESCR Raporlama Döngüsü için Adım Adım Rehber ve Araçlar	
• İnceleme Öncesinde	58
• İnceleme Sırasında	61
• İnceleme Sonrasında	63
3.4. Evrensel Periyodik İnceleme (UPR) ile İlişkilendirme	66
Evrensel Periyodik İnceleme (EPI) ile Çocuk Yaşta Evlilikler Arasındaki İlişkiyi Anlama	66
EPI Mekanizması ile Diyalog:	
• İnceleme Öncesinde	69
• İnceleme Sırasında	73
• İnceleme Sonrasında	75

Kısaltmalar

BM	Birleşmiş Milletler
CEDAW	BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (ve Komitesi)
CESCR	BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ve Komitesi)
CRC	BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ve Komitesi)
ECOSOC	BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi
HRC	BM İnsan Hakları Konseyi
ICESCR	BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi
ICCPR	BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi
LOIPR	Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesi
OHCHR	BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği
UNTB'ler	Birleşmiş Milletler Sözleşme Organları
UPR	Evrensel Periyodik İnceleme (EPI)
STÖ	Sivil Toplum Örgütü/Örgütleri

Terimler ve Kavramlar Listesi

Çocuk Yaşta Evlilik

Çocuk Yaşta Evlilik: Taraflardan en az birinin 18 yaşının altında olduğu resmi ya da gayri resmi her türlü evlilik ya da birliktelik.

Çocuk Yaşta Evliliklerin Yaygınlığı: 18 yaşından önce evlendirilen¹ ya da birlikte yaşayan² 20-24 yaş aralığındaki kadınların oranı.

Çocuğun Gelişen Kapasitesi: Çocukların karar ve eylemlerine ilişkin sorumluluk alma becerilerini aşamalı olarak geliştirmesi.³

BM Sözleşme Organları Terimleri⁴⁵

Alternatif, Paralel ya da Gölge Rapor: Sivil toplum örgütleri, belirli bir ülkedeki insan hakları meselesine yönelik bilgi içeren raporlar hazırlayarak bu raporları ilgili insan hakları mekanizmasına⁶ sunar. Devlet herhangi bir rapor hazırlamadığında ya da raporunu çok geç sunması nedeniyle herhangi bir devlet raporu olmadığında, örneğin Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi'ne alternatif bir rapor sunulabilir Sivil toplum örgütlerinin devlet raporuna erişiminin olması durumunda da gölge rapor sunma hakkı vardır.

Sonuç Gözlemleri: İlgili sözleşme komitesi, bir taraf devletin incelemesinin ardından sonuç gözlemleri ya da “tavsiyeler” yayımlar. Bu gözlemler, anlaşmaların iç hukukta uygulanmasını güçlendirmek için birincil çıktılardır. Bunlar, kamuya açık bir biçimde belgelenir ve devlet ilerlemesini, Komitenin temel endişelerini ve Sözleşmelerin ve/veya İhtiyari Protokollerin uygulanmasını iyileştirme konusunda önerileri vurgular. Taraf devletle gerçekleştirilen oturumda gündeme getirilmeyen konular sonuç gözlemlerine dahil edilmez.

Sorular/Konular Listesi: İnsan hakları sözleşmelerini denetleyen Komiteler tarafından devletlere sorulan soruların listesidir. Bu sorular, yasa ve politikalara ilişkin güncellemeler, insan hakları belgelerinin onaylanması ve sözleşmelerin uygulanmasını açıklığa kavuşturmak üzere belirli veri ve istatistiksel talepler gibi konuları kapsar.

Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesi: Raporlama yapan ülkede, sözleşmelerin uygulanması konusundaki soru ve endişeleri içeren listedir. Devlete, Basitleştirilmiş Raporlama Prosedürü kapsamında rapor hazırlama konusunda rehberlik eder.

İhtiyari Protokoller: İnsan hakları sözleşmelerine ilişkin İhtiyari Protokoller, sözleşmelere eklenerek yeni taahhütler getirilir ya da daha önce ele alınmamış konular değerlendirilir. Ana sözleşme metinlerine benzer bir biçimde İhtiyari Protokoller de sözleşmeye taraf ülkeler tarafından imzaya, katılıma ya da onaya açıktır.

Ön Oturum: İsviçre'nin Cenevre kentinde düzenlenen ön oturum, BM insan hakları komitelerinin sivil toplum örgütlerinin raporlarını görüşmek ve devletlerin temsilcileriyle ülke oturumlarına hazırlanmak üzere Komite üyeleri, sivil toplum örgütleri ve BM kuruluşlarının temsilcileriyle bir araya geldiği bir haftalık bir toplantıdır. Ön oturumlar, genellikle gizlidir ancak, CESCER kamuya açıktır. Söz konusu toplantılar, belirli ülkelere ilişkin BM insan hakları sözleşmelerinin durumunu ele alır ve sivil toplumun sözleşmelerin uygulanması konusundaki endişelerini Komite üyelerine iletmesine olanak tanır.

Ön Oturum Çalışma Grubu: Beş Komite üyesinden oluşan bu grup, ön oturum değerlendirmelerinden ve sivil toplum örgütlerinin raporlarından alınan bilgiler aracılığıyla, planlanan bir sonraki oturumda ülkelerin ele alınacak konu ve sorunlar listesini derler.

¹ Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği olarak Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de yer alan “18 yaşın altındaki birey çocuktur” tanımını istisnasız kabul ederek, çocuk yaşta evlilikler konusunda “evlenen” yerine “evlendirilen” çocuk kavramını kullanıyoruz. Evlilik yasaları (Türkiye Medeni Kanunu gibi) unsurları belirlenmiş bir haktır. Kanunların yetişkin olarak tanımladığı kişiler bu hakkı istekleri ve rızaları doğrultusunda kullanabilirler. Ancak, çocuklar ve ergenler söz konusu olduğunda rıza kavramı çocuk koruma ve çocuk güvenliği bağlamında değerlendirilmelidir.

² Uçan Süpürge Derneği bu terimi “birliktelik içinde olan, birlikte yaşamaya zorlanan” olarak kullanmaktadır. Resmi nikahın söz konusu olamayacağı yaşlardaki çocuklar rızaları manipüle edilerek ve dini törenle bu duruma meşruiyet kazandırılmaya çalışılarak aynı evde birlikte yaşamaya zorlanmaktadır.

³ Daha fazla bilgi için bakınız Gerison Lansdown (2025) [Çocukların Gelişen Kapasiteleri](#), UNICEF ve Save the Children

⁴ Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği tarafından bu rehberde kullanılan bazı temel terim ve kavramlara dair kısa bilgileri ve ilgili kaynakları içeren “Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi için Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Mekanizmalarının Kullanılması: Sivil Toplum Örgütleri için Rehber: Terimler Sözlüğü” hazırlanmıştır. Bu bölümde yer alan terimlerin çoğuna dair bilgileri sözlükte bulabilirsiniz.

⁵ Birleşmiş Milletler insan hakları sistemi treaty based (sözleşme temelli) ve charter based (tüzük temelli) olarak ikiye ayrılır. Mevcut tüzük temelli organlar, Evrensel Periyodik İnceleme ve BM Özel Prosedürleri de dahil olmak üzere İnsan Hakları Konseyi ve bağlı kuruluşlardır. Sözleşme temelli organlar ise ilgili sözleşmelerin komiteleridir. Ne var ki, bu rehberi hazırlayanlar rehberde detaylı bir şekilde açıklanan dört insan hakları izleme mekanizmasını aynı/tek başlık (treaty body terms - sözleşme organları terimleri) altında toplamışlardır. Rehberin Türkçe versiyonunda bu ayrımın gözden kaçmaması önerilmektedir.

⁶ İnsan hakları mekanizmaları hakkında bilgi için Rehberin ekindeki Terimler Sözlüğü'nden yararlanınız.

Komite Üyeleri: Sözleşme organlarını oluşturan üyeler, insan hakları konusunda sahip oldukları uzmanlıklarına dayanarak seçilen bağımsız uzmanlardır. Bu uzmanlar ülkeler tarafından seçilir, ancak uzmanların bağımsız çalışması, tüm çalışmalarında adalet ve nesnelligi ön planda tutması beklenir.

Genel Yorumlar ya da Genel Tavsiyeler/ Genel Tavsiye Kararları: Sözleşme organları, aynı zamanda devletlerin kabul ettiği sözleşmeleri uygulama ve yorumlama yöntemleri konularında rehberlik etmek adına genel yorumlar ya da genel tavsiyeler düzenler.

İnsan Hakları Konseyi (HRC): Birleşmiş Milletler sistemi kapsamında, küresel olarak insan haklarını teşvik etme ve koruma eylemlerini güçlendirmekle yükümlü devletlerarası bir organdır. HRC, insan hakları ihlallerini ele alır ve bunlara yönelik önerilerde bulunur. İnsan hakları acil durumlarına tepki gösterir, Evrensel Periyodik İnceleme mekanizması ile tüm BM üye devletlerindeki insan hakları meselelerini değerlendirir ve insan hakları eğitimi ve farkındalığını teşvik eder. İnsan Hakları Konseyi aynı zamanda, insan haklarına ilişkin raporlama ya da danışmanlık yapmakla yükümlü bağımsız insan hakları uzmanları ve organları olan BM Özel Prosedürleri ile yakın işbirliği içerisinde.

Özel Raportör: BM İnsan Hakları Konseyi tarafından, belirli ülkelerde ve dünya çapında kadınlara ve kız çocuklara yönelik şiddet de dahil olmak üzere insan hakları koşullarını izlemek, önerilerde bulunmak ve bunları raporlamak üzere görevlendirilen bağımsız bir uzmandır. Özel Raportörler, bireysel şikayetleri ele alır, bu konuda çalışmalar gerçekleştirir, teknik işbirliği önerileri sunar ve insan hakları meselelerini değerlendirmek üzere ülke ziyaretlerinde bulunur. Özel Raportörler, görevlerini tarafsız bir biçimde yerine getirebilmeleri için BM tarafından finansal olarak tazmin edilmeksizin herhangi bir ödeme almadan, lojistik destek alarak bağımsız bir biçimde faaliyet gösterir.

Geleneksel Raporlama Prosedürü: Geleneksel raporlama prosedürü, sözleşmeye taraf devletlerin bir Ülke/Devlet Raporu ve bir dizi soruna yönelik yazılı yanıtlar sunmasını içerir. Öte yandan Basitleştirilmiş Raporlama Prosedüründe, taraf devletlerin Komite'ye yalnızca, Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesi'ne yanıt niteliği taşıyan bir rapor sunması beklenir.

Troyka: Evrensel Periyodik İncelemede her devlete, raportör olarak görev yapan ve troyka olarak bilinen üç BM Üye Devletinden oluşan gruplar yardımcı olur. Troykanın iki ana sorumluluğu vardır: BM Üye Devletlerinden gelen tüm ön soruları toplamak ve bunları incelenen devlete iletmek; İnsan Hakları Konseyi Sekreteryası ve incelenen devletin desteğiyle Çalışma Grubunun raporunun hazırlanmasına yardımcı olmak.

Çekinceler: Ülkeler, uluslararası sözleşmeyi imzaladığında kimi zaman belirli bölümlerinden vazgeçer. Bu durum "çekince koymak" olarak adlandırılır. Ancak, bu konuda, çekincelerin anlaşmanın ruhuna ve amacına tamamen aykırı olamaması kuralı uygulanır.

Basitleştirilmiş Raporlama Prosedürü: Belirli BM anlaşma organları tarafından uygulanan raporlama prosedürü, devletlerin raporlama sürecini basitleştirir. Bu prosedür kapsamında Komiteler, taraf devlete "Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesi" olarak bilinen ve 30'a kadar soru içeren belirli bilgilere yönelik bir talepte bulunur. Devletin, ilgili sorulara verdiği yanıt, daha sonra devletin resmi raporu olarak kabul edilir.

Devlet İnceleme Oturumu: Oturum, genellikle İsviçre'nin Cenevre kentinde yapılan 3 haftalık bir toplantıdır. Bu toplantılarda Komiteler, taraf oldukları sözleşmeler kapsamındaki insan haklarına ilişkin yükümlülüklerini devletler tarafından yerine getirilmesini tartışmak üzere bir araya gelir. Bu kamuya açık oturumlar sırasında Komite, incelemeye alınan devletlerin devlet temsilcileriyle bir araya gelir ve etkileşimli diyaloglar yürütür. Tartışmalar devlet raporları (ülke raporu olarak da geçer), Komite'nin Sorular/Konular Listesi için verilen yanıtlar, sivil toplum örgütlerinin alternatif raporları, ön oturum bilgileri ve diğer ilgili belgeler de dahil olmak üzere çeşitli belgelere dayanır. Medya ve insan hakları savunucuları da dahil gözlemciler, bu oturumlara katılabilir, ancak konuşma hakkı yalnızca devlet temsilcileri ve Komite'ye verilir. Oturumlar, çevrimiçi ve canlı yayın olarak ya da sona erdikten sonra izlenebilir.

Sözleşmeye Katılım: Katılım, bir devletin diğer devletler tarafından görüşülmüş ve imzalanmış bir anlaşmaya taraf olma teklifini kabul ettiği anlamına gelir. Bu, onaylama ile aynı yasal sonuçları doğurur, ancak sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra gerçekleşir.

Sözleşme: Bir anlaşma ya da sözleşme, devletler arasında uluslararası hukuk uyarınca gereklilikleri takip etmeyi taahhüt ettiği ve yasal olarak bağlayıcılığı bulunan bir uluslararası anlaşmadır. Devletler, bir sözleşmeyi imzalayarak, onayladığını ve kurallarına uymayı kabul ettiğini belirtir ve sözleşmeye taraf olur. Bir sözleşmeyi imzalayarak devletler, sözleşme hükümlerine bağlı kalmayı gönüllü olarak kabul eder ve uluslararası hukuk uyarınca yasalarını, politikalarını ve uygulamalarını sözleşme kapsamında belirtilenlerle uyumlu hale getirmeyi taahhüt eder.⁹

Sözleşmenin Onaylanması: Onaylama, bir uluslararası anlaşmaya resmi onay verme işlemidir. Bir anlaşmanın onaylanması, bir devletin anlaşmaya uyma taahhüdünü yasal olarak bağlayıcı hale getirir.

⁹ Daha fazla bilgi için, BM sözleşme organları hakkında International Service for Human Rights [Guide on UN treaty bodies](#). inceleyiniz. [OHCHR internet sitesinde](#) ülke ya da sözleşmeye göre onay durumunu kontrol edebilirsiniz.

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi:

Uluslararası ekonomik ve sosyal işbirliğini ve kalkınmayı teşvik etmekle yükümlü başlıca BM organıdır. Küresel ekonomik ve sosyal güçlükleri ele almak üzere üye devletler ve uzmanlaşmış kuruluşlar arasında tartışmaları ve işbirliğini kolaylaştırır.

Evrensel Periyodik İnceleme Çalışma Grubu: İnsan Hakları Konseyi'nde incelemelerin yürütülmesiyle yükümlüdür. Bu grup, Evrensel Periyodik İncelemeye katılmak isteyen BM üye devletleri ve inceleme kapsamındaki devletin delegasyonundan oluşur.

Birleşmiş Milletler Sözleşme Organları: BM sözleşme organları, taraf devletler tarafından temel uluslararası insan hakları sözleşmelerinin uygulanmasını izleyen bağımsız uzmanlardan (Komite Üyeleri) oluşan uluslararası komitelerdir. Her bir sözleşme organı⁷ bir sözleşmeye karşılık gelir ve taraf devletlerin yükümlülüklerini yerine getirmesini sağlamak adına çeşitli işlevleri üstlenir. Sözleşme organları, ülkelerin insan haklarına uyumuna yönelik raporlarını ("devlet/ülke raporları") inceler, ülkelerdeki durumu değerlendirmek için sivil toplum örgütleri, insan hakları kurumları, BM ajansları ve diğer paydaşlarca sağlanan bilgileri inceler ve ülkelerin anlaşma yükümlülüklerini yerine getirmesine yardımcı olmak adına geri bildirim ve tavsiyelerde bulunur. Bunlar, devlet incelemeleri aracılığıyla sözlü ya da bireysel düzeyde yazılı olarak sağlanır ("Sonuç Gözlemleri").⁸

BM Sözleşme Organları Çalışma Grubu: BM sözleşme organlarının her birinin başkanı tarafından aday gösterilen beş üyeden oluşan çalışma grubudur. Grubun birincil görevi, raporlama yapan devletlerin temsilcileriyle gerçekleştirilecek inceleme oturumunda odak noktası olacak temel sorunların belirlenmesidir. Amaç, sistemin daha verimli hale getirilmesi ve hedef odaklı hazırlıkların kolaylaştırılmasıdır.

Sözleşmenin İmzalanması: Bir devlet bir anlaşmayı imzalayarak ona uyma niyetini ifade eder. Ancak bu niyet beyanı bağlayıcı değildir; yasal olarak bağlayıcı olması için onaylanması gerekir.

⁷ Mevcut durumda, dokuz temel uluslararası insan hakları sözleşmesinin ve bir İhtiyari Protokol'ün uygulanmasını izleyen 10 sözleşme organı bulunmaktadır. BM sözleşme organlarına ilişkin daha fazla bilgi için [OHCHR internet sitesini](#) ziyaret edebilirsiniz.

⁸ BM sözleşme organlarının işlevlerine yönelik daha fazla bilgi için [OHCHR internet sitesini](#) ziyaret edebilirsiniz.

Önsöz

Çocuk yaşta evlilikler, her yıl 12 milyon kız çocuğun çocukluğunu, haklarını, özerkliğini ve olanaklarını tehdit eden sistematik bir sorundur. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları kapsamındaki 5.3. no'lu Amaç aracılığıyla dünya çapında devletler, 2030 yılına kadar çocuk yaşta evlilikleri sona erdirmeye taahhüdünde bulunmuş ve bu taahhüt, çok sayıda diğer uluslararası, bölgesel ve ulusal bildirge ve stratejide tekrarlanmaktadır. Bu politik taahhüdün içerdiği unsurlar; kız çocukların eğitime, cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine ve haklarına erişimini sağlamak ve güvence altına almak, toplumsal cinsiyet kalıplarını ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti sona erdirilmesi ve yasa önünde eşitliğin sağlanması, uluslararası insan hakları hukukunda güçlü bir temele sahiptir.

Uluslararası insan hakları sözleşmeleri, toplumsal dönüşümü hedefleyen hak savunucuları için güçlü bir araçtır. Söz konusu sözleşmelerin hükümlerinin anlaşılması ve kullanılmasıyla sivil toplum örgütleri, devlet raporlama mekanizmalarıyla etkileşime girebilmekte ve devletleri uluslararası insan hakları hukuku kapsamında yasal yükümlülüklerinden sorumlu tutabilmektedir.

Bu rehber, Girls Not Brides üye kuruluşları da dahil olmak üzere, sivil toplum örgütlerini, çocuk yaşta evlilikleri sona erdirmek ve evlilik ya da birliktelik içinde olan kız çocuklara destek sağlamak üzere tasarlanmıştır. Bu rehber, yalnızca yasalar ve uygulama usullerinin bir derlemesi değil, aynı zamanda dünya çapında Girls Not Brides üyesi örgütler için uygulanabilir adımları ve umut verici uygulamaları sunan pratik bir başvuru kaynağıdır.

İster deneyimli bir insan hakları savunucusu, isterseniz alanda yeni bir aktör olun, bu kaynak, ulusal düzeyde savunuculuğun ilerletilmesi ve devletlere çocuk yaşta evlilikleri sona erdirmeye ve kız çocukların haklarına saygı gösterme, onları koruma ve hayata dahil etmek üzere harekete geçmesi yönünde baskı uygulama konusunda uluslararası insan hakları hukukunu ve BM insan hakları mekanizmalarını kullanmak adına gereksinim duyduğunuz araç ve bilgileri içermektedir.

Georgiana Epure

Savunuculuk ve Kampanyalar Direktörü
Girls Not Brides: Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi için
Küresel Ortaklık Ağı

Giriş

Bu Rehber Neden Önemlidir ve Kimlere Yöneliktir?

Çocuk yaşta evlilik, kız çocuklar ve kadınlar üzerinde olumsuz etkilere sahip küresel bir sorundur. Bu nedenle de uluslararası yasal çerçeveler, çocuk yaşta evliliğin yaygınlığını azaltma ve söz konusu etkileri ele alma konularında acil bir ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır. Çocuk yaşta evliliğe ilişkin savunuculuk yapmak adına dört temel yasal çerçeve bulunmaktadır:

- 1. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (CRC)**, çocuk yaşta evliliklerden açıkça söz etmese de çocukların eğitim, sağlık ve şiddetten korunma gibi haklarını ve refahını etkileyen zararlı uygulamaların sonlandırılması gerektiğini vurgular.
- 2. BM Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW)**, devletlerin evlilik ve aile konularında toplumsal cinsiyet ayrımcılığını önlemesini, evlenme ve özgürce eş seçme hakkı konusunda da eşitliği sağlamasını gerektirir. Bu sözleşme aynı zamanda, çocuk yaşta nişanlanmayı ve evliliği yasaklayarak asgari evlilik yaşını belirleyen, evliliklerin kayıt altına alınmasını zorunlu kılan yasaların kabul edilmesine vurgu yapmaktadır.
- 3. BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (CESCR)**, erken yaşta evliliğin sağlık, eğitim ve istihdam gibi haklara yönelik olumsuz etkilerini vurgular. Bu sözleşmeye taraf olmak, çocukları sosyal ve ekonomik sömürden korumak adına belirli önlemler alınmasını gerektirir.
- 4. Evrensel Periyodik İnceleme (UPR) (Türkçe kısaltması EPI)**, her bir BM üyesi devletin insan haklarına ilişkin kayıtlarının düzenli bir akran incelemesinden geçmesini gerektiren, İnsan Hakları Konseyi'nin benzersiz bir mekanizmasıdır.

EPI, her devlet için ülkelerindeki insan hakları koşullarını iyileştirmek adına alınan önlemleri düzenli olarak raporlama ve BM üye devletlerinden *sürekli iyileştirme* için öneriler alma olanağı tanır. EPI aracılığıyla, çocuk yaşta evliliğe yönelik yüzlerce tavsiye kararı yayınlanmıştır ve bunlar kız çocuklar ve kadınların haklarını korumak için bu zararlı uygulamanın ele alınmasının acil bir ihtiyaç olduğu her geçen gün daha fazla kabul gördüğünü ortaya koymaktadır.

Yukarıdaki yasal çerçeveleri denetleyen Komiteler, sivil toplum örgütlerinin devletlerin insan haklarına yönelik yükümlülüklerini nasıl yerine getirdiğini değerlendirmeleri ve insan hakları hukukunun daha iyi bir biçimde uygulanması için baskı yapmaları için birçok fırsat sunar. Söz konusu insan hakları izleme mekanizmalarıyla etkileşimi savunuculuk stratejilerine dahil etmek, sivil toplum örgütlerinin çocuk yaşta evlilikleri önleme gündemini ilerletmesi ve evlilik ya da birliktelik içinde olan kız çocuklar ve ergenleri desteklemesi adına etkili bir yol olabilir.

Bu bağlamda Girls Not Brides, çocuk yaşta evlilikler konusunda çalışan üye kuruluşlar ve diğer sivil toplum örgütlerinin CRC, CEDAW ve CESCR Komiteleri ile EPI mekanizması ile etkileşimini kolaylaştırmak adına bu kapsamlı rehberi geliştirmiştir.

Bu rehber, uluslararası insan hakları mekanizmalarının tavsiyeleri aracılığıyla çocuk yaşta evliliklere ilişkin ulusal savunuculuk stratejilerini geliştirmeyi, alınması gereken önlemler için bir çerçeve sağlamayı, ulusal ve yerel düzeylerde dönüşümü hedefleyen yönlendirmeyi amaçlar.

Rehber Nasıl Yapılandırılmıştır?

Bu rehber, her bir temel insan hakları izleme mekanizması için yani CRC Komitesi, CEDAW Komitesi, CESCRC Komitesi ve EPI olmak dört ana bölümden oluşmaktadır. Bu rehber, tek bir metin ya da her bölümü bağımsız bir metin olarak değerlendirilebilir. Rehber, raporlama döngüsünün tüm aşamalarında söz konusu mekanizmalarla bağlantı kurmak adına gerekli tüm bilgileri içermektedir.

CRC, CEDAW ve CESCRC Komiteleri (BM Sözleşme Organları) ile ilgili bölümler aşağıdaki biçimde düzenlenmiştir:

1. Her bir mekanizmaya giriş,
2. Çocuk yaşta evliliklere ilişkin savunuculuk için geçerli Sözleşme Maddeleri, İhtiyari Protokoller ve Genel Yorumlar/Tavsiyeler,
3. Komite raporlama sürecinin nasıl işlediğine ve sivil toplum örgütlerinin ilgili sürece nasıl dahil olabileceğine yönelik adım adım pratik bilgiler
4. Girls Not Brides üyesi örgütler tarafından paylaşılan iyi uygulama örnekleri,
5. İlgili mekanizmalara yönelik, sivil toplum örgütleri için rapor hazırlama rehberi.

EPI bölümü aşağıdaki biçimde düzenlenmiştir:

1. EPI'ye giriş,
2. Çocuk yaşta evlilikler ve EPI arasındaki bağlantının anlaşılması,
3. EPI döngüsüne ilişkin açıklama,
4. Sivil toplum örgütlerinin EPI ile nasıl bağlantı kurabileceğine yönelik bilgiler
5. EPI sürecinde sivil toplum örgütlerinin sunumlarına ilişkin rehber niteliğinde örnekler,
6. EPI sürecine katılacak sivil toplum örgütleri için rapor hazırlama rehberi.

Bu Araç Seti için Kilit Noktaları

Sivil toplum örgütlerinin insan hakları mekanizmalarıyla bağlantı kurma kapasiteleri farklı olduğu için bu araç seti, savunuculuk eylemlerine öncelik verilmesine destek olmak adına bir trafik ışığı sistemi kullanır:

Israrla Önerilir

Önerilir

Ancak bu öneriler esnekler ve bunların örgütün kapasitesine ve uluslararası insan hakları mekanizmalarıyla savunuculuk stratejilerine göre uyarlanması gerekir.

Göz Önüne Alınması Gereken Diğer Simgeler

Araç Kutusu! Yararlanılacak Kaynaklar

Program: Harekete Geçmek için Zaman Çizelgesi

İpucu! Bilmekte Yarar Var

Yukarıdaki Metne İlişkin **Bağlantılar**

Nasıl: Destekleyici Rehberlik

Eylem: Atılacak Adımlar

Önemli! Anahtar Bilgiler

Vaka Çalışması: İyi Uygulama Örneği

Girls Not Brides'ın Notu:

Bu rehberin kullanımı sırasında herhangi bir sorunuz ya da desteğe gereksiniminiz olması durumunda info@girlsnotbrides.org adresinden Girls Not Brides sekreteryasıyla iletişime geçiniz. Konu satırına "UN Treaty Bodies/UPR Toolkit" [BM Anlaşma Organları/UPR Rehberi] yazınız. Herhangi bir yanlışlık ya da hata fark etmeniz ya da savunuculuk çalışmalarınızdan herhangi bir fikir paylaşmak istemeniz durumunda lütfen bizi bilgilendiriniz. Sürekli iyileştirmeye değer veriyor ve paylaşılan öğrenmeye ilişkin kapsayıcı bir yaklaşımı benimsiyoruz. Geri bildirimleriniz, kolektif çalışmalarımızın kalite ve etkinliğini sağlama konusunda önem taşımaktadır.

3. Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesinde Devletlerin Yükümlülüğüne İlişkin İnsan Hakları İzleme Mekanizmasının Kullanımı

Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesinde Devletin Yükümlülüğü Açısından BM Sözleşme Organları ve Evrensel Periyodik İnceleme Süreciyle Diyalog Neden Önemlidir?

“Bu mekanizmalarla bağlantı kurulması, yalnızca devleti sorumlu tutmak ve yerel etkiyi yönlendirmekten ibaret değildir. Bu aynı zamanda, sivil toplum örgütleri olarak ürettiğimiz günlük bilgileri organize etmenin değerini de kabul etmekle ilişkilidir. Bu raporların geliştirilmesi sırasında, belirli alanlarda savunuculuk yapılmasına acil bir gereksinim olduğu fark edilmiş ve bu da ağıımızın kapsamını nasıl genişletebileceğimizi düşünmemizi sağlamıştır.”

Coordinadora por los Derechos de la Infancia y la Adolescencia (Çocuk ve Ergen Hakları Koordinatörü, CDIA), 2020-2023 yılları arasında ÇHS ve EPI süreçlerine katılan Girls Not Brides'a Paraguay'dan üye kuruluş

Uluslararası insan hakları sözleşmelerine taraf olarak devletler; insan haklarına saygı duyma, onları koruma ve sağlama konularında uluslararası hukuk kapsamındaki aşağıdaki yükümlülük ve görevleri üstlenir:

- Devletlerin insan haklarının icrasına müdahale etmemesi ya da sınırlamaması gerektiğini ifade eden **saygı gösterme** yükümlülüğü,
- Devletlerin bireyleri ve grupları, insan hakları ihlallerine karşı koruması gerektiğini ifade eden **koruma** yükümlülüğü,
- Devletlerin temel insan haklarının icrasını kolaylaştırmak üzere olumlu adımlar atması gerektiğini ifade eden **icra** yükümlülüğü.

Uluslararası insan hakları sözleşmelerini onaylayarak devletler, sözleşmeden kaynaklanan yükümlülükleri ve görevleri yerine getirmek üzere yerel önlem ve mevzuatları uygulamaya koymakla yasal olarak yükümlü sayılır. BM sözleşme organları (UNTB'ler) ve Evrensel Periyodik İnceleme (EPI) mekanizması, düzenli olarak (her dört-beş yılda bir) devletlerin yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini ve uygulamalarını inceler, böylelikle, devlet çatısı altındaki herkesin, devlet tarafından onaylanan sözleşmeler kapsamında belirtilen haklardan yararlanabilmesini sağlar.

UNTB incelemeleri ve EPI ile bağlantı kurulması, devletlerin insan hakları yükümlülüklerinden sorumlu tutulması ve çocuk yaşta evliliğin ele alınmasında önemli bir adımdır. Sivil toplum örgütleri, toplumların bakış açıları da dahil olmak üzere, tematik ve bağlamsal uzmanlıklarıyla bu sürece katkıda bulunarak önemli bir rol oynar. Sivil toplum örgütleri, devlet raporlama süreçlerini tamamlama ve UNTB'leri ve EPI tavsiyelerini etkileme konularında temel ortak niteliğine sahiptir. Devletlerin çocuk yaşta evliliğe ilişkin taahhütlerini yerine getirmesini sağlar ve bu zararlı uygulamanın önlenmesi ve kız çocukların haklarının icra edilmesi için somut adımlar atılmasını savunur.

Sivil toplum örgütleri, çocuk yaşta evlilikten doğrudan etkilenen kız çocuklar ve ergenlerin seslerini yükselterek endişelerinin söz konusu mekanizmalar tarafından duyulmasını sağlar. Sivil toplum örgütleriyle işbirliği içerisinde bir katılım UNTB ve EPI süreçlerini daha sağlam, kapsayıcı ve etkili bir hale getirir.

Sivil toplum örgütleri aynı zamanda, devlet raporlarını paylaşarak ve söz konusu inceleme süreçlerinden elde edilen sonuç ve tavsiyelerin uygulanmasını savunarak kamuoyunda farkındalığı artırabilir. Yerel düzeyde, çocuk yaşta evlilikler çevresindeki tartışmalar, politika etkisine ve kız çocukları ve ergenler için dönüştürücü alanların oluşturulmasına katkıda bulunur.

3.1. Çocuk Hakları Komitesi (CRC) ile İlişilenme

Çocuk Yaşta Evlilikler ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Arasındaki İlişkiyi Anlama

Çocuk Hakları Komitesi (CRC), dünya üzerinde en çok onaylanan sözleşme olan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin uygulamasını izler.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocuk yaşta evlilikleri doğrudan ele almasa da sözleşmenin neredeyse tamamı; aralarında eğitim, sağlık, cinsel istismardan korunma, kendini ifade etme, doğumun kayıt altına alınması hakkı ve oyun hakkının bulunduğu çocuk haklarını çocuk yaşta evlilik bağlamında ortaya çıkan ihlallerden korumaya ilişkindir.

İpucu! Çocuk yaşta evliliklere ilişkin Sözleşmenin maddelerinin vurgulanması

CRC ile ilişkilendirilen Sözleşmenin çocuk yaşta evliliklerle ilgili maddelerinin vurgulanması büyük önem taşımaktadır. Bu, yazılı raporların hazırlanmasına ve ülkede çocuk yaşta evliliklerin yaygınlığının çocuk haklarına ilişkin bir tehdit olarak izlenmesini etkilemede size rehberlik eder. Aşağıdaki tabloda ilgili maddeler vurgulanmıştır. 17. sayfada bulunan Araç Kutusundaki kaynaklar aracılığıyla kanıtı dayalı bir rapor hazırlayabilirsiniz.

Tablo 1: Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin Çocuk Yaşta Evliliklerle İlişkilendirilen En Önemli Maddelerine Genel Bir Bakış

İlgili Maddeler	Çocuk Yaşta Evliliklerle İlgisi
<p>Madde 2: Ayrımcılık Yapmama</p> <p>Sözleşme kapsamında belirtilen haklar; ırkı, rengi, toplumsal cinsiyeti, dili, dini, etnik kökeni, engellilik durumu ya da başka herhangi bir durumuna bakılmaksızın her çocuk için geçerlidir.</p>	<p>Çocuk yaşta evliliğe karşı koruma, kimliğine bakılmaksızın tüm çocuklar için eşit bir biçimde sağlanmalıdır.</p>
<p>Madde 3: Çocuğun Üstün Yararı</p> <p>Her türlü karar ve eylem için çocuğun üstün yararı öncelikli olarak göz önünde bulundurulur.¹⁰</p>	<p>Çocuk yaşta evlilik, çocuğun üstün yararını tehlikeye sokar. Çocukların ve ergenlik çağındakilerin evlenip evlenmeyeceği, ne zaman ve kiminle evleneceği¹¹ konusunda genel olarak karar almada söz sahibi olmasını engeller ve yaşlarına göre onlar için en iyi olanın ne olduğunu göz önünde bulundurmaz.</p> <p>Bu uygulama, çocukların kendi kararlarını alma ve bu kararlar doğrultusunda hareket etme gücünü, yani inisiyatiflerini elinden alabilir, onların refahı ve gelişimi üzerinde kalıcı etkilere yol açabilecek zararlı döngülerin sürdürülmesine neden olabilir.</p>
<p>Madde 6: Yaşama ve Gelişme Hakkı</p> <p>Her çocuğun yaşama hakkı bulunmaktadır ve devlet, çocukların mümkün olan en kapsamlı biçimde yaşamasını ve gelişimini sağlamak adına elinden gelen her şeyi yapmalıdır.</p>	<p>Çocuk yaşta evlilik, kız çocukların sağlığı, refahı ve haklarına ilişkin kalıcı olumsuz sonuçlara neden olabilir. Veriler bunun daha düşük eğitim düzeyi, erken ve daha sık gebelikler, yakın partner şiddeti, anne ve çocuk ölümleri, cinsel yolla bulaşan enfeksiyon oranlarının artması, kuşaktan kuşağa aktarılan yoksulluk, karar alma gücü ve olanaklarının eksikliği gibi bir dizi olumsuz sonuçla yakından ilişkili olduğunu güçlü bir biçimde göstermektedir.</p>

¹⁰ Çocuk Hakları Komitesi tarafından da vurgulandığı üzere (Genel Yorum 14 (2013), 6. Fıkra) "çocuğun üstün yararı"; maddi bir hak, temel bir yorumlayıcı yasal ilke ve usul kuralı olmak üzere üç katmanlı bir kavramdır. Çocuğun üstün yararının değerlendirilmesi ve belirlenmesi, usule yönelik taahhütler gerektirir. Devletler, çocukları etkileyen politikalar geliştirirken hangi kriterlerin uygulandığını ve çocuğun üstün yararının diğer konulara göre nasıl değerlendirildiğini açıklamalıdır.

¹¹ Uçan Süpürge Derneği'nin bu rehberin yerleştirilmesi sürecinde STÖ'ler ve uzmanlarla yaptığı Kavram Atölyesi'nde rıza kavramı tüm yönleriyle tartışılmış, çocukların evlenme "kararı"nın yetişkinler (aile, yakın çevre gibi) tarafından ve kültürün/toplumun baskılarıyla manipüle edildiği için "çocuğun rızasından" söz edilemeyeceği kanısına varılmıştır.

<p>Madde 7: Nüfus Kaydı, Vatandaşlık</p> <p>Her çocuğun bir isme ve vatandaşlığa sahip olma ve mümkün olduğu ölçüde anne ve babası tarafından bakılmaya hakkı vardır.</p> <p>Madde 8: Kimliğin Korunması</p> <p>Her çocuğun; vatandaşlık, ad ve aile ilişkileri de dahil olmak üzere bir kimliğe sahip olma hakkı bulunmaktadır.</p>	<p>Yasal/resmi kimlikleri olmayan çocuklar, yaşlarını kanıtlayacak bir belgesi olmadığı için çocuk yaşta evlendirilme riskiyle karşı karşıya kalır ve örneğin eğitim gibi koruyucu hizmetlerden yararlanmak için okula kayıt yaptırmaları daha güç olabilir. Bu, özellikle yerinden edilmiş ya da mülteci statüsündeki kız çocuklar için geçerli bir durumdur.</p> <p>Çocuk yaşta evlilik, çocuğun doğduğu ailesinden ayrılmasına neden olabilir ve bu da ebeveynlerinin ona desteğini riske sokar. Kimi durumlarda, evlendirilmiş kız çocuklar -kimi zaman zorla- başka bir yere taşınabilir ve bu da potansiyel olarak uyruklarını ya da uyruk haklarının tanınmasını etkileyebilir.</p> <p>Erken yaşta evlilik yapıldığında çocuğun kimliği çoğu zaman medeni durumuyla şekillendirilir ve kısıtlanır, böylelikle de çocuğun kendine özgü bir kimlik geliştirmesi engellenir.</p> <p>Çocuk yaşta evlilik, çocukları yetişkin rolüne iterek kimlik oluşumunun doğal seyrini bozabilir.</p>
<p>Madde 19: Çocuğun Her Türlü Şiddete Karşı Korunması</p> <p>Devlet, ebeveynleri ya da onlara bakan herhangi biri tarafından cinsel istismara maruz bırakılmaları da dahil olmak üzere, çocukları her türlü fiziksel ya da ruhsal şiddetten, kötü muameleden ya da istismardan korumak adına gerekeni yapmalıdır.</p>	<p>Çocuk yaşta evlilik, yasal olarak toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin bir biçimi olarak kabul edilir. Çocukları, evlendirildikleri kişiler ve onların ailelerinden fiziksel, duygusal ve psikolojik zarar görme riskine daha fazla maruz bırakır.</p> <p>Birçok durumda evlendirilmiş kız çocuklar, evlilik bağlamında zorla cinsel ilişkiye maruz kalabilir. Bu, bir tür cinsel istismardır.</p> <p>Çatışma ve krizlerden etkilenen ortamlarda, çocuk yaşta evlilik, cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin yaygınlığı da artış gösterir.</p>
<p>Madde 24: Sağlık ve Sağlık Hizmetleri</p> <p>Devlet, çocukların sağlığına zarar veren zararlı uygulamaların sonlandırılması için her türlü önlemi almalıdır.</p>	<p>Çocuk yaşta evlilik, çocukların fiziksel ve ruhsal sağlığı ve refahı, özellikle de kız çocukların cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve hakları üzerinde olumsuz etkilere sahiptir. Hamile olan ergenlik çağındaki çocuklar ve çocuk yaşta doğum yapmış olanlar, hamilelik ve doğum sırasında sağlık komplikasyonları ve hatta ölüm riskiyle daha fazla karşı karşıyadır.</p>
<p>Madde 27: Yeterli Yaşam Standardı</p> <p>Her çocuğun bedensel, toplumsal ve zihinsel gelişim ihtiyaçlarını karşılayan yeterli bir hayat seviyesine sahip olma hakkı vardır.</p>	<p>Çocuk yaşta evlilik, çocukların güvenli bir ortamda fiziksel, zihinsel ve toplumsal olarak gelişim hakkını sınırlar. Çocuk yaşta evliliklerin ekonomik sonuçları yoksullukla ilişkili riskleri artırabilir.</p> <p>Evlendirilmiş ve çocuk yaşta doğum yapmış kız çocuklara yönelik sınırlı eğitim ve ekonomik olanaklar, kız çocukları ve onların çocuklarını etkileyen bir yoksulluk döngüsüne katkıda bulunur.</p>
<p>Madde 28: Eğitim Hakkı</p> <p>Her çocuk eğitim hakkına sahiptir. İlköğretim parasız olmalıdır. Her çocuk ortaöğretim hizmetlerine erişebilmelidir.</p>	<p>Evlendirildikten sonra kız çocukların okula devam etme ve eğitim yaşamına geri dönme olasılığı düşer. Okula gitmeyen kız çocukların 18 yaşından önce evlendirilme olasılığı daha yüksektir.</p> <p>Evlendirilmiş ve çocuk yaşta doğum yapmış kız çocuklar, özellikle de yerinden edilmiş ya da mülteci statüsünde olanlar, ücretsiz ev içi bakım işleri, damgalanma, okuldan zorla uzaklaştırılma ve evde</p>

	<p>tutulmalarına neden olan toplumsal cinsiyet normları gibi eğitime erişim konusunda pek çok engelle karşı karşıya kalır.</p> <p>Hamile ve ebeveyn olan kız çocuklar; ulusal yasalar, okula yeniden kayıt için destek bulamama ve damgalanma nedeniyle okulu bırakabilir veya okuldan dışlanabilir.</p>
<p>Madde 34: Cinsel İstismar</p> <p>Devletler, çocukları cinsel istismar ve suiistimale karşı korumalıdır.</p>	<p>Çocuk yaşta evlilik genel olarak yaş ve güç dengesizlikleri ve zorlamayı içerir. Bu durumda da çocuklar, cinsel yaşamlarına yönelik tartışma, cinsel ilişkiyi reddetme ya da bağımsız karar alma becerilerinden yoksun kalabilir.</p> <p>Çocuk yaşta evliliklerdeki zorlayıcı unsurlar, cinsel istismar ve tacize zemin hazırlar. Çatışma ve kriz bölgelerinde yaşayan kız çocuklar için söz konusu riskler daha da yüksektir.</p>

Çocuk Hakları Komitesinin Çocuk Yaşta Evliliklerle İlgili Genel Yorumları

CRC, Sözleşmenin belirli maddeleri, ilgili temalar ve devletlerin yükümlülüklerine ilişkin ek rehberlik ve yorum içeren Genel Yorumlar geliştirir.

Genel yorumlar, raporlama döngüsü kapsamındaki sivil toplum örgütlerine yönelik kaynaklardır. Sözleşme kapsamında çocuk yaşta evlilik ve ilgili haklar ve politika alanları gibi belirli konuların CRC tarafından nasıl çerçeveslendiği ve yorumlandığı konusunda ek bilgi sağlar. Sivil toplum örgütleri, ayrıca raporlarını çerçevelemek ve devleti daha fazla etkilemek adına savunuculuk araçları olarak Genel Yorumları kullanabilir.

CRC ve Kadına Yönelik Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi (CEDAW), 2019 yılında revize edilen ve zararlı uygulamalara yönelik çocuk hakları konusunda önemli fikirler sunan, çocuk yaşta ve zorla evliliği açık bir biçimde tanımlayan bir Genel Yorum/Öneriyi kabul etmiştir. Çocuk yaşta evlilik bağlamında insan hakları ihlalleriyle doğrudan ilişkili olan başka Genel Yorumlar da bulunmaktadır.

Çocuk Yaşta Evlilik ve Çocuk Hakları İhlallerine Yönelik İlgili CRC Genel Yorumları¹²

- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Bağlamında Ergenlik Çağındaki Çocukların Sağlığı ve Gelişimine İlişkin 4 No.lu Genel Yorum (2003'te kabul edilmiştir)
- Çocukların Her Türü Şiddetten Uzak Olma Hakkına İlişkin 13 No.lu Genel Yorum (2011'de kabul edilmiştir)
- Çocukların Kendi Çıkarlarının Birincil Husus Olarak Dikkate Alınması Hakkına İlişkin 14 No.lu Genel Yorum (2013'te kabul edilmiştir, Madde 3, Fıkra 1)
- Çocuğun Ulaşılabilir En Yüksek Sağlık Standardına Sahip Olma Hakkına İlişkin 15 No.lu Genel Yorum (2013'te kabul edilmiştir, Madde 24)
- Zararlı Uygulamalara İlişkin 18 No.lu CRC Ortak Genel Yorumu ve CEDAW 31 No.lu Genel Yorum (2014'te kabul edilmiştir)
- Ergenlik Çağındaki Çocukların Haklarının Uygulanmasına İlişkin 20 No.lu Genel Yorum (2016'da kabul edilmiştir)
- Çocuk Haklarının İcrası için Kamu Bütçelemesine İlişkin 19 No.lu Genel Yorum (2016'da kabul edilmiştir, Madde 4)
- Zararlı Uygulamalara İlişkin 18 No.lu CRC Ortak Genel Yorumu ve CEDAW 31 No.lu Genel Yorum (revize edilmiş versiyonu 2019'da kabul edilmiştir)

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Ek İhtiyari Protokoller

Sözleşmeye ek üç İhtiyari Protokol bulunmaktadır; ancak, Sözleşmeyi onaylayan tüm devletler söz konusu Protokolleri onaylamamıştır. İhtiyari Protokoller, asıl sözleşme kapsamındaki bir konuya odaklanan ya da sözleşmenin belirtmediği bir konuyu elen alan ek sözleşmelerdir.

Çocuk Satışı, Çocuk Fuhuşu ve Çocuk Pornografisine İlişkin İhtiyari Protokol, “Çocuk Satışını” bir çocuğun para ya da başka çıkarlar karşılığında takas edilmesi biçiminde tanımlar. 2019 yılında CEDAW ve CRC Komiteleri, 31 No.lu Genel Tavsiye Kararı / 18 No.lu Genel Yorum kapsamında, çocuk yaşta ve zorla evlendirmelerin söz konusu protokolde “çocuk satışı” olarak kabul edildiğini ortaklaşa bir biçimde doğrulamıştır. Protokol, protokole tarafı devletlerin, çeyiz ya da başlık parası teklif edilen durumlar da dahil olmak üzere, çocuk satışı olarak yorumlanabilmesi nedeniyle çocuk yaşta evlilik ve/veya zorla evlilik konusunda açık yükümlülükleri olduğunu vurgular.

2. **Çocukların Silahlı Çatışmalara Katılımına İlişkin İhtiyari Protokol**, silahlı çatışmalar sırasında çocukların korunmasını artırmayı hedefler.
3. **İletişim Prosedürüne İlişkin İhtiyari Protokol**, çocuk yaşta evlilik de dahil olmak üzere, hak ihlallerinde çocukların özel bir uluslararası mekanizmayla koruma ve tazminat talep etme hakkını savunur.

¹² Burada listelenen Genel Yorumlar ve ardından gelen İhtiyari Protokoller için bakınız UNICEF, [Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve İhtiyari Protokoller, Usûl Kuralları ile Çocuk Hakları Komitesi Genel Yorumları](#)

CRC Raporlama Döngüsü ile İlişilenme

Araç Kutusu: Raporlarınızın Kanıtlara Dayalı Olmasını Sağlayacak Kaynaklar

Bu kaynakları, kanıta dayalı bir rapor hazırlama ve CRC inceleme süreci boyunca hangi sorunların ve takip sorularının ele alınmasının istendiğini tanımlamak üzere kullanabilirsiniz.

Ülke Düzeyinde Veriler

- Girls Not Brides [Çocuk Yaşta Evlilikler Atlası](#), çocuk yaşta evliliklerin yaygınlığı, etki eden faktörler ve her ülke için geçerli yasalara yönelik bilgiler içerir.
- UNICEF [Çocuk Yaşta Evlilikler Ülke Profilleri](#); yaygınlık istatistikleri, birlikteliklerin özellikleri ve evlendirilmiş kız çocukların ülke bazındaki yaşamlarına ilişkin fikirler içerir.
- [Çocuk Yaşta Evlilikleri İzleme Mekanizması](#), hane halkı zenginliği, eğitim düzeyi, kırsal ya da kentsel yerleşim yeri ve alt-ulusal bölge temelinde ülkelerde ve bunların arasındaki eşitsizlikleri vurgulamak üzere küresel, bölgesel ve ulusal düzeydeki verileri ve eğilimleri sergiler.

Tematik Özetler ve Kanıt İncelemeleri

- [Çocuk yaşta evlilik ve kız çocukların haklarına ilişkin yasanın etkisi](#) hakkında özet ve kanıt incelemesi.
- Evlendirilmiş, hamile olan ve çocuk doğurmuş kız çocukları desteklemeye yönelik [özet ve tematik makale](#).
- Kız çocukların eğitimi ve çocuk yaşta evliliğe yönelik [özet ve tematik makale](#).
- Çocuk yaşta evliliği ele almak ve evlendirilmiş kız çocukları desteklemek için [eğitim müdahaleleri](#) üzerine araştırma gündemi ve poster.
- İnsani yardım ortamlarda çocuk yaşta evliliklere ilişkin başarılı yaklaşımları ve temel kaynakları [özetleyen blog](#).

Türkiye bağlamında ise Uçan Süpürge Derneği'nin raporları ve UNFPA'nın veri tabanındaki kaynaklardan yararlanılabilir:

<https://ucansupurgederneği.org/bilgi-belge-merkezi/>

<https://cocukyastaevlilik.uwazi.io/>

<https://turkiye.unfpa.org/tr/publications/cocuk-yasta-erken-ve-zorla-evlilikler-sorular-ve-cevaplar>

<https://www.cocukyastaevliligeson.org>

CRC Raporlama Döngüsü Nedir?

CRC, devletlerin çocukların insan haklarına yönelik yükümlülüklerini yerine getirme konusundaki ilerlemelerini; ülkedeki sivil toplum örgütleri, devlet tarafından hazırlanan bir rapor, çocuk hakları üzerine çalışan sivil toplum örgütleri, BM ajansları ve diğer paydaşların davetli temsilcilerinin yer aldığı bir ön oturum çalışma grubu (çevrimiçi ya da yüz yüze), uygulamanın ilerlemesi ve güçlüklerinin daha ayrıntılı olarak gözden geçirilmesi için devlet temsilcileriyle gerçekleştirilen bir oturum, ile sağlanan bilgilerin incelenmesini içeren bir raporlama döngüsü aracılığıyla izler.

CRC, **basitleştirilmiş raporlama prosedürünü** hemen hemen tüm taraf devletlere uygulayarak CRC'nin öncelikli konulara yoğunlaşmasını sağlarken, devletlerin raporlama yükünü azaltmayı amaçlar.¹³ 21. sayfada başlayan adım adım rehber, bu basitleştirilmiş raporlama prosedürünü izler.

Oturumlar, yılda üç kez, Cenevre'de (İsviçre) genellikle Ocak/Şubat, Mayıs/Haziran ve Eylül/Ekim aylarında gerçekleşir. Devletler tek oturumda incelenir.

İpucu! Mevcut durumda inceleme altında olan ülkeleri öğrenmek için bu internet adresini ziyaret ediniz:

<https://tbinternet.ohchr.org>

¹³ CRC, 1 Ocak 2024 tarihinden itibaren, Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi kapsamındaki tüm periyodik raporlar ve İhtiyari Protokoller kapsamındaki ilk raporlar için basitleştirilmiş raporlama prosedürünü uygulamaktadır. Eylül 2023 itibarıyla Angola, Bolivya, Çin, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti, Mısır, Meksika ve Myanmar basitleştirilmiş raporlama prosedüründen muaf tutulmuş ve geleneksel raporlama prosedürü kapsamında değerlendirilecektir.

CRC ile İlişilenme Noktasında Önemli Adımlar

Sivil toplum örgütler, çocuk haklarına ilişkin raporlama döngüsünde önemli bir role sahiptir. Örgütler, daha önceki aşamalara katılmamış olsa da herhangi bir aşamada katkıda bulunabilir.

CRC, sivil toplum örgütlerinden ne kadar çok ve çeşitli bilgiler alırsa, devletin sunduğu bilgileri dengeleme olasılığı o kadar artar ve dolayısıyla da CRC üyelerinin, çocuk yaşta evliliklerin yaygınlığı ve bu konuda çaba gösterilmesi ya da gösterilmemesi de dahil olmak üzere, incelenen ülkedeki çocuk haklarının durumuna ilişkin gerçekçi bir resme sahip olmasını sağlar.

CRC ile ilişilenmenin temel amacı, çocuk yaşta evliliği devlete yöneltilen sorulara ve döngü sonunda Sonuç Gözlemlerine dahil etmesini sağlamaktır. Sonuç Gözlemleri, devletlerin Sözleşmenin uygulanmasını ilerletmesi ve çocuk haklarına saygı duyması, onları koruması ve icra etmesi için özel tavsiyeler içerir. CRC tavsiyeleri, sivil toplum örgütlerinin çocuk yaşta evlilikleri sona erdirmeye konusundaki ulusal savunuculuk çalışmalarında kullanması ve hükümetlere bu konuyu politik, yasal ve/veya finansal olarak ele almak adına gerekli önlemleri alması konusunda baskı yapmaları için değerli ve yetkili bir araç sunar.

Bu, basitleştirilmiş raporlama prosedürü kapsamındaki **Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesi** ya da geleneksel raporlama prosedürü kapsamındaki **Soru Listesidir**.

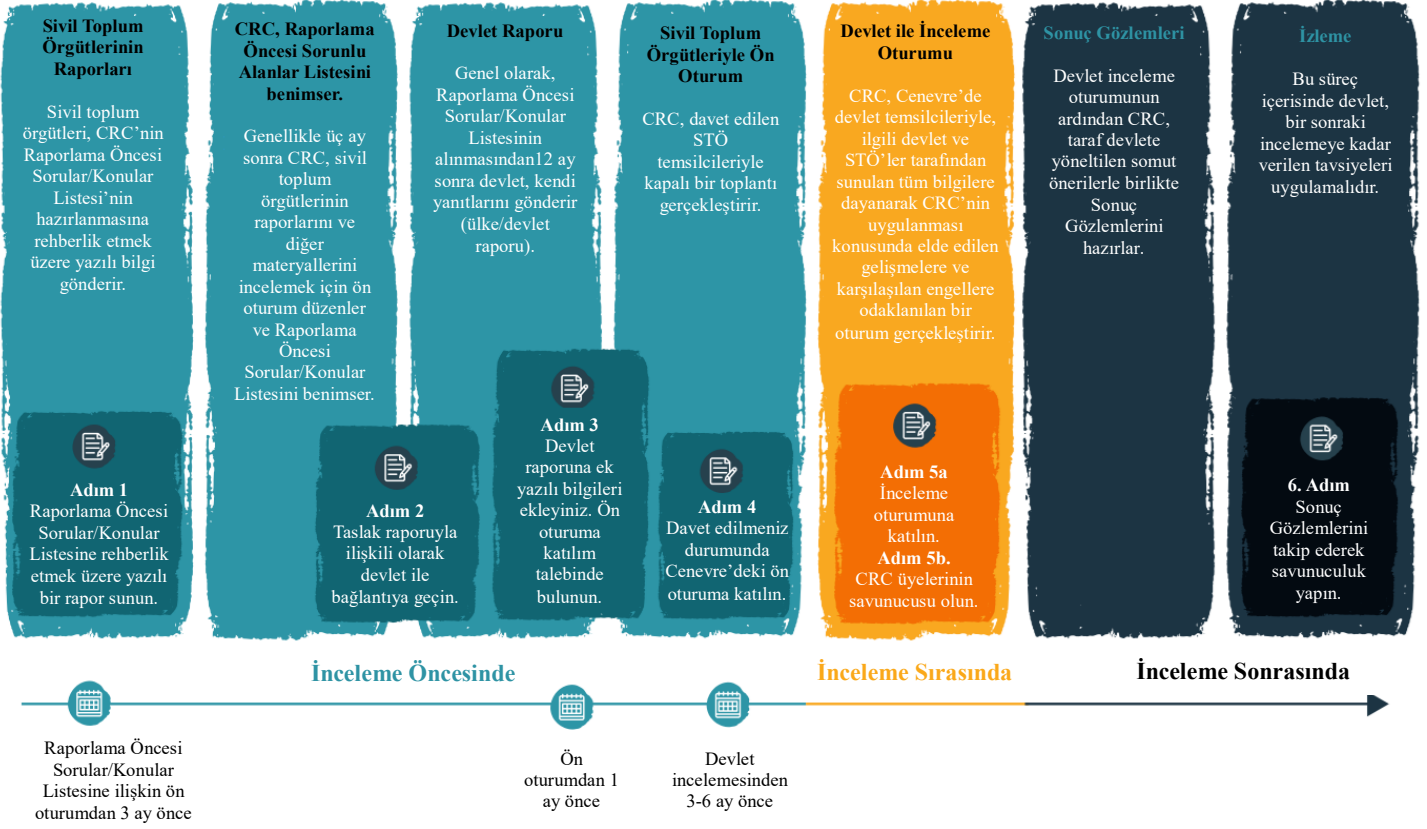
İpucu! Child Rights Connect'in internet sitesinde daha çok kaynağa ve desteğe erişebilirsiniz.

[Child Rights Connect](https://childrightsconnect.org/), tüm çocukların Çocuk Haklarına Dair Sözleşme kapsamında tanımlandığı biçimde haklarından tam olarak yararlanabilmesini sağlamak üzere çalışan Cenevre merkezli bağımsız bir kâr amacı gütmeyen ağıdır. Sivil toplum örgütlerinin Sözleşme ile etkileşim kurması adına kaynaklar geliştirir, katılımı destekler ve sivil toplum örgütlerinin CRC ile doğrudan savunuculuk yapmasını kolaylaştırır.

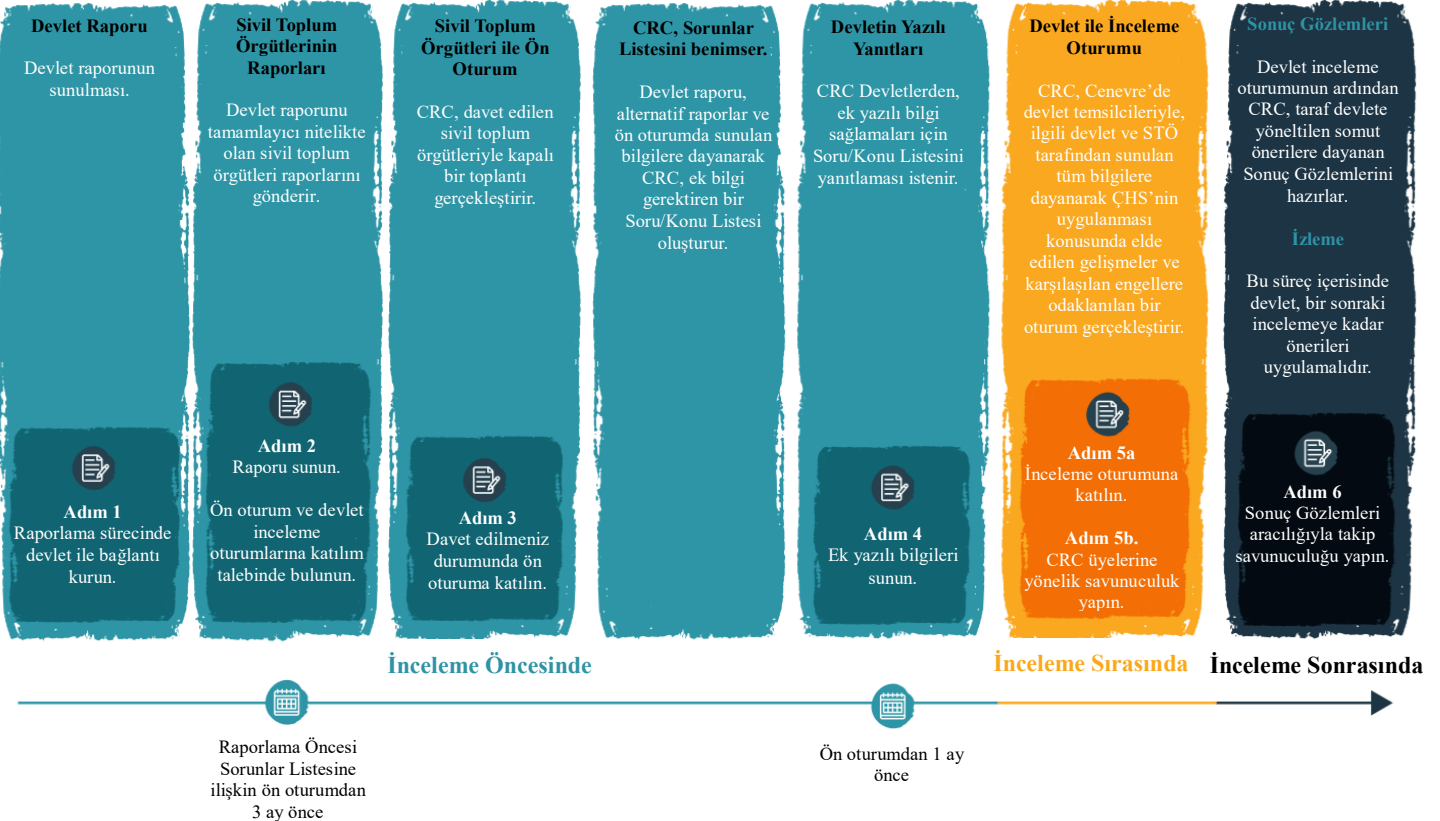
İnternet sitesini inceleyiniz!
<https://childrightsconnect.org/>

Şekil 1: CRC ile İlişilenmede Önemli Giriş Noktalarına Genel Bir Bakış

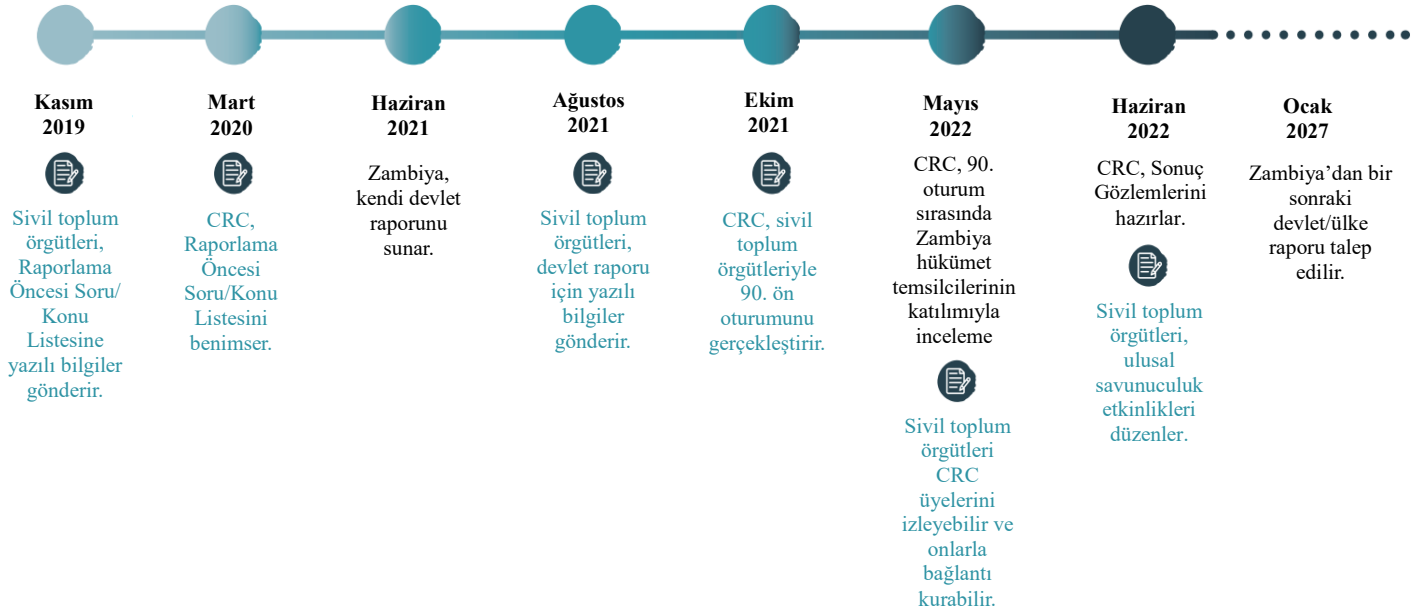
Basitleştirilmiş Raporlama Prosedürü

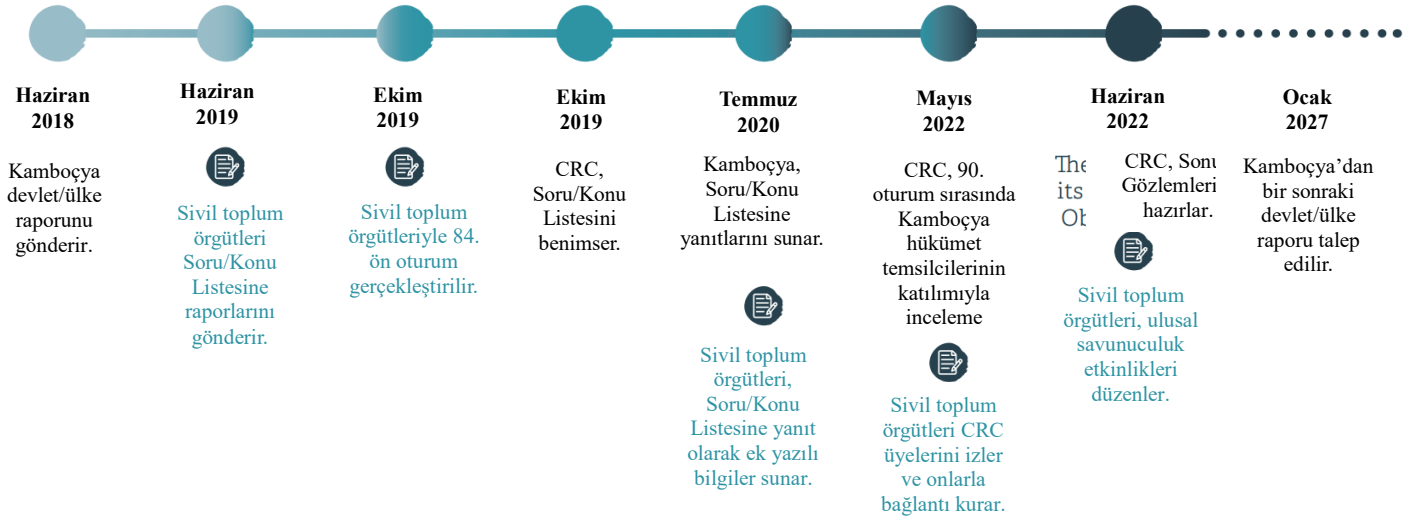
Geleneksel Raporlama Prosedürü

Şekil 2: Basitleştirilmiş Raporlama Prosedürü Kapsamında Örnek CRC Zaman Çizelgesi: [Zambiya](#) İncelemesi¹⁴

Şekil 3: Geleneksel Raporlama Prosedürü Kapsamında Örnek CRC İnceleme Zaman Çizelgesi: [Kamboçya](#) İncelemesi

¹⁴ Daha fazla bilgi için [Save the Children vaka çalışmasını](#) inceleyebilirsiniz.

İnceleme Öncesinde

Adım 0

Planlanmış devlet oturumunu ve her oturumun geçici gündemini kontrol edin (ısrarla önerilir).

Nasıl: Oturum programını [OHCHR internet sitesinden](#) kontrol edebilirsiniz.

İpucu! Devletinizin hangi raporlama prosedürüyle (basitleştirilmiş ya da geleneksel) incelemeye alınacağı konusunda emin olmamanız durumunda crcreporting@childrightsconnect.org adresi üzerinden Child Rights Connect ile iletişime geçebilirsiniz.

Adım 1

Raporlama öncesi Sorular/Konular Listesi'ne eklenen bilgilerle birlikte yazılı bir rapor/soru listesi sunun (ısrarla önerilir).

Bu adım, devlet raporunu etkileme konusunda önemli bir adımdır. Sivil toplum örgütleri, CRC'nin Raporlama Öncesi Soru/Konu Listesine eklemek istediği sorunlarla raporlar sunabilir.

Raporlama sürecinin bir parçası olmak için çocuk yaşta evliliklere dair savunuculuk yapmak için bu aşamada CRC ile bağlantı kurulması kritiktir. Çocuk yaşta evliliğe dair sivil toplum örgütlerinin sunduğu bilgiler, konunun Raporlama Öncesi Soru/Konu Listesi'ne dahil edilip edilmeyeceğini ve CRC tarafından izlenip izlenemeyeceğini ve CRC'nin devletlerin bu konuda önlem alması için önerilerde bulunup bulunmayacağını önemli ölçüde etkileyebilir.

Raporunuzu, Raporlama Öncesi Soru/Konu Listesi kapsamındaki ön oturumdan üç ay önce teslim edin.

Nasıl: CRC Yazılı Raporu Hazırlayın

Raporun Yapısı

Sayfa 29'daki yapıyı izleyin.

Sivil toplum örgütlerinin yazılı raporları kapsamlı (10 bin sözcüğe kadar) ya da tematik (üç bin sözcüğe kadar) olabilir. Çocukların kurduğu/liderlik ettiği örgütlerin raporları için alternatif formatlar kullanılabilir ve bunlar için yazılı olarak herhangi bir sözcük sınırı bulunmamaktadır.

Sözleşme maddeleri, devletler için raporlama rehberleri kapsamında kümeler (bakınız aşağıdaki liste) biçiminde gruplandırılmıştır. Bunlar, CRC ile devlet arasında gerçekleştirilen oturumda tartışmanın alacağı sıraya karşılık gelir. Rapor için aynı sıranın izlenmesi, CRC'nin devlet raporundaki bilgilerin yazılı sunumlar ve diğerleriyle karşılaştırılmasına olanak tanıyacaktır.¹⁵

Unutmayın! Analizinize bağlı olarak tüm kümelerden söz etmeniz gerekmez, yalnızca çocuk yaşta evliliklere ilişkin olanlardan söz edin. 13-15. sayfalarda bulunan tabloda belirtilen ilgili maddeler göz önünde bulundurulduğunda, raporda aşağıdaki kümelere odaklanılabilir:

- Genel İlkeler (Md. 2, 3, 6, 12)
- Sivil Haklar ve Özgürlükler (Md. 7, 8)
- Çocuğa Karşı Şiddet (Md. 24(3), 28(2), 34)
- Engellilik, Temel Sağlık ve Refah (Md. 6(2), 24)
- Eğitim, Boş Zaman ve Kültürel Etkinlikler (Md. 28)

Dahil Edilecekler: Ortaya çıkan eğilimleri belirleyerek Raporlama Öncesi Soru/Konu Listesi kapsamında yansıtılmasını istediğiniz temel sorunları vurgulayın. Buna ek olarak, ilgili durumlarda bağlamsal bilgiler ve istatistiksel veriler içeren sorular da önerebilirsiniz.

¹⁵ Sözleşme maddelerinin kümelendirilmesine dair daha fazla bilgi için [CRC Rehberini](#) inceleyin.

İpucu! Kanıta dayalı bir rapor oluşturmak üzere kaynak araç kutusunu kullanın.

Raporunuzu Nereye ve Nasıl Gönderebilirsiniz:

- Raporunuzu, Child Rights Connect [cevrimiçi platformu](#) üzerinden elektronik olarak gönderin. Rapor adı, “[Örgüt Adı_NGO_Ülke_PSWG]” biçiminde olmalıdır.
- Raporunuzun gizli ya da kamuya açık olduğunu açık bir biçimde belirtin. Kamuya açık raporlar CRC’nin internet sitesinde yayınlanacaktır.

Raporunuzu Ne Zaman Gönderebilirsiniz:

- Sivil toplum örgütlerinden, CRC’nin Raporlama Öncesi Soru/Konu Listesini kabul etmesinden üç ay önce raporlarını göndermesi talep edilir.
- Taraf devletin, CRC’nin Raporlama Öncesi Soru/Konu Listesini kabul etmesinden bir yıl sonra yanıtını (taraf devlet raporunda) sunması talep edilir.

Sivil Toplum Örgütlerinin Raporları ve Yazılı Sunumlar için Son Tarihler - Basitleştirilmiş Raporlama Prosedürü:

Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesinin Kabulü için Alternatif Sivil Toplum Raporları	Ön Oturum için Ek Raporlar
1 Aralık Şubat Ön Oturumu	1 Aralık Şubat Ön Oturumu
1 Nisan Haziran Ön Oturumu	1 Nisan Haziran Ön Oturumu
1 Ağustos Ekim Ön Oturumu	1 Ağustos Ekim Ön Oturumu

Yazılı Bildirilere İlişkin Son Tarihler – Geleneksel Raporlama Prosedürü:

Ön Oturum için Alternatif Sivil Toplum Raporları	Ön Oturum Çalışma Grubu ile Oturum Arasında Ek Bildirimler
1 Kasım Şubat Ön Oturumu	15 Aralık Ocak Oturumu
1 Mart Haziran Ön Oturumu	15 Nisan Mayıs Oturumu
1 Temmuz Ekim Ön Oturumu	15 Ağustos Eylül Oturumu

İpucu! Ortak bir rapor taslağı hazırlamak için diğer sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapın.

Ortaklık ve işbirliklerinin kurulması, raporun güvenilirliğini ve CRC'nin Raporlama Öncesi Soru/Konu Listesi ve Sonuç Gözlemleri kapsamında gündeme getirilen konuları göz önünde bulundurma olasılığını artırır.

Ülkedeki Girls Not Brides [üye kuruluşları](#), toplulukları ve kız çocuklarla ilgili ve çocuk haklarına yönelik çalışan BM ajansları ve diğer kuruluşlarla işbirliği yapın. İşbirliği, özellikle örgütünüzün CRC ile savunuculuk yapmak için uzmanlığı, verisi ya da kaynağı olmadığında bilgi ve birikimlerin paylaşılması konusunda etkili bir araç olabilir.

Örgütünüzün kaynaklarına ve çalışma biçimlerine bağlı olarak, yazılı rapor üzerinde diğer kuruluşlarla işbirliği yapabilirsiniz:

- 1. Hazırlık:** Sivil toplum örgütlerinin bir araya gelerek bilgi alışverişinde bulunacağı ve karşılıklı güveni tesis edeceği bir bilgi paylaşım alanı yaratın.
- 2. Danışma Toplantıları Düzenleme:** Topluluklar ve kız çocuklarla, özellikle de çocuk yaşta evliliklerden etkilenenlerle, tartışmalar ve farkındalık kampanyaları üzerinden bağlantı kurun. Bu etkileşimler, raporda vurgulanması gereken mevcut eğilimleri ve kilit konuları belirlemek adına büyük önem taşır.
- 3. Sorunların Önceliklendirilmesi:** Danışma yoluyla toplanan fikirleri, diğer sivil toplum örgütlerinden, devlet kaynaklarından, bağımsız ulusal kuruluşlardan ve insan hakları kurumlarından sağlanan veriler ve araştırmalarla birlikte analiz edin. Söz konusu analiz, çocuk yaşta evliliklerin yaygınlığı, nedenleri, etkileri ve çözüm yolları da dahil olmak üzere öncelikli sorunları belirlemelidir.
- 4. Taslak Hazırlama ve Doğrulama:** Raporun düzenlenmesi, çocuk haklarını savunmak adına çalışan örgütler arasında, çocuk yaşta evlilikler hakkında çalışanlar da dahil olmak üzere, işbirlikçi bir çaba olmalıdır. Çocuk yaşta evlilikten doğrudan etkilenen kız çocuklar, oğlan çocuklar ve ergenler doğrudan dahil edilmelidir.

Bir ay boyunca düzenli toplantıların gerçekleştirilmesiyle taslak hazırlama sürecini toplu bir biçimde yaparak işi kolaylaştırabilirsiniz. Raporun yazılmasının ardından, çocuk yaşta evliliklere ilişkin olanlar da dahil tüm bulgu ve önerileri doğru bir biçimde temsil ettiğinden emin olmak adına raporun içeriği tüm katkı verenler tarafından doğrulanmalıdır.

Nasıl: Çocukları CRC raporlama sürecine dahil edin.

18 yaş altı çocuklar ve ergenler, özellikle çocuk yaşta evlilikten etkilenen kız çocuklar, hakları konusuna benzersiz fikirlere sahiptir ve bunları çeşitli formatlarda ifade edebilir. CRC'ye filmler ya da sanat eserleri gibi yaratıcı ifade yöntemleri ve alternatif rapor sunması teşvik edilir. Çocuklar doğrudan sunumun mümkün olmaması durumunda yetişkinler tarafından hazırlanan raporlara katkıda bulunabilirler. Onların katılımı, CRC'nin çocukların katılımına yönelik ilkeleriyle uyumlu olmalıdır.

Çocukların CRC raporlama sürecine nasıl dahil edileceğini öğrenmek üzere [Child Rights Connect rehberini](#) inceleyin.

Unutmayın! Çocuk ve gençleri söz konusu süreçlere dahil etmeyi planlamanız durumunda onların güvenliğini sağlamak üzere uygun bir koruma prosedürünüzün olması gerekir. Özellikle de insan hakları savunucularına karşı tepkilerin olduğu ülkelerde bu katılımı ilişkili riskleri değerlendirin.

Çocuk yaşta evlilikten etkilenen kız çocukları ve gençleri dahil etmeyi istemeyen durumda, [Girls Not Brides koruma standartlarını](#) kullanabilirsiniz.

Vaka Çalışması: CRC Savunuculuğu Kapsamında Gençlerin Sesinin Yükseltilmesi, Paraguay

CDIA – Girls Not Brides üyesi, Paraguay – 2023 yılında CRC için çocukların raporu taslağı hazırlamak üzere bir yolculuğa başlamıştır. Rapor, Paraguay'daki önemli çocuk hakları sorunlarına dair çocuk ve ergenlerin fikirleri, deneyimleri ve anlayışlarıyla hazırlanmıştır.

Proje liderlerinden birinin ifadesiyle: *“Başlangıçtan sonuca kadar süren bu işbirliği, çocuk hakları savunuculuğunun özünün örneğidir. Bu kapsamda çocuklar ve ergenler yalnızca seslerini duyurmakla kalmamış, aynı zamanda politikanın şekillendirilmesine de aktif katılım sağlamıştır.”*

Adım 2

Devlet ile raporlama sürecinde bağlantı kurun (önerilir).

Bu, sivil toplum örgütlerinin raporlama döngüsüne etkili ve sürdürülebilir katılımına ilişkin bir temel oluşturulması bakımından stratejik bir olanaktır.

Nasıl: Devlet Raporlama Sürecine Katılım¹⁶

1. Devlet yetkilileriyle bağlantı kurun:

- Devlet raporu üzerindeki ilerlemeyi kontrol etmek adına devlet temsilcileriyle, özellikle de Dışişleri Bakanlığı yetkilileriyle bağlantı kurun.
- Onlara, son teslim tarihlerini hatırlatın ve çocuk yaşta evliliği raporlarına dahil edilmesi için savunuculuk yapın.
- Devlet raporunu desteklemek üzere kız çocuklar ve ergenler, toplum liderleri ve çocuk yaşta evlilikler konusunda uzmanlarla ulusal düzeyde görüşmeler yapılmasını önerin.

2. Bir medya stratejisi oluşturun ve ulusal söylemi geliştirin: Devlet raporunun sunulmasının ardından, kamuoyuyla paylaşılması ve çocuk yaşta evliliklere yönelik ulusal bir söylemin başlatılması için katalizör olarak kullanılması gerekir.

3. Kız çocukların ve ergenlik çağındaki çocukların katılımını savunun:

- Kız çocukların (özellikle de çocuk yaşta evlilikten etkilenenlerin) raporlama sürecine nasıl katılım sağlayabileceğine ilişkin önerilerde bulunun.
- Kız çocukların deneyimlerini ve önerilerini dile getirebileceği atölyeler ya da forumlar düzenleyin.

Unutmayın! Bunu güvenli bir biçimde gerçekleştirmeyi unutmayın. Sayfa 23'teki rehberi inceleyin.

Adım 3

Devlet/Ülke raporuna ek yazılı bilgiler gönderin (ısrarla önerilir).

Devlet raporu CRC'ye gönderildiğinde sivil toplum örgütleri, kendi rapor ya da yorumlarını, sorularını ve devlet incelemesine ilişkin önerilerini sunabilir.

Unutmayın! Sivil toplum örgütleri daha önce katılım sağlamamış olsa da sürecin herhangi bir noktasında yer alabilir.

Sivil toplum örgütleriyle yapılacak ön oturumlardan bir ay önce ek raporunuzu iletin.

¹⁶ Devlet raporuna ilişkin daha fazla bilgi için <https://crcreporting.childrightsconnect.org/srp-state-report/> adresini ziyaret edin.

Nasıl: Ek bir yazılı rapor hazırlayın.

Sivil toplum örgütlerinin yazılı raporları kapsamlı (10 bin sözcüğe kadar) ya da tematik (üç bin sözcüğe kadar) olabilir. Çocukların liderlik ettiği örgütlerin raporları için alternatif formatlar kullanılabilir ve bunlar için yazılı olarak herhangi bir sözcük sınırı bulunmamaktadır.¹⁷ Bunlar, Adım 1 kapsamında gönderilen sivil toplum örgütleri raporlarıyla aynı yapıyı izler (bkz. s. 21-23) ve sivil toplum örgütlerinin CRC'nin inceleme sırasında devlete göndermesini istediği önerilere odaklanır.

Dahil Edilecekler:

Basitleştirilmiş raporlama prosedürü için örgütünüzün birinci Raporlama Öncesi Sorunlar Listesini, aşağıdakilerle ilişkin ayrıntılı bilgilerle güncelleyerek ikinci kez gönderimini hazırlaması gerekir.

- konular,
- yeni gelişmeler,
- devlet raporuna ilişkin yorumlar,
- politika, yasal ve/veya bütçe boşlukları,
- CRC Sonuç Gözlemlerine yönelik sunulan öneriler.

Böylelikle, CRC'nin çocuk yaşta evliliklere ilişkin doğru ve güncel bilgilere sahip olması sağlanır.

Yazılı bilgileri ne zaman sunmanız gerekir: Sivil toplum örgütleriyle yapılacak CRC ön oturumundan bir ay önce.

Katılım Talebi: Cenevre'deki yüz yüze olarak gerçekleştirilen ön oturuma katılmayı istemeniz durumunda raporunuzu gönderirken Child Rights Connect çevrimiçi platformu aracılığıyla CRC Sekreterliğine talepte bulunun.

Adım 4

Cenevre'deki ön oturuma katılın (ısrarla önerilir).

CRC, genel olarak her ülkeden sınırlı sayıda sivil toplum temsilcisini ön oturuma davet eder ve katılımcı sayısı 12 kadardır.

Davet edilen sivil toplum örgütleri, doğrudan CRC ile bilgi paylaşabilir ve endişelerini dile getirebilir. Bu, CRC üyeleri ve sivil toplum örgütleri arasında gerçekleştirilen kapalı bir toplantı olduğu için ön oturuma katılım, yalnızca davetle mümkündür. Devletler bu oturuma katılmaz, böylelikle katılımcıların hem bağımsızlığı hem de güvenliği sağlanmış olur.

Ön oturumdan bir ay önce raporunuzu gönderdiğinizde (Adım 3) katılım talebinde bulunmuş olmanız gerekir.

Ön oturum, devlet inceleme oturumundan üç ay önce gerçekleşir.

Nasıl: Cenevre'deki ön oturuma katılın.

Child Rights Connect, ön oturuma katılmak üzere seçilen sivil toplum örgütlerine kayıt ve diğer lojistikler de dahil olmak üzere tüm süreç kapsamında rehberlik eder.¹⁸

¹⁷ OHCHR. [Sivil toplum, STÖ'ler ve NHRİ'ler \[Ulusal İnsan Hakları Kuruluşları\] için bilgiler](#)

¹⁸ Daha fazla bilgi için, Child Rights Connect, 2020, [Handbook for adults participating in the pre-session of the UN Committee on the Rights of the Child \[BM Çocuk Hakları Komitesi ön oturumuna katılan yetişkinler için el kitabı\]](#).

Vaka Çalışması: Çocukların Cenevre'deki Bir CRC Ön Oturumuna Etkin Katılımlarının Sağlanması

Çocukların raporunun gönderilmesinin ardından (bkz. s. 24'teki vaka çalışması) CDIA, Cenevre'deki CRC ön oturumunda kendisini temsil edecek üç kız çocuk seçmesi için gruba destek vermiştir. Bu karar, olaya dahil olan diğer çocuklar ve ergenlerle birlikte alınmıştır ve herkesin sesinin duyulduğundan ve güvenliklerinin en önemli öncelik olduğundan emin olunmuştur.

CRC üyeleriyle karşılaşmadan önce kız çocuklar, özgüvenlerini artırmak ve göreve hazır olduklarından emin olmak üzere iyice hazırlanmıştır. Buna ek olarak, çocukların güvenliğini sağlamak ve kimliklerini korumak adına birtakım koruma önlemleri de alınmıştır.

Çocukların katılımı, Paraguay'ın bilgi durumundaki tutarsızlıklara ışık tutmuş, çocuk ve ergenlerin bu türden önemli tartışmalarda oynadığı yaşamsal rolü vurgulamıştır. Çocukların yaşamlarını etkileyen politikaları şekillendirme konusunda aktif katılımın önemi güçlü bir biçimde hatırlatılmıştır.

İnceleme Sırasında

Adım 5A

Devlet ile inceleme oturumuna katılın (Cenevre'de iseniz ısrarla önerilir).

Doğrudan söz almak, devlet temsilcileri ve CRC için ayrılrsa da inceleme oturumunda gözlemci olarak yer almak, değerli bir savunuculuk olanağı sağlar. Sivil toplum örgütleri, devletin çocuk hakları yükümlülüklerine, çocuk yaşta evliliklerin sona erdirilmesi de dahil olmak üzere, uyup uymadığını izleyebilir.

İpucu! Cenevre'deki inceleme oturumuna katılmamanız durumunda çevrimiçi katılımın başka yolları da vardır:

1. İnceleme oturumlarını resmi BM internet yayını ve Child Rights Connect sosyal medya hesapları aracılığıyla **çevrimiçi olarak takip edin.**
2. Oturumun canlı yayınına birlikte izlemek için kız çocuklar ve sivil toplum örgütleriyle **bir araya gelin.**
3. Oturuma katılan çalışma arkadaşlarınıza ya da crcreporting@childrightsconnect.org üzerinden Child Rights Connect'e **yorumlarınızı gönderin.**
4. Grup halinde ya da bireysel olarak basınla görüşmeler yaparak, sosyal medya aracılığıyla yorumlarınızı göndererek ya da basın bültenleri yayınlayarak **düşüncelerinizi kamuoyuyla paylaşın.**
5. **Oturum kayıtlarına ve görüşmelerin özetlere erişin:**
 - [BM internet yayını](#) kapsamında tüm ülke oturumları, oturum numarasına göre kaydedilir ve arşivlenir.
 - Her devlet incelemesinin özet bir transkripsiyonu ya da "özet kaydı" da oturum sonrasında [CRC'nin oturum sayfasında](#) yayınlanır.
 - Child Rights Connect de kendi [özet ülke raporlarını](#) üretir.

Adım 5B

Cenevre'deki CRC üyeleriyle doğrudan savunuculuk yapın¹⁹ (Cenevre'de iseniz ısrarla önerilir).

Nasıl: CRC üyeleriyle doğrudan bağlantı kurun.

1. Çocuk yaşta evliliklere ilişkin devletin aldığı önlemlere yönelik endişelerinizi CRC üyelerine bildirmek üzere **inceleme oturumları sırasında aralar verin** ve böylece süren diyalog üzerinde etkide bulunun.
2. Endişeleriniz, CRC üyeleriyle tartışmak üzere gayri resmi **öğle yemeği özetleri düzenleyin** ve devletle diyaloga çocuk yaşta evliliklere yönelik belirli konuların ve sorunların dahil edilmesini savunun.

İpucu! Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Sekreteryası ile ohchr-crc@un.org adresi üzerinden **iletişime geçin.**

¹⁹ Child Rights Contact, 2020 [Handbook for adults monitoring and engaging in a country session of the UN Committee on the Rights of the Child](#) [BM Çocuk Hakları Komitesinin ülke oturumunu izleyen ve buna katılan yetişkinler için el kitabı], s. 7-8

İnceleme Sonrasında

Adım 6

Sonuç Gözlemleri aracılığıyla takip savunuculuğu ile bağlantı kurun (ısrarla önerilir).

Artık CRC önerilerinin gücünü devlet yetkilileri ve yerel yöneticilerle ulusal düzeyde savunuculuk için kullanabilirsiniz.

Nasıl: Ulusal düzeyde savunuculuk faaliyetlerinizde CRC Sonuç Gözlemlerini kullanın.

1. Çocuk yaşta evliliklere odaklanarak, taraf devletin CRC kapsamındaki yükümlülüklerine ve önerilerine uyumunu değerlendirmek adına ilgili kamu kurumları, insan hakları kurumları, kamu görevlileri ve diğer kuruluşlarla görüşmeler yapın.
2. **Sonuç gözlemlerini paylaşın:** Örgütünüzün savunuculuk stratejilerine ve çalışma alanlarına bağlı olarak aşağıdaki işlemleri gerçekleştirebilirsiniz:
 - Çocuk yaşta evlilik ve eğitim ile sağlık gibi diğer ilgili konulara yönelik CRC önerilerini vurgulayan Sonuç Gözlemlerinin basitleştirilmiş versiyonlarını oluşturun ve yaygınlaştırın.
 - Bunları, ülkenizde konuşulan dillere tercüme edin ve özellikle de çocuk yaşta evliliklerin yaygın olduğu bölgelerde geniş bir alanda duyurulmasını sağlayın.
 - Kamuoyunun farkındalığını artırmak ve harekete geçilmesini sağlamak adına bir basın toplantısı düzenlemeyi de düşünebilirsiniz.
3. **Kamu kurumlarıyla işbirliği yaparak Sonuç Gözlemlerinin uygulanmasını savunun:**
 - Önerilerin uygulanmasına yönelik tartışmalara milletvekillerini dahil edin.
 - Çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi ve evli olan ya da evlilik geçirmiş kız çocukların desteklenmesi yönündeki ilerlemelere ilişkin yıllık raporlar hazırlayın.
 - Çocuk yaşta evlilikten etkilenen çocukları ve ergenleri (özellikle kız çocukları) etkin ve güvenli bir katılıma olanak tanıyan bir bağlam olması durumunda izleme ve savunuculuk sürecine dahil edin.
4. **CRC Sonuç Gözlemlerine ilişkin geri bildirim verin:**
 - Çocuk yaşta evlilik ve eğitim ile sağlık gibi ilişkili çocuk haklarını ele alan bölümlere odaklanın. CRC gözlem ve önerilerinin ilgililiğini ve kesinliğini vurgulayın.
 - Sonuç Gözlemlerine ilişkin (ayrıntılı bir) yazılı geri bildiriminizi crcreporting@childrightsconnect.org adresi üzerinden Child Rights Connect'e gönderin. Konu başlığını "Feedback on Concluding Observations [Sonuç Gözlemlerine İlişkin Geri Bildirim] – [ilgili devletin adı] – [ilgili oturum numarası]" biçiminde düzenleyin.

İpucu! 17. sayfadaki kaynak araç kutusunun, kanıta dayalı ulusal savunuculuk geliştirilmesine destek olması gerekir.

Vaka Çalışması: Girls Not Brides Nepal CRC Raporlamasına Kolektif Katılımın Faydaları

2023 yılında, Girls Not Brides Nepal (Editörün notu: Girls Not Brides ağının Nepal'deki temsilcileri), çocuk yaşta evliliklerin devlet raporuna dahil edilmesini sağlamak adına CRC raporlama sürecine katılmış, kolektif raporlamanın önemini farkında olarak aşağıdaki çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir:

- Girls Not Brides Nepal'in çocuk yaşta evliliklere ilişkin teknik uzmanlığının daha fazla tanınması, bu sorunu ele alan ve çocuk haklarını destekleyen önemli paydaşlar arasındaki görünürlüğünün artırılması.
- Çocuk yaşta evlilikleri sona erdirmeye çabalarını artırarak çeşitli düzeylerde yeni ortaklıkların kurulması.
- Çocuk yaşta evlilikleri sona erdirmeye girişimlerini güçlendirmek adına ulusal ve yerel yetkililerle doğrudan savunuculuğa ilişkin daha çok olanağa sahip olunması.
- CRC raporuyla bağlantıya odaklanan kapasite geliştirme yoluyla CRC'nin çalışmaları bakımından önemini daha derin bir biçimde anlaşılması.
- Devlet temsilcileriyle savunuculuğa yönelik yeni kanalların oluşturulması, rapor sonuçlarının yaygınlaştırılması ve çocuk yaşta evliliklerin önlenmesine yönelik kapsamlı çabaların ilerletilmesi.

Vaka Çalışması: Ulusal Savunuculuk Stratejilerini Güçlendirmek üzere Tüm CRC Raporlama Döngüsünün Kullanılmasına Yönelik Görüşler, CDIA, Paraguay

2023 yılında CDIA, 2020 Evrensel Periyodik İnceleme kapsamındaki deneyimlerini temel alarak, CRC raporlama sürecine dahil olmuş ve üç rapor sunmuştur:

1. [Çocuk hakları ihlallerine yönelik kapsamlı bir rapor.](#)
2. Çocuklar ve ergenlerin cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarına yönelik tematik bir rapor.²⁰
3. Doğrudan çocuklar ve ergenlik çağındaki çocuklardan gelen bir rapor.²¹

CDIA, kendi yolculuğunu değerlendirme sırasında, benzer süreçlere katılan sivil toplum örgütleri için birtakım temel gereksinimleri vurgulamıştır:

- Son teslim tarihleri, izlenecek adımlar ve mevcut fonlar konusunda net bir rehberlik.
- Rapor gönderimlerine ilişkin bilgi sahibi olmak ve ilgili örgütlerle bağlantı kurmaya yönelik stratejiler. Finansman desteğine ek olarak erişilebilir bilgileri ve güncellenmiş rehberleri de temel gereksinim olarak belirlemişlerdir.
- Özellikle çocuklar ve ergenlerle etkileşim konusunda süreci yönlendirecek deneyimli bir ekip (Child Rights Connect).
- Resmi devlet söylemlerine karşı alternatif veri talep edilmesi.

İpucu! CRC'ye sunulan etkili sivil toplum örgütlerinin kamuya açık raporlarından bilgi edinin.

- **İngiltere.** Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesine yönelik kapsamlı rapor. [England civil society submission to the United Nations Committee on the Rights of the Child to Inform Its List of Issues Prior to Reporting \(LOIPR\)](#) [İngiltere sivil toplumunun Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesine Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesini göndermek üzere yapmış olduğu sunum], Aralık 2020, Ön Oturum No: 88.
- **İngiltere.** Oturuma ilişkin kapsamlı rapor. [UK implementation of the UN Convention on the Rights of the Child. Civil society alternative report](#) [BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin İngiltere'de uygulanması. Sivil toplum alternatif raporu], Oturum No: 93.
- **Bolivya.** Çocuklar tarafından hazırlanmış rapor. [Alternative report on the rights of the child by Defence for Children International](#) [Defence for Children International'ın çocuk haklarına ilişkin alternatif raporu], Aralık 2020, Ön Oturum No: 88.

²⁰ Güvenlik endişeleri nedeniyle yayımlanmamıştır.

²¹ Güvenlik endişeleri nedeniyle yayımlanmamıştır.

Nasıl: CRC yazılı raporunu yapılandırın ve düzenleyin.

Aşağıda, bir sivil toplum örgütünün CRC'ye göndereceği yazılı raporun ana hatları ve her bölümde hangi içeriğin yer alması gerektiğine yönelik açıklamalar bulunmaktadır.

İpucu! Kanıt dayalı bir rapor hazırlamak için s. 17'de bulunan kaynakları kullanabilirsiniz.

1. Aşağıdakileri içeren bir kapak sayfası:

- Raporlama yapılan devlet, Sözleşme ve raporun kapsadığı zaman dilimi de dahil olmak üzere raporun başlığı. Örneğin, “[Ülke Adı] ve [Ön Oturum ya da Oturum Numarası] için CRC'ye Sivil Toplum Yazılı Bildirimi”.
- Raporu sunan örgütün/örgütlerin adı.
- Sunum tarihi.
- İletişim bilgileri.
- Raporun birden çok dilde ya da daha uzun bir sürümde bulunması durumunda diğer/asıl raporların başlıkları.
- Raporun gizli olup olmadığı.

2. İçindekiler tablosu.

3. Aşağıdakileri içeren bir yönetici özeti:

- Analizin temel çıktılarına ilişkin bir açıklama.
- Başlıca gelişmeler ve güçlüklerle yönelik kısa bir özet.

4. Aşağıdakileri içeren bir giriş bölümü:

- Aşağıdakileri içeren bir genel bilgiler bölümü:
 - Raporu düzenleyen örgütün/örgütlerin/kolektifin adı.
 - İnceleme altındaki ülkede çocuk yaşta evliliklerin genel durumuna ilişkin bilgiler.
 - Analiz dönemi.
- Yöntemler (kısa bir açıklama). Bazı yöntemler aşağıdaki gibidir:
 - Ulusal yasal çerçeveye dair masa başı incelemesi.
 - Kamu/devlet program ve faaliyetlerinin değerlendirilmesi.
 - Veri toplama ve rapor taslağı düzenlenmesine yönelik danışılan paydaş sayısı (varsa).
 - Danışılan çocuk sayısı (varsa)
 - Veri toplama ya da inceleme yöntemleri (mümkünse odak gruplar, çalıştaylar, paydaşlarla görüşmeler, anket vb.).

5. Kümelemeye dayalı analiz:

- S. 21'de belirtildiği üzere, tüm kümelerden söz etmeniz gerekmez, yalnızca yasal analizinize göre çocuk yaşta evliliklere ilişkin olanlardan söz edin. S. 13-15 arasındaki çocuk yaşta evliliklere yönelik CRC maddelerinin tablosuna gönderme yaparak raporunuzu aşağıdakilere odaklayabilirsiniz:
 - Genel ilkeler (md. 2, 3, 6, 12)
 - Medeni hak ve özgürlükler (md. 7, 8)
 - Çocuğa yönelik şiddet (md. 24(3), 28(2), 34)
 - Engellilik durumu, temel sağlık ve refah (md. 6(2), 24, 24(3))
 - Eğitim, boş zaman ve kültürel faaliyetler (md. 28)
- Analize ilişkin:
 - Çocuk yaşta evlilik ihlallerine yönelik vaka çalışmaları ya da verileri aracılığıyla hukuk ve/veya uygulamadaki boşlukları gösterin ve bunların güçlendirilmesi gereken zayıf yanlarını vurgulayın.
 - Çocuk yaşta evlilik ve bunun çocuk hakları üzerindeki etkisi açısından ülkedeki zorluklara ve politikadaki eksikliklere dair bilgilere yer verin.
- Devlet raporuna yönelik yazılı bildirim için sivil toplum bakış açısıyla devlet raporu hakkında yorum yapın
 - Umut vadeden devlet uygulamaları,
 - Mevzuat ve politikaların uygulanmasına yönelik boşluklar ve güçlükler,
 - Önceki CRC önerilerinin uygulanmasına yönelik kısa güncellemeler.

6. Bilgi kaynakları, veriler birçok biçimde elde edilebilir, şöyle ki;

- Görüşmeler, grup tartışmaları, paydaşlarla danışmanlık görüşmeleri, ilgili belgelerin masa başı incelemesi, fotoğraf ve kayıt cihazları ya da anketler aracılığıyla birincil veri toplama.
- Çocuk yaşta evliliklere ilişkin resmi veriler ya da UNICEF verileri gibi ikincil kaynaklar.
- Çocuk yaşta evliliklere ilişkin çalışan BM ajansları ve sivil toplum örgütlerinden politika özetleri ve diğer materyaller. Örneğin; Girls Not Brides Çocuk Yaşta Evlilikler Atlası ve Kaynak Merkezi, Çocuk Yaşta Evlilikleri İzleme Mekanizması, Plan International, İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW), CARE International, World Vision ve Save the Children.

7. Hedeflenen sorular/öneriler. Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesi için yazılı katkı ya da devlet raporuna ilişkin daha kapsamlı bir rapor olsun; özel olarak hazırlanmış belirli sorunların, soruların ya da önerilerin kısa bir listesini sunun.

3.2 Kadına Yönelik Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi (CEDAW) ile İlişilenme

Çocuk Yaşta Evlilikler ile Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi Arasındaki İlişkiyi Anlama

Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW), kız çocuk ve kadın hakları hareketleri için önemli bir dönüm noktası olmuştur. Sözleşme, kız çocuklar ve kadınların haklarının *insan hakları* olduğu ilkesini ve küresel olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin önemini vurgular.

BM Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi (CEDAW Komitesi), kız çocuklar ve kadınların eğitim, sağlık gibi haklar ve ayrımcılık yapılmaması ilkesi yanı sıra özellikle evlilik ve aile kurma hakkı ile çocuk yaşta evlilik sorununu ele alan bir maddeyi, de içeren Sözleşme'nin uygulanmasını izler.

İpucu! Çocuk yaşta evliliklere ilişkin Sözleşme'nin maddelerini vurgulayın.

CEDAW Komitesi ile diyalog kurarken çocuk yaşta evliliklere ilişkin ayrıntılı ve kanıta dayalı bilgiler sağlanması ve bu bilgileri Sözleşmenin ilgili maddeleriyle ilişkilendirmek büyük önem taşımaktadır. Bu ayrıca yazılı raporların hazırlanmasını ve ülkede çocuk yaşta evliliklerin izlenmesini etkileme konusunda rehberlik eder. Aşağıdaki tabloda, ilgili maddeler vurgulanmıştır. 37. Sayfadaki Araç Kutusunda belirtilen kaynaklar aracılığıyla kanıta dayalı bir rapor hazırlayabilirsiniz.

Tablo 2: Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesinin Çocuk Yaşta Evliliklerle En Çok İlişkilendirilen Maddelerine Genel Bir Bakış²²

CEDAW'ın İlgili Maddeleri	Çocuk Yaşta Evliliklerle İlgisi
<p>Madde 1: Kadınlara yönelik ayrımcılığın tanımı.</p> <p>Kadınların siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel ya da medeni haklarından erkeklerle eşit bir biçimde yararlanmasını engelleme amacı ya da etkisi olan, toplumsal cinsiyete dayalı her türlü ayrımcılık, dışlama ya da kısıtlama.</p>	<p>Çocuk yaşta evlilik, kız çocuklara karşı orantısız etkisi göz önünde bulundurulduğunda, açık bir ayrımcılık biçimidir. Kız çocukların temel haklarını ihlal eder ve oğlan çocuklara kıyasla kız çocuklar için sağlıkla ilgili, toplumsal ve gelişimsel birçok risk içerir.</p>
<p>Madde 2: Alınacak politika önlemleri.</p> <p>Devletler, kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığı kınayacak ve bunu önlemeye çalışacaktır. Bu da ayrımcı olan tüm mevcut yasaları, gelenekleri ve düzenlemeleri ortadan kaldırmayı içerir.</p>	<p>Çocuk yaşta evliliklerin temel nedenlerini ele almak, kız çocukların haklarına ilişkin kapsamlı, toplumsal cinsiyet dönüştürücü, bağlam odaklı bir yaklaşım üzerine kurulu uyumlu yasal çerçevelerin geliştirilmesini ve uygulanmasını içerir. Bu bağlamda, asgari evlilik yaşına ilişkin yasaların uygulanması gerekir.</p> <p>Boşanmada erkeklerle eşit haklara sahip olan kadınların hukuka erişimini ve kız çocukların gayri resmi birlikteliklerini²³ sonlandırılmasını kolaylaştıran yasal düzenlemelere gereksinim</p>

²² Bu, çocuk yaşta evliliklere ilişkin maddelerin kapsamlı bir listesi değildir, ancak CEDAW Komitesi ile etkili bir biçimde bağlantı kurmanız konusunda size rehberlik edebilecek birtakım temel örnekleri belirler.

²³ Editör notu: Türkiye bağlamında gayri resmi birliktelikler yasal yaşın altındaki kadınların imam nikahı denilen ve yasal olmayan dini törenle ya da buna da gerek duyulmaksızın, aile ve kültür/toplum tarafından bir arada yaşamaya zorlanma olarak okunmalıdır. Boşanma yalnızca hukukun reşit saydığı 18 yaşın üzerindeki kişilerin resmi evliliklerinde söz konusu olabilir.

	<p>duyulmaktadır. Hamile olan çocuk ve ergenlerin okula gitmesini yasaklayan yasaların değiştirilmesi, evlendirilmiş, hamile olan ve çocuk doğurmuş kız çocukların okula dönmesini desteklemek adına politikaların geliştirilmesi gerekir.²⁴ Devletlerin aynı zamanda, evlendirilmiş kız çocuklara odaklanarak ergenlik çağında çocuk dostu cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarına ve hizmetlerine yatırım yapması gerekir.</p> <p>Yasaların kız çocukların adalete, çocuk koruma ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet hizmetlerine erişimini kolaylaştırması ve sağlaması, bir yetişkinin eşlik etme gerekliliğini ortadan kaldırması gerekir. Evlendirilmiş ya da daha önce evlilik geçirmiş olan, yerinden edilmiş/mülteci statüsündeki kız çocuklar bu bağlamda en büyük engellerle karşı karşıyadır.</p> <p>Kız çocukların ve kadınların toprak mülkiyeti, miras, istihdam, kredi, yurttaşlık, nafaka ve çocuk velayeti konularında eşit haklara sahip olması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve ayrımcılıkla mücadele bakımından büyük öneme sahiptir.</p> <p>Çocuk yaşta evlilikleri sonlandırmaya yönelik politikalarda, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldıracak bütçelerin ayrılması ve buna uygun faaliyetlerin hedeflenmesi gerekir.</p>
<p>Madde 3: Eşitlik.</p> <p>Devletler, kadınların ilerlemesini sağlamak ve erkeklerle eşit haklara sahip olmasını sağlamak üzere her türlü uygun eylemi gerçekleştirecektir.</p>	<p>Çocuk yaşta evlilik, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ve kız çocuklar ile kadınların oğlan çocuklardan ve erkeklerden daha az değerli olduğuna ilişkin inanca dayanır. Buna karşın çocuk yaşta evlilik nesiller boyunca toplumsal cinsiyet eşitsizliğini sürdürür; kız çocukların sağlık ve eğitim haklarını ihlal eder, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet riskini artırır ve onların toplumsal, ekonomik ve politik katılımlarını riske atar.</p> <p>Devletlerin; eğitim, sağlık ve destek hizmetlerine erişim de dahil olmak üzere, tüm kız çocuklar ve kadınların insan haklarına ve özgürlüklerine saygı göstermesi, bunları koruması ve yerine getirmesi gerekir. Tüm bunlar, haklardan yararlanmada en çok engelle karşılaşılan; çocuk yaşta evlilik riski altında olan, evlendirilmiş ya da daha önce evlilik geçirmiş, yerinden edilmiş ya da mülteci statüsündeki, engelli ve LGBTİ+ kız çocuklar ve ergenlere ulaşmak için hedeflenen politikalar ve programlarla birlikte yürütülmelidir.</p>
<p>Madde 5: Toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıp yargılar.</p> <p>Devletler, kadınlara yönelik ayrımcılığı ve toplumsal cinsiyet kalıplarını sürdüren ve uzun süredir devam eden uygulamaları ortadan kaldırmak üzere çaba gösterecektir.</p>	<p>Çocuk yaşta evlilikler toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kız çocukların oğlan çocuklardan daha az değerli olduğuna dair inançtan kaynaklanır. Birçok bağlamda, kız çocukların evlilik ve ebeveynlik dışında toplumlarında statü kazanma olanakları da sınırlıdır. Eş/partner ve ebeveyn rolleri, daha fazla ücretsiz bakım işi üstlendikçe kız çocuklar ve kadınların olanaklarını sınırlar. Beklenen rolleri yerine getirmeyen kız çocuklar damgalanma, dışlanma ve hatta şiddet durumlarıyla karşı karşıya kalabilir.</p> <p>Toplumsal normların dönüştürülmesi ve kız çocukların konuşma, sesini duyurma, seçim yapma ve harekete geçme olanaklarının artırılması için kız çocuklar, aileler, topluluklar ve liderlerle</p>

²⁴ Editör notu: Türkiye’de mevzuata göre, zorunlu temel eğitim sürecinde bir kız çocuğun evlendirilmiş, hamile ve çocuk doğurmuş olması okulla ilişkisinin kesilmesi sebebidir. Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği (Değişik: RG-26/3/2017-30019) Evli olanların kayıtları yapılmaz, öğrenci iken evlenenlerin okulla ilişkisi kesilerek kayıtları e-Okul üzerinden Açık Öğretim Lisesine, Mesleki Açık Öğretim Lisesine veya Açık Öğretim İmam Hatip Lisesine gönderilir. Ancak mesleki eğitim merkezi öğrencileri için bu fıkra hükmü uygulanmaz.

	<p>bağlantıya geçen toplumsal cinsiyet dönüştürücü programların teşvik edilmesinde topluluk düzeyindeki çalışmalar büyük öneme sahiptir.</p> <p>Devletlerin aynı zamanda; eğitim, sağlık ve ekonomik adalet de dahil olmak üzere, sistemsal düzeyde çocuk yaşta evliliğe neden olan ayrımcı normlarla mücadele etmek üzere toplumsal cinsiyet dönüştürücü yasalara, politikalara ve programlara yatırım yapması gerekir.</p>
<p>Madde 6: Kız çocuklar ve kadınların her türlü insan ticaretinin önlenmesi.</p> <p>Devletler, kadın ticaretinin ve kadınların sömürülmesinin ortadan kaldırılması için çalışacaktır.</p>	<p>Kimi bağlamlarda çocuk yaşta evlilik, işe alım ve nakil ile başlayan ve sömürüye neden olan insan ticareti tanımına uyar. Özellikle de kriz ya da çatışma dönemlerinde neredeyse cezasız bir biçimde insan ticareti ve modern kölelik için bir bahane olarak kullanılabilir. Bir kız çocuk evlendirildiğinde yaşı ne kadar küçükse, evlilik içerisinde istismar ve şiddete uğrama riski o kadar fazladır.</p> <p>Kız çocuklar ve kadınlar; kaçırılma, kandırılma, istismar ya da kız çocukları riske atan durumlar ve para karşılığı ya da hediye edilme yoluyla zorla evlendirilebilir.</p> <p>Gelirleri ya da kendi evleri olmama, şiddet ya da çocuklarını kaybetme korkusu, vatansız olma/vatandaşlıkları olmama ya da damgalanma ve dışlanmayla karşı karşıya kalma durumları daha fazla olabildiği için kız çocuklar için bir evliliğin sona erdirilmesi her zaman kolay olmamaktadır.²⁵ Buna ek olarak, adalet erişiminde kız çocuklar en büyük engellerle karşı karşıyadır.</p> <p>Hükümetlerin, kız çocuklar için erişilebilir ve ücretsiz/düşük maliyetli yasal yardım sağlaması ve adalet hizmeti sağlayıcılarının uygun bir biçimde eğitilmesini, sınır ötesi ve çatışma ve krizlerden etkilenen durumlar da dahil olmak üzere uygun çocuk koruma hizmetleriyle bağlantı kurabilmesini sağlaması gerekir.</p>
<p>Madde 10: Eğitimde eşit haklar.</p> <p>Devletler, eğitimde kız çocuğu ve kadına yönelik ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere harekete geçecektir. Buna, kadınların ve erkeklerin eğitime ve mesleki rehberliğe eşit erişiminin, aynı müfredatın, sınavların, öğretim ve ekipman standartlarının ve burs ve hibelere eşit erişiminin sağlanması da dahildir.</p>	<p>Evlendirildikten sonra kız çocukların okulda kalma ya da okula dönme olasılığı çok düşüktür. Eğitimin içinde olmayan kız çocukların 18 yaşından önce evlenme olasılığı daha da yüksektir.</p> <p>Evlendirilmiş kız çocuklar, özellikle de yerinden edilmiş ya da mülteci olanlar, ücretsiz ev ve bakım işleri, damgalama, eğitimden uzaklaştırılma ve onları evde tutan toplumsal cinsiyet normları da dahil olmak üzere, eğitime erişim konusunda pek çok engelle karşı karşıya kalır.</p> <p>Hamile olan ve çocuk doğurmuş kız çocuklar; ulusal yasalar, okula yeniden kayıt konusunda desteğin olmaması ve damgalanma nedeniyle okuldan ayrılabilir ya da eğitimden uzaklaştırılabilir.</p>
<p>Madde 11: İstihdam.</p> <p>Devletler iş yerinde kadınlara yönelik ayrımcılığı ortadan kaldıracaktır. Kadınlar erkeklerle istihdamda eşit haklara sahip olacak, ayrıca doğum izni ve hamilelik sırasında sağlığa zararlı, tehlikeli ya da ağır işlere karşı özel koruma sağlanacaktır.</p>	<p>Yoksulluk ve kız çocuklar ile genç kadınlar için gelir getirici olanakların eksikliği birçok bağlamda çocuk yaşta evliliğe neden olur. Kız çocuklar beceri, bilgi ve ağlar geliştirebilecekleri eğitime — daha az erişimi olması ve daha düşük toplumsal, politik ve ekonomik statü nedeniyle, genel olarak ekonomik anlamda erkeklere bağımlıdır ve bu da evlilik dışındaki özgürlüklerini ve olanaklarını sınırlar.</p>

²⁵ Editör notu: Çocuğun onu evlendiren/bir kişiyle evlilik adı altında birlikte yaşamaya zorlayan yasal temsilcine (ebeveynine veya vasisine) dava açma imkanı yoktur. Bu durumda çocuğa avukat atanması ya da yeni bir yasal temsilci atanması gerekir. Böyle bir düzenleme Türkiye hukukunda eksiktir.

	<p>Kız çocukların bilgi ve becerilerini, evdeki özerkliklerini ve değerlerini ve makul ücretli işe geçişlerini geliştirmeye ilişkin girişimlerin, örgün eğitim ve yaygın eğitimi birleştirmesi ve ücretsiz ev içi, bakım ve tarım işlerini göz önünde bulundurması gerekir. Bu da verimli altyapı ve hizmet sunumu yoluyla bakım işini azaltmaya ve dengeli dağılımına yatırım yapmayı ve evli, çocuk sahibi, LGBTİ+, engelli ya da yerinden edilmiş/mülteci statüsündeki kız çocuklara odaklanarak işyerindeki ayrımcılıkla mücadeleyi ifade eder.</p> <p>Devletin, ergen kız çocuklar ile kadınlar için güvenli, insan onuruna yakışır ve ücretli istihdam olanaklarına yatırım yapması, kadın liderlik pozisyonlarını ve ekonomik olanakların görünürlüğünü artırması gerekir. Bunun da ücretli ebeveyn izni gibi yasal ve politik güvencelerle ve en çok dışlanmış olanlara odaklanan yoksulluğun azaltılması ve toplumsal korumaya yatırımla desteklenmesi gerekir.</p>
<p>Madde 12: Sağlık hizmetleri ve aile planlaması.</p> <p>Kadınlar; cinsel sağlık, aile planlaması hizmetleri ve doğum öncesi ve sonrası bakım da dahil olmak üzere sağlık hizmetlerine erişim hakkına sahiptir.</p>	<p>Çocuk yaşta evlilik, kız çocuklar ve ergenlerin cinsel sağlık ve üreme sağlığına ve haklara erişimini sınırlayabilir. Ayrıca; depresyon, kaygı ve intihar düşünceleriyle ilişkilendirilerek ruh sağlıkları üzerinde olumsuz sonuçlara sahiptir. Yanı sıra; yoksulluk, çatışma ve kriz, yakın partner şiddeti, izolasyon, doğum güçlükleri, eğitim ve çocukluğun kaybı ve özerklik kaybının neden olduğu duygusal sıkıntılar da söz konusudur.</p> <p>Adolesan gebeliklerin temel itici gücü ve sonucu olarak çocuk yaşta evlilik, kız çocukların ve genç kadınların olduğu gibi, onların çocuklarının da sağlık ve refahını olumsuz yönde etkiler.</p> <p>Evlilik yaşı ve cinsel birlikteliğe rıza göstermenin yasa kapsamında ayrı ayrı ele alınması, her ikisinin de özellikle rıza gösteren ergenlik çağındaki çocuklar arasındaki gayri resmi birlikteliklerde gelişen kapasiteler –yani, gençlerin kararları ve eylemleri için sorumluluk alma becerisini kademeli olarak geliştirme biçimi– ilkesince yönlendirilmesi gerekir.²⁶</p>
<p>Madde 15: Yasa önünde eşitlik.</p> <p>Devletler; sözleşme yapma, mülkü yönetme, mahkeme ya da divanlarda bulunma ve ikamet ile yerleşim yeri seçme hakları da dahil olmak üzere, kadınlara yasa önünde erkeklerle eşitlik sağlayacaktır.</p>	<p>Evlendirilmiş ya da daha önce evlilik geçirmiş kız çocuklar ve zorla evlendirilenler, adalete erişimde toplumsal ve idari engellerle karşı karşıyadır. Bu duruma; boşanma, mal paylaşımı, velayet, miras, çocuk koruma ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konularındaki hak ve hizmetlere erişim de dahildir.</p> <p>Bu durum da hak ve hukuk bilincinin eksikliğinden, reşit olma yaşı, evlilik ve cinsel birlikteliğe rıza gösterme arasındaki çatışmalardan, aile üyelerinin toplumsal yaptırım ya da cezalandırma korkusundan ya da küçüklerin bir yetişkinin desteği olmaksızın yasal işlem başlatamamasından kaynaklanabilir.</p> <p>Yasal/resmi kimliği olmayan ve çatışmalar ile krizlerden etkilenen ortamda bulunan kız çocuklar, adalete erişimde büyük engellerle karşı karşıya kalmaktadır.</p>

²⁶ Editör notu: Rıza ya da onay, kişinin belirli bir cinsel davranışı yaşamak istediğini özgür iradesiyle ve sözlü ifade yoluyla belirtmesidir. Cinsel suçlar genellikle gizli alanlarda gerçekleştiğinden en önemli ispat aracı sanık ve mağdur ifadeleridir. Bu noktada ilgilinin rızasının olup olmadığı, varsa da geçerli bir rızanın mevcudiyeti suçun ve cezanın tespiti açısından önemlidir. Türk Ceza Kanunu'nun reşit olmayanla cinsel ilişki suçunu tanımlayan 104/1. Maddesi "Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, on beş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikayet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır" demektir.

Madde 16: Evlilik ve aile ilişkilerine yönelik her konuda kadına yönelik ayrımcılığın önlenmesi.

Kadınlar; aile planlaması, mülkiyet ve meslek de dahil olmak üzere, evlilik içerisinde erkeklerle eşit haklara sahiptir. Bir çocuğun nişanlandırılması ve evlendirilmesinin yasal etkisi olmamasını, evlilik için asgari yaş sınırı belirlenmesini ve evliliklerin resmi olarak sicile kaydedilmesini zorunlu kılan mevzuat dahil olmak üzere gerekli önlemler alınacaktır.

Bu madde, çocuk yaşta evlilikleri doğrudan bir insan hakları ihlali ve kız çocuklara ve kadınlara karşı bir ayrımcılık biçimi olarak ortaya koyar. Buna ek olarak, taraf devletlerin çocuk yaşta evlilikleri önleme yükümlülüğünü belirler ve taraf devletlerce atılacak adımları belirtir.

Kimi ülkeler, özellikle çocuk yaşta evliliğe açık bir biçimde gönderme yapan evlilik ve aile ilişkilerine yönelik 16. Madde başta olmak üzere, Sözleşme maddelerine belirli çekinceler koymuştur. Ancak CEDAW, söz konusu maddeye çekince koymamanın, Sözleşmenin temel amacı olan kadın-erkek eşitliğini fiilen reddetmek anlamına geldiğini belirtmiştir.²⁷

Çocuk Yaşta Evliliklere Dair CEDAW Genel Tavsiye Kararları

CEDAW, devletlerin Sözleşmenin belirli madde ya da ilgili temaları kapsamındaki yükümlülüklerine yönelik ek rehberlik ve yorum sunmak adına Genel Tavsiye Kararları geliştirir.

Genel Tavsiye Kararları sivil toplum örgütleri için yararlı kaynaklardır. CEDAW'ın çocuk yaşta evlilikler ve Sözleşme kapsamındaki ilgili politikalar gibi belirli konuları nasıl çerçevelediği ve yorumladığına ilişkin ek bilgi sağlar. Sivil toplum örgütleri Genel Tavsiye Kararlarını raporlarının çerçevesini oluşturmak ve devletleri daha fazla etkilemek üzere savunuculuk aracı olarak kullanabilir.

CEDAW, çocuk yaşta evlilikler için geçerli olan bazı Genel Tavsiye Kararlarını kabul etmiştir.²⁸ Özellikle de 2019 yılında CRC ve CEDAW tarafından ortaklaşa kabul edilen 31 no'lu Tavsiye Kararı ve 18 no'lu Genel Yorum zararlı uygulamalara ilişkin çocukların –özellikle de kız çocukların– haklarına yönelik önemli fikirler sunarak çocuk yaşta ve/veya zorla evliliği açıkça tanımlamaktadır.

²⁷ Ükelere göre CEDAW'a ilişkin özel çekinceler, [UN Women](#) ve [UN Treaty Collection](#) [BM Sözleşme Koleksiyonunun] ilgili internet sayfalarında mevcuttur.

²⁸ Genel Tavsiye Kararlarının tam listesi, [UN Treaty Body](#) [BM Anlaşma Organı] internet sitesinde yer alır.

CEDAW Komitesi'nin Çocuk Yaşta Evliliklerle İlgili Genel Tavsiye Kararları²⁹

- Kadına Yönelik Şiddete İlişkin 19 no'lu Genel Tavsiye Kararı (1992)
- Evlilik ve Aile İlişkilerine İlişkin 21 no'lu Genel Tavsiye Kararı (1994)
- Kadın ve Sağlığa İlişkin 24 no'lu Genel Tavsiye Kararı (1999'da benimsenmiştir)
- Evlilik, Aile İlişkileri ve Bunların Feshinin Ekonomik Sonuçlarına İlişkin 29 no'lu Genel Tavsiye Kararı(2013)
- Çatışmaların Önlenmesi, Çatışma ve Çatışma Sonrası Durumlarda Kadınlara İlişkin 30 no'lu Genel Tavsiye Kararı(2013)
- Kız Çocuklar ve Kadınların Eğitime Erişim Hakkına İlişkin 36 no'lu Genel Tavsiye Kararı (2017)
- İklim Değişimi Bağlamında Afet Riskini Azaltmanın Toplumsal Cinsiyete Yönelik Boyutlarına İlişkin 37 no'lu Genel Tavsiye Kararı (2018)
- Zararlı Uygulamalara İlişkin CEDAW 31 no'lu Genel Tavsiye Kararı ve Çocuk Hakları Komitesi 18 no'lu Genel Yorumu (2019)
- Küresel Göç Bağlamında Kadınların ve Kız Çocukların İnsan Ticaretine Konu Olmasına İlişkin 38 no'u Genel Tavsiye Kararı (2020)
- Yerel Topluluklardaki Kadınlar ve Kız Çocukların Haklarına İlişkin 39 no'lu Genel Tavsiye Kararı (2022)

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol

BM Genel Kurulu, 1999'da Sözleşme'nin [İhtiyari Protokolünü](#) kabul etmiştir. Bu protokol, imzalayan devletlerin, bireyler ya da sivil toplum örgütleri tarafından ileri sürülen şikayetleri alma ve inceleme yetkisini CEDAW'da kabul etmesini gerektirir. Sözleşmeye taraf olan tüm devletler İhtiyari Protokolü onaylamamıştır.³⁰

Bu mekanizma, çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler gibi kız çocuklara ve kadınlara yönelik ayrımcılık eylemlerinden ötürü devletlerin hesap vermesini sağlamak adına sağlam bir yol sunar ve insan hakları ihlallerine maruz kalanlara yönelik tamamlayıcı bir hesap verebilirlik önlemlidir.

²⁹ Bu, çocuk yaşta evliliklere ilişkin Genel Tavsiye Kararlarının kapsamlı bir listesi değildir; birtakım önemli örnekler içerir. Burada yer alan Tavsiye Kararları için bakınız Parlamentolar Arası Birlik ve - Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, [Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve İhtiyari Protokolü Parlamenterler için El Kitabı No. 36](#)

³⁰ İhtiyari Protokole hangi devletlerin taraf olduğunu görmek için <https://indicators.ohchr.org/> adresini ziyaret edebilirsiniz

CEDAW Raporlama Döngüsü ile İlişkilenme

“Raporlama prosedürü, Kadına Yönelik Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi’nin yerel bağlamlarda uygulanması konusunda büyük önem taşır. Sivil toplum örgütlerinin söz konusu prosedüre katılımı, böylesi savunuculuk ve güçlendirme işleviyle, Sözleşmeye aşına olma, yerel mevzuatta ki boşlukları belirleme, yapısal sorunları analiz etme ve CEDAW’a öneride bulunma konularında olanak sağlar. Sonuç olarak taraf devletler kadınların ve kız çocukların insan haklarını korumakla yükümlüdür. Devletin; soy, mülkiyet, cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve haklarına yönelik anayasal yükümlülüklerini içeren toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal katılım politikalarını onaylaması, CEDAW ile etkileşim ile elde edilen sonuçların bir kısmıdır.”

WOREC – Girls Not Brides ’ın Nepal’den Üyesi

Araç Kutusu: Raporlarınızın Kanıtı Dayalı Olmasını Sağlayacak Kaynaklar

Bu kaynakları, kanıtı dayalı bir rapor oluşturmak ve CEDAW inceleme süreci boyunca hangi soru ve izleme sorularının değerlendirilmesini istediğinizi tanımlamak üzere kullanabilirsiniz.

Ülke Düzeyinde Veriler:

- Girls Not Brides’in [Çocuk Yaşta Evlilikler Atlası](#)’nda çocuk yaşta evliliğin yaygınlığı, nedenleri ve ülkelere göre yasal bazı bilgiler bulunur.
- UNICEF’in [Çocuk Yaşta Evlilikler Ülke Profilleri](#), istatistikleri, evliliklerin özellikleri ve evlendirilmiş kız çocukların yaşamlarına yönelik ülke bazında bilgiler içerir.
- [Çocuk Yaşta Evlilikler İzleme Mekanizması](#), hane halkı zenginliği, eğitim düzeyi, kırsal ya da kentsel yerleşim yeri ve alt ulusal bölge temelinde, ülkeler içinde ve arasındaki eşitsizlikleri vurgulamak adına küresel, bölgesel ve ulusal düzeylerde verileri ve eğilimleri gösterir.

Girls Not Brides Tematik Özetler ve Kanıt İncelemeleri:

- Çocuk yaşta evlilik ve kız çocukların haklarına ilişkin mevzuatın etkisine yönelik [özet ve kanıt incelemesi](#).
- Çocuk yaşta evliliklerin önlenmesinin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından önemine ilişkin bir [özet](#).
- Çocuk yaşta evlilikler ve modern köleliğe dair bir [özet](#).
- Kız çocukların eğitimi ve çocuk yaşta evliliklere dair kısa bir [tematik makale](#).
- Çocuk yaşta evlilikleri değerlendirmeye almak ve evli kız çocuklarını desteklemek üzere eğitim müdahalelerine yönelik bir [araştırma gündemi](#) ve poster.
- Çocuk yaşta evlilikleri değerlendirmeye almak ve evlendirilmiş kız çocukları desteklemek üzere güçlendirme müdahalelerine yönelik bir [araştırma gündemi](#) ve poster.
- Evli, hamile ve ebeveyn olan kız çocuklarını desteklemek üzere kısa bir [tematik makale](#).
- Çocuk yaşta evlilikler ve ruh sağlığı [sempozyumu](#).
- İnsani yardım ortamlarında çocuk yaşta evliliklere yönelik başarılı yaklaşımlar ve temel kaynakları özetleyen [blog](#).

Girls Not Brides Tematik Özetler ve Kanıt İncelemeleri:

- Çocuk yaşta evlilik ve kız çocuklarının haklarına ilişkin [mevzuatın etkisine yönelik özet ve kanıt incelemesi](#).
- Çocuk yaşta evliliklerin önlenmesinin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından önemine ilişkin bir [özet](#).
- Çocuk yaşta evlilikler ve modern köleliğe dair bir [özet](#).
- Kız çocukların eğitimi ve çocuk yaşta evliliklere dair kısa ve tematik bir [makale](#).
- Çocuk yaşta evlilikleri değerlendirmeye almak ve evli kız çocuklarını desteklemek üzere eğitim müdahalelerine yönelik bir [araştırma gündemi ve poster](#).
- Çocuk yaşta evlilikleri değerlendirmeye almak ve evlendirilmiş kız çocukları desteklemek üzere güçlendirme müdahalelerine yönelik bir [araştırma gündemi ve poster](#).
- Evli, hamile ve ebeveyn olan kız çocuklarını desteklemek üzere [kısa ve tematik bir makale](#).
- Çocuk yaşta evlilikler ve ruh sağlığı [sempozyumu](#).
- İnsani yardım ortamlarında çocuk yaşta evliliklere yönelik başarılı yaklaşımlar ve temel kaynakları özetleyen [blog](#).

CEDAW Raporlama Döngüsü Nedir?

Sözleşme kapsamında devletlerin sunduğu raporlar, kadın hakları savunucularının devletlerin Sözleşmedeki yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğinin izlenmesi adına önemli bir mekanizma görevi görür. CEDAW, basitleştirilmiş raporlama prosedürünü, bu prosedürden vazgeçip yerine geleneksel raporlama prosedürünü izleme talebini belirtmediği sürece tüm taraf devletler için uygular.³¹ Sayfa 41’de başlayan adım adım katılım rehberi, basitleştirilmiş raporlama prosedürünü esas almaktadır.

Devletler, Sözleşmeyi nasıl uyguladığını ayrıntılı bir biçimde açıklayan raporları her dört ya da beş yılda bir ya da CEDAW Komitesi’nin talebi üzerine sunmalıdır. Her oturum için CEDAW, genellikle sekiz taraf devleti inceleme oturumuna davet eder.

CEDAW Komitesi İsviçre’nin Cenevre kentinde, genellikle Mart, Temmuz ve Ekim aylarında olmak üzere yılda üç oturum düzenler.

[BM Sözleşme Organları internet sitesinden](#) mevcut durumda hangi devletlerin inceleme oturumu olduğunu kontrol edin.

CEDAW ile Bağlantı Kurmak için Önemli Adımlar

Sivil toplum örgütleri, çocuk yaşta evliliklere yönelik ilgili maddeler ve yükümlülükler de dahil olmak üzere, devletin uygulamalarını izleyerek Sözleşmenin uygulanmasını teşvik etme konusunda önemli bir rol oynar. CEDAW Komitesi, sivil toplum örgütlerinden sık sık bilgi talep eder, onları rapor hazırlama sürecine dahil eder ve özellikle de kız çocukların ve kadınların haklarına dair alternatif bakış açıları sağlama konusunda güvenilir bilgi kaynakları olarak kabul eder.

CEDAW ile bağlantı kurmanın temel amacı, çocuk yaşta evliliğin, devlete yöneltilen sorulara ve raporlama döngüsünün sonunda Sonuç Gözlemlerine dahil edilmesini sağlamaktır. Sivil toplum örgütleri, raporlama döngüsünün sonucunda CEDAW Komitesi’nin Tavsiye Kararlarını devletlere, çocuk yaşta evliliği değerlendirme altına almak üzere gereken yasa, politika ve bütçeleri kabul etmesine dair baskı kurmak için ulusal savunuculuk çalışmalarında kullanabilir.

Bu, basitleştirilmiş raporlama prosedürü kapsamındaki **Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesi** ya da geleneksel raporlama prosedürü kapsamındaki **Sorular/Konular Listesi**dir.

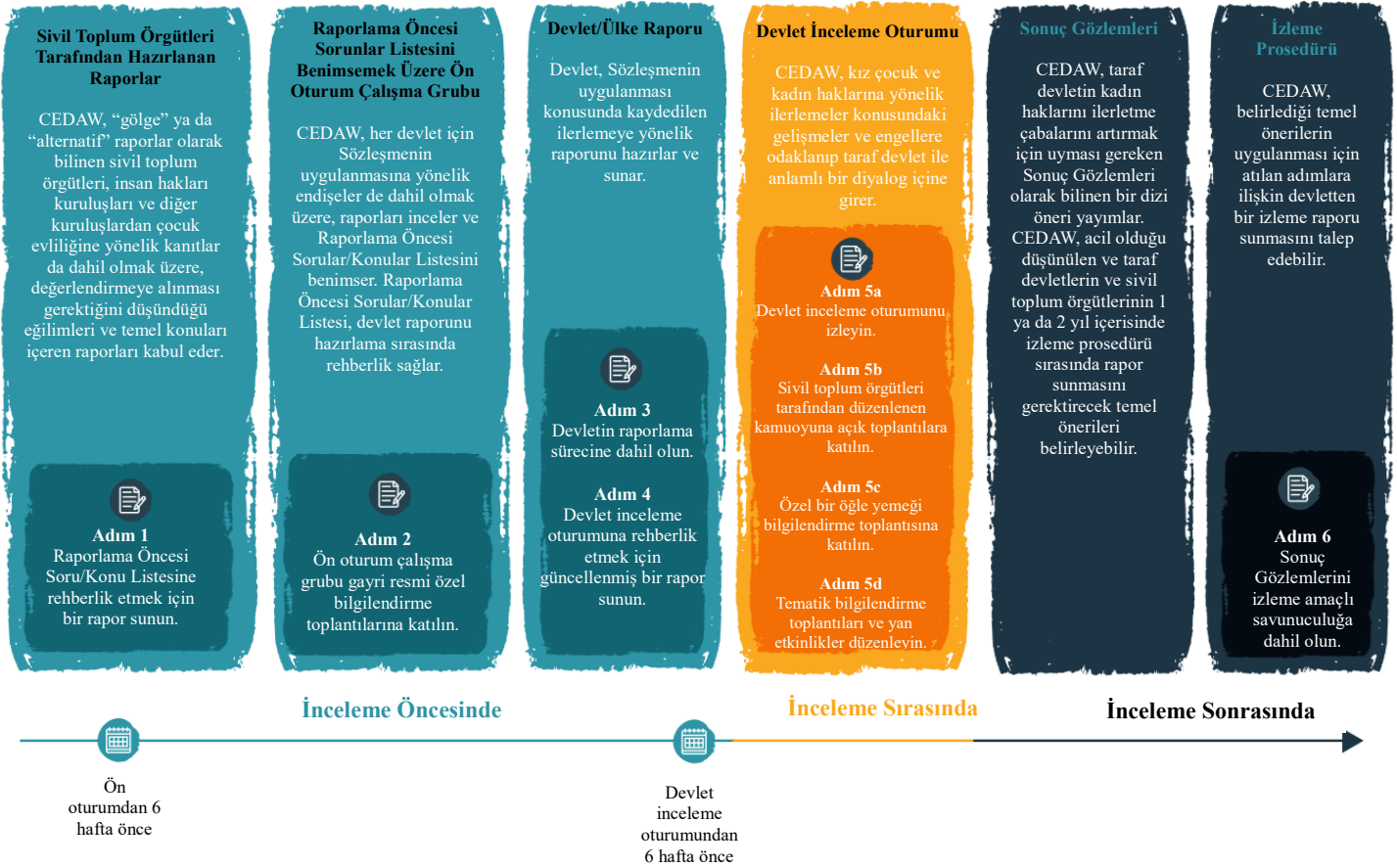
Sivil toplum örgütlerinin; CEDAW raporlama döngüsü sırasında dahil olması gereken üç önemli süreç vardır:

1. İnceleme oturumu öncesinde, çocuk yaşta evliliklere yönelik önemli endişelerin, Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesi kapsamında gereken ilgiyi ve dikkati çekmesini sağlayabilirsiniz.
2. İnceleme oturumu sırasında, çocuk yaşta evliliklere yönelik önlemler de dahil olmak üzere, CEDAW Komitesi’nin devlet için yönelttiği soruları etkileyebilirsiniz. CEDAW Komitesi üyeleri ile savunuculuk yapıp kamusal ve gayri resmi toplantılara katılım sağlayarak Sonuç Gözlemlerinin çocuk yaşta evliliklere ilişkin endişeleri ve önerileri içermesini sağlayabilirsiniz.
3. İnceleme oturumu sonrasında ise Komite’nin Tavsiye Kararlarını ulusal düzeyde savunuculuk faaliyetlerinizde kullanabilir ve devletler üzerinde baskı gücü oluşturabilirsiniz.

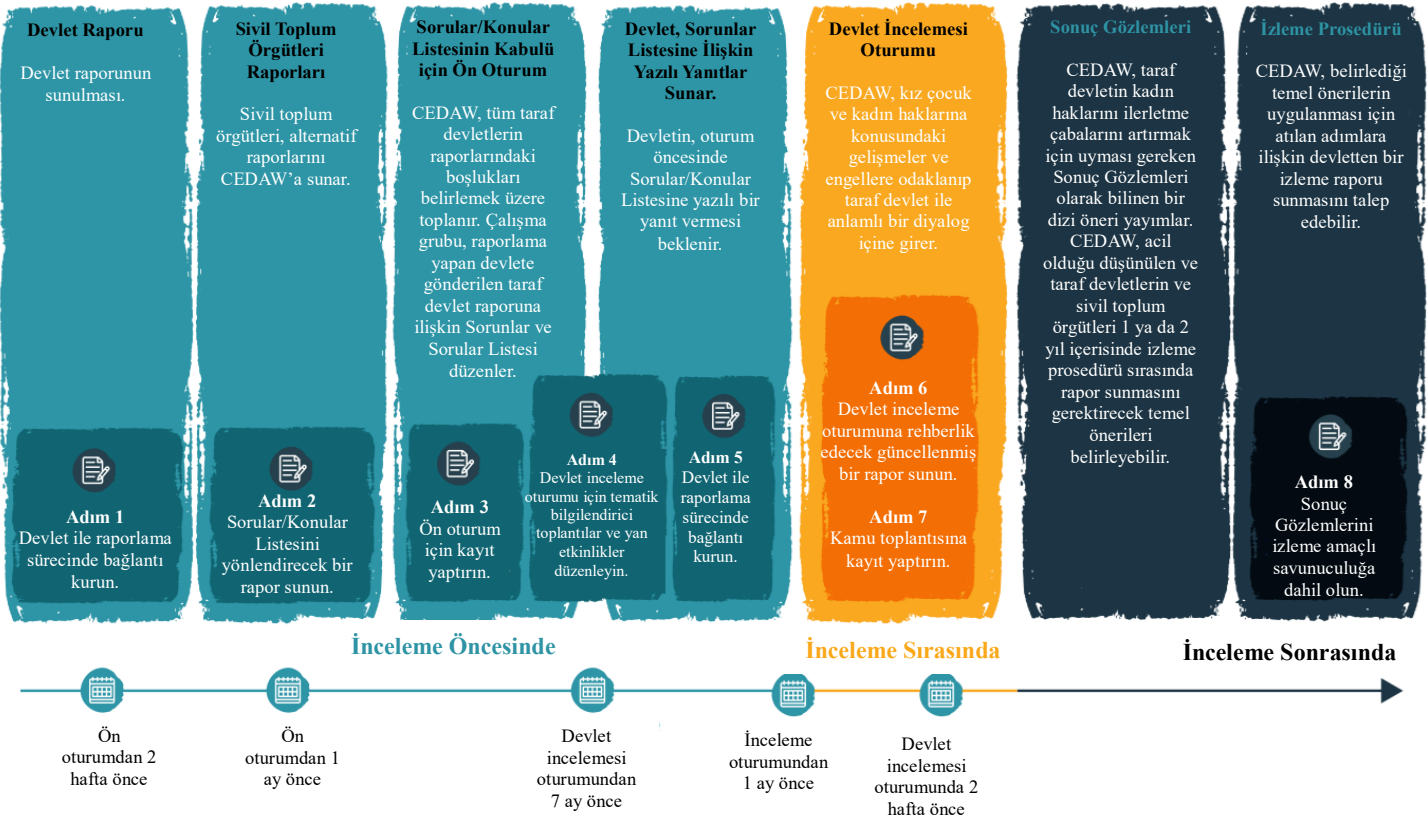
³¹ [OHCHR internet sitesinden](#) hangi devletlerin basitleştirilmiş raporlama prosedürünü seçtiğini kontrol edin.

Şekil 4: CEDAW ile Diyaloga İlişkin Temel Giriş Noktaları

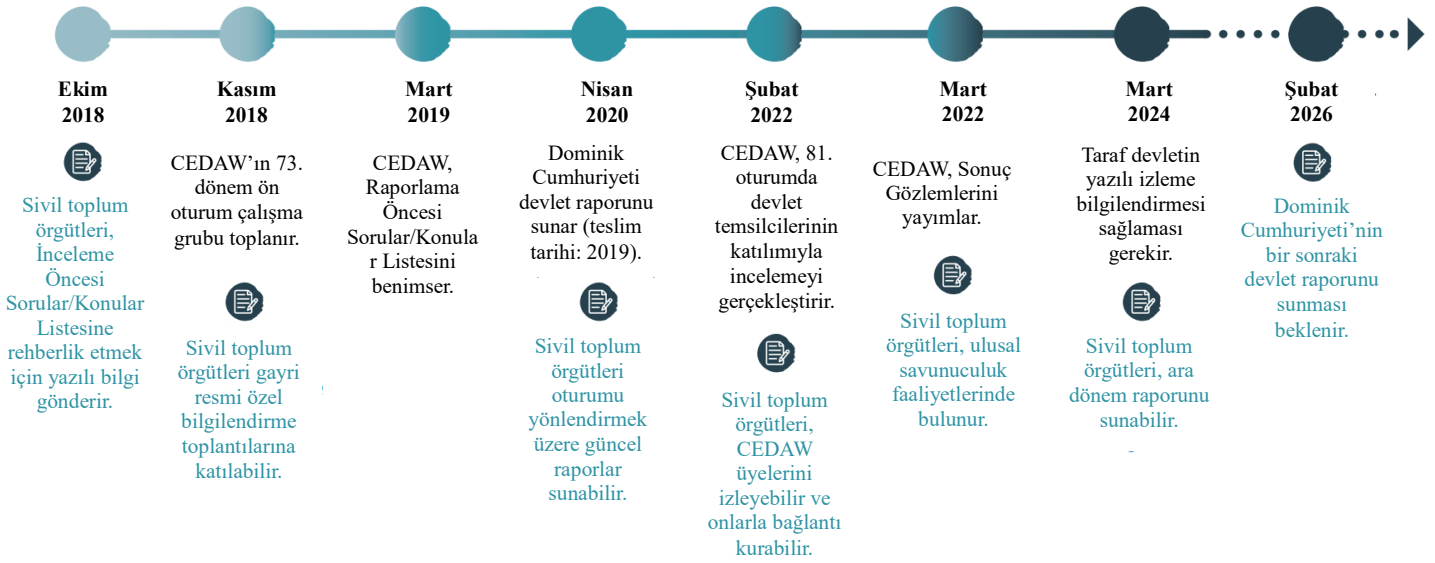
Basitleştirilmiş Raporlama Prosedürü

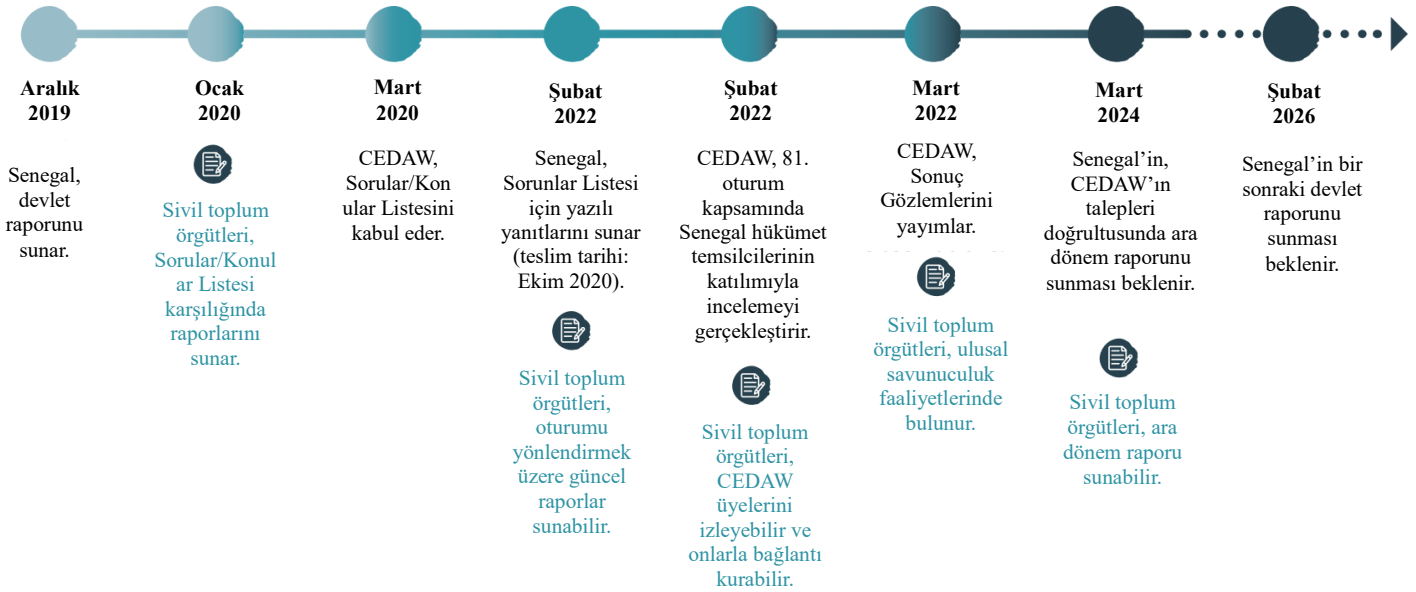
Geleneksel Raporlama Prosedürü

Şekil 5: Standart Raporlama Prosedürü Kapsamında Örnek CEDAW İnceleme Zaman Çizelgesi: [Dominik Cumhuriyeti İncelemesi](#)

Şekil 6: Geleneksel Raporlama Prosedürü Kapsamında Örnek CEDAW İnceleme Zaman Çizelgesi: [Senegal İncelemesi](#)

İnceleme Öncesinde

Adım 0

Oturum takvimini kontrol edin ve incelenen devlete yönelik bilgilere bakın (ısrarla önerilir).

Nasıl: Devletinize inceleme oturumunun ne zaman gerçekleşeceğini kontrol edin.

- CEDAW, her bir oturum için zaman çizelgeleri, önemli son teslim tarihleri ve sivil toplum örgütlerinin katılımlarına ilişkin yönergeleri içeren bir resmi belgeyi [OHCHR internet sitesinde](#) yayımlar.
- Belge, her (geçmiş) oturuma ilişkin “General Documentation [*Genel Belgeler*] > Information from Secretariat [*Sekreteryadan Bilgiler*] > Participation by Non-government Organizations (NGOs) [*Sivil Toplum Örgütü*] > Check CEDAW Participation by NGOs [*Sivil Toplum Örgütlerinin CEDAW’a Katılımını Kontrol Et*]” başlığı altında bulunur.

Önemli! CEDAW Sekreterya'sının bu belgeyi ne zaman yayınlacağına ilişkin standart bir son teslim tarihi ya da zaman bulunmamaktadır, bu nedenle de her oturum için bilgileri düzenli olarak kontrol edin.

Adım 1

Gölge rapor ya da alternatif rapor gönderin (ısrarla önerilir).

Raporunuzu ön oturumdan altı hafta önce teslim edin.

Önemli! Yalnızca gölge rapor ya da alternatif rapor sunanlar inceleme süreci boyunca CEDAW Komitesi ile doğrudan bağlantı kurma olanağına sahip olacaktır.

İpucu! IWRAW Asya Pasifik, sivil toplum örgütlerinin CEDAW Komitesi ile bağlantı kurmasını destekleyen feminist bir örgüttür.

IWRAW ile iwraw-ap@iwraw-ap.org adresi üzerinden iletişime geçebilirsiniz.

Tüm katılım süreci için, zaman çizelgesi de dahil olmak üzere, değerli bilgiler sağlayacağı için bu, önemli bir adımdır.

- CEDAW'ın devlet raporunda/yazılı yanıtlarında ele alacağı temel öncelikleri -Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesi (standart raporlama prosedürü için) ya da Sorular/Konular Listesi (geleneksel raporlama prosedürü için)- belirlemesine yardımcı olması nedeniyle bilgileri erken girin. Bu da örgütünüzün çocuk yaşta evliliklere ilişkin konuların devlet incelemesinde ve ardından da Sonuç Gözlemlerinde ele alınması adına savunuculuk yapması bakımından kritik bir olanaktır.
- Devletin, ülkede çocuk yaşta evlilikler sorununu değerlendirmeye alma çabalarını içeren bir önceki inceleme kapsamındaki Sonuç Gözlemlerine nasıl yanıt verdiğine yönelik bir soru listesi hazırlayın.
- Raporunuzu sunmanızın ardından, bağlama göre, kamuoyunda tartışmanın teşvik edilmesi ve süregelen CEDAW inceleme sürecine dikkatin çekilmesi adına bir bildiri (ve rapor da) yayımlayabilirsiniz.

Nasıl: CEDAW Komitesi'ne bir rapor hazırlayıp gönderin.

Format: Word

Sözcük Sınırı:

- Kapsamlı raporlar (diğer örgütlerle birlikte koalisyon olarak hazırlanan raporlar) için: dipnotlar da dahil olmak üzere en fazla 6600 sözcük (yaklaşık 12 sayfa).
- Tematik raporlar için: dipnotlar da dahil olmak üzere en fazla 3300 sözcük (yaklaşık 7 sayfa).
- Sonuç Gözlemleri prosedürünün izlenmesi kapsamındaki raporlar için en fazla 3.500 sözcük.

Dil: Raporlar; İngilizce, Fransızca ya da İspanyolca olarak sunulmalıdır.

Son teslim tarihi:

- Basitleştirilmiş raporlama prosedürü için raporunuzu, ön oturumdan altı hafta önce sunun.
- Geleneksel raporlama prosedürü için raporunuzu, ön oturumdan iki hafta önce sunun.

Sunum Rehberleri:

- Raporunuzu elektronik ortamda cedaw@ohchr.org adresine gönderin.
- Buna ek olarak, iwraw-ap@iwraw-ap.org adresi üzerinden IWRAW Asya Pasifik'e gönderebilirsiniz. Elektronik ve basılı kopyalar CEDAW Komitesi üyelerine bu kuruluş tarafından dağıtılacaktır.
- Ayrıntılar ve son teslim tarihleri için iwraw-ap@iwraw-ap.org adresine e-posta gönderebilirsiniz. E-posta başlığını "Submission [*Belge Sunumu*] ve "Ülke Adı" (örneğin, "Submission Türkiye") olarak yazın.

Unutmayın! CEDAW Komitesi, raporlama döngüsüne katılmak isteyen sivil toplum örgütleri için bir bilgi notu düzenler. Gölge raporun sunulmasına dair yönergeleri ve raporlama dönemine ilişkin diğer önemli bilgileri içerir. [OHCHR internet sitesinde](#) her (geçmiş) oturuma ilişkin bilgiler kapsamında bulunan bu belgeyi kontrol ettiğinizden emin olun: "General Documentation [*Genel Belgeler*] > Information from Secretariat [*Sekreteryadan Bilgiler*] > Participation by Non-government Organizations (NGOs) [*Sivil Toplum Örgütlerinin Katılımı*]".

Adım 2

Ön oturum çalışma grubu sırasında düzenlenen gayri resmi özel bilgilendirme toplantılarına katılın (davet edilmeniz durumunda ısrarla önerilir).³²

Ön oturumlar sırasında sivil toplum örgütleri, CEDAW Komitesi üyeleriyle gayri resmi özel bir toplantıya katılabilir. Örgütlerden, alternatif rapor ya da gölge raporlarında sunulan bilgileri daha ayrıntılı ve sözlü ifade etmeleri istenir.

Bu durum, incelenen devlet için çocuk yaşta evlilikler hakkında fikirler, güncellemeler ve alternatif bilgiler sağlamak ve tartışmaları şekillendirmek bakımından değerli bir olanaktır. Böylelikle, çocuk yaşta evlilikler hakkındaki önemli konulara ön oturum çalışma grubunun dikkati çekilir.

Ön oturumdan bir ay önce CEDAW Sekreteryası ile iletişime geçerek katılmak istediğinizi belirtin.

³² CEDAW t.y. Ulusal Kuralları ve Çalışma Yöntemleri.

Nasıl: Gayri resmi bir özel bilgilendirme toplantısına katılm.

- Ön oturumdan bir ay önce ohchr-cedaw@un.org adresi üzerinden CEDAW Sekreteryası ile iletişime geçin ve e-postanızın bir kopyasını da iwraw-ap@iwraw-ap.org adresine göndererek katılma talebinizi iletin. Bunun üzerine sizinle bir toplantı bağlantısı paylaşılır ve konuşma listesine eklenirsiniz.
- CEDAW, sivil toplum örgütlerinin ön oturuma katılımına her ülke için 10 dakika ayırır. IWRAW Asya Pasifik, sözlü katkıları süresi ve öncelikli alanların belirlenmesi adına diğer sivil toplum örgütleriyle işbirliği sağlamaya yardımcı olur. Daha sonra ise sivil toplum örgütleri adına OHCHR için adların sunum sırasına göre ve önceden kararlaştırılan konuşma süreleriyle nihai liste hazırlanacaktır.
- Sözlü katkı vermek üzere hazırlanın ve yazılı açıklamanızı ön oturum öncesinde ohchr-cedaw@un.org adresine CEDAW çalışma dillerinden birinde (İngilizce, Fransızca ve İspanyolca) gönderin (tarihler, sivil toplum örgütlerinin katılımına ilişkin yönergelerin yer aldığı belgede bulunur). Bu açıklamayı Word belgesi olarak göndermeniz gerekir.
- Fiziken ya da Zoom üzerinden katılım sağlayabilirsiniz. Bu bağlamda tercüme hizmetleri de verilmektedir. BM, fiziki katılımı finanse etmez.

Adım 3

Devlet raporuna dahil olun (önerilir).

Devletle CEDAW raporlama sürecinde, özellikle Dışişleri Bakanlığı (genel olarak söz konusu süreci koordine eder) ile bağlantı kurarak, devletin CEDAW ilke ve hükümleriyle uyumlu hale gelmesini sağlamak adına çocuk yaşta evliliklere ilişkin uzmanlığınızı kullanabilirsiniz. Buna ek olarak, ağlarınız aracılığıyla devlet raporlarını daha geniş bir kitleyle paylaşabilir ve devletlerin bıraktığı potansiyel boşlukları da giderebilirsiniz.

Adım 4

Devlet inceleme oturumundan önce güncellenmiş bir gölge rapor ya da alternatif rapor sunun ya da tematik raporlar hazırlayın (önerilir).

Örgütünüzün devlet inceleme oturumundan önce bir rapor sunması durumunda (bkz. Adım 1) artık ülkenizdeki çocuk yaşta evliliklere ilişkin yeni bilgileri vurgulayan ve alternatif bakış açıları sunan bir güncelleme gönderebilirsiniz.

Güncellenmiş raporunuzun CEDAW'ın incelemeye alınacak konuları öncelik sırasına alması ve devlet raporundaki boşlukları doldurmayı amaçlaması nedeniyle Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesinde ve devlet raporunda özetlenen endişeleri doğrudan ele alması gerekir.

İpucu! Diğer örgütlerle işbirliği içinde ya da bağımsız olarak başvuruda bulunabilirsiniz.

Bir rapor geliştirme ve sunma yaklaşımı (işbirliği içinde ya da bağımsız olarak), çocuk yaşta evliliklere ilişkin sorunları değerlendirmeye alan diğer örgütlerle ilişkilerinize, zamanınıza ve kaynaklarınıza bağlıdır.

İşbirliği: Kapsamlı Bir Rapor

CEDAW'a, aynı ülkede bulunan birçok sivil toplum örgütü rapor göndermek üzere hazırlık yapıyor olabilir. Çocuk yaşta evliliklerle (ve daha geniş kapsamda kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacıyla) mücadele eden diğer örgütlerle birlikte daha uzun ve kapsamlı bir rapor hazırlamak üzere işbirliği yapmak yararlı olacaktır. CEDAW Komitesi, daha sonra kapsamlı bir inceleme süreci yürütebilir, tüm başvuruların göz önüne alınmasını sağlayabilir ve potansiyel olarak çocuk yaşta evlilikleri önlemek adına planlanmış müdahalelere olan gereksinimi vurgulayan daha etkili bir savunuculuk yapmaya katkıda bulunabilir.

Ülkenizdeki çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi için çalışan sivil toplum örgütlerine ulaşın. Ülkenizdeki çocuk yaşta evlilikler hakkında çalışan bağımsız örgütleri tespit edin. Ülkenizdeki diğer [Girls Not Brides üyesi sivil toplum örgütleriyle](#) diyalog geliştirin.

Unutmayın! Kapsamlı raporlar için sözcük sınırı 6600'tür.

Bağımsız: Tematik Rapor

Sivil toplum örgütleri arasında raporun içeriği konusunda bir anlaşmaya varılması güç ve zaman alıcı bir süreç olabilir. Örgütünüzün yalnızca çocuk yaşta evliliklere odaklanması ve sınırlı bir süreye sahip olması durumunda daha kısa bir *tematik rapor* sunulması tercih edilebilir. Bu yaklaşım, çocuk yaşta evliliklere dair daha ayrıntılı, veri odaklı ve kanıta dayalı bilgilere erişim sağlar.

Unutmayın! Tematik raporlar için sözcük sınırı 3300'tür.

İnceleme Sırasında

**Adım
5A**

Devlet inceleme oturumuna katılın (Cenevre'de olmanız durumunda ısrarla önerilir).

Sivil toplum örgütleri, CEDAW ile devlet temsilcileri arasında gerçekleştirilen inceleme oturumuna da katılabilir. Ancak, burada yalnızca gözlemci olarak bulunabilirsiniz ve herhangi bir müdahale hakkınız yoktur. OHCHR davet yazısı göndermez.

Bu diyaloglar genel olarak CEDAW oturumunun 1. ve 2. haftalarında gerçekleşir.

Nasıl Bir devlet inceleme oturumuna katılın.

- Akreditasyon için özel BM çevrimiçi platformu aracılığıyla bir devlet inceleme oturumuna katılmak için kaydınızı yapın. Talep, iki iş günü içerisinde işleme alınır.

Katılmak istediğiniz oturumun bilgilerine [OHCHR internet sayfasındaki bağlantı](#) üzerinden erişebilirsiniz.

Daha fazla bilgi için [OHCHR akreditasyon sayfasını](#) ziyaret edin.

- İsviçre'ye gitmek için seyahat, konaklama ve vize işlemlerinizi kendiniz ayarlamanız gerekir. OHCHR, bu konularda destek sağlamaz ve gözlemciler tarafından yapılan vize başvuruları için İsviçre makamlarına yazı gönderemez.
- Bizzat katılamamanız durumunda diyalogu [BM WebTV](#)'de çevrimiçi olarak izleyebilirsiniz.

Adım 5B

Sivil toplum örgütleri ile birlikte, düzenlenen halka açık gayri resmi toplantılara katılın (Cenevre'de olmanız durumunda ısrarla önerilir).

CEDAW, sivil toplum örgütlerinin temsilcilerini, Sözleşmenin uygulanmasına yönelik konularda ülke hakkında bilgi vermeye davet eder.

Sivil toplum örgütleriyle gayri resmi toplantılar, genel olarak oturumun 1. ve 2. haftasının ilk günlerinde gerçekleştirilir.

Halka açık gayri resmi toplantılarda söz almak için, ön oturum (Adım 2) özel gayri resmi toplantıdakiler ile aynı format izlenir. Buradaki fark, söz konusu toplantıların BM WebTV'de kamuya açık olarak yayınlanmasıdır.

Nasıl: Herkese açık gayri resmi toplantılara katılın.

1. Söz almayı talep etmeniz durumunda cedaw@ohchr.org adresi üzerinden CEDAW Sekreteryası ile iletişime geçin. Daha sonra konuşma listesine eklenebilir ve çevrimiçi olarak katılım sağlamanız durumunda da sizinle bağlantı bilgileri paylaşılabilir.

Lütfen bunu oturumdan en az bir ay önce yapın.

2. CEDAW ile açık bağlantılar kurmanız durumunda sizin ve örgütünüzün karşılaşılabileceği potansiyel riske yönelik bir güvenlik değerlendirmesi yapın.
3. Sözlü açıklamanızın yazılı metnini (veya sunumunuzu) ön oturumdan (ve kamu toplantısından) önce, Word formatında ohchr-cedaw@un.org adresine gönderin. Malezya heyetinden alınan [ortak sözlü açıklama örneğine](#) bakabilirsiniz. Metninizin İngilizce, Fransızca ya da İspanyolca dillerinden birinde olması gerekir.

**Adım
5C**

CEDAW ile özel bir öğle yemeği bilgilendirme toplantısı düzenleyin (Cenevre’de olmanız durumunda ısrarla önerilir).

Sivil toplum örgütleri, devlet inceleme oturumu öncesinde ülkeye özel bir öğle yemeği bilgilendirme toplantısında CEDAW Komitesi’ne güncel bilgileri sunmak için önemli bir fırsat yakalayabilir. Böylelikle, halka açık gayri resmi toplantıda Komite üyelerinin sorularını değerlendirebilir ve sorulabilecek diğer sorulara yanıt verebilirsiniz.

Önemli! Bilgilendirme toplantılarının kimisine *kamu/devlet iştirakli sivil toplum örgütleri* katılabilir ve yetkililere rapor verebilir. CEDAW ile bağlantı kurmadan önce bir güvenlik değerlendirmesinin tamamlanması gerekir.

Nasıl: Özel bir bilgilendirme toplantısı düzenleyin.

1. Katılımınızı koordine etmek adına iwraw-ap@iwraw-ap.org adresi üzerinden iletişime geçeceğimiz IWRAW, bu süreç hakkında çevrimiçi bilgilendirme oturumları düzenleyecektir.
2. Güvenlik değerlendirmesini tamamlayın.

**Adım
5D**

Tematik bilgilendirme toplantıları ve yan etkinlikler düzenleyin (önerilir).

Sivil toplum örgütleri, CEDAW Komitesi üyelerinin katılımıyla CEDAW oturumlarına paralel olarak yan etkinlikler düzenleme hakkına sahiptir.

Nasıl: Tematik bilgilendirme toplantıları ve yan etkinlikler düzenleyin.

1. Devlet inceleme oturumu programını OHCHR internet sitesinden kontrol edin.
2. CEDAW Sekreteryası ile cedaw@ohchr.org adresi üzerinden iletişime geçin. Yapmayı planladığınız yan etkinlik hakkında bilgi verin. Sekreteryaya, tüm başvuruları ve CEDAW üyelerinin uygunluğunu göz önünde bulundurarak söz konusu taleplerin karşılanmasının mümkün olup olmadığını değerlendirecektir.

Bunu, en az iki oturum için, yani devlet incelemesinden altı ya da yedi ay önce yapın.

İnceleme Sonrasında

Adım 6

Takip Savunuculuğu (ısrarla önerilir).

Sonuç Gözlemlerini, örgütünüzün ulusal düzeydeki savunuculuk hedeflerini kamuoyuna iletmek amacıyla kullanabilir, CEDAW Komitesi'nin Tavsiyelerinin devletinizin Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerini, özellikle de çocuk yaşta evliliklere dair yükümlülüklerini yerine getirmesine etki edebilirsiniz.

Nasıl: Ulusal düzeyde savunuculuk yapmak için CEDAW Tavsiye Kararlarını kullanın.

İzleme aşamasında örgütünüz aşağıdaki eylemleri gerçekleştirebilir:

1. Çocuk yaşta evliliklere odaklanarak taraf devletin CEDAW kapsamındaki yükümlülüklerine ve Komite'nin tavsiyelerine uyup uymadığını değerlendirmek adına ilgili devlet/kamu kurumları, insan hakları örgütleri, kamu görevlileri ve diğer kuruluşlarla görüşmeler gerçekleştirin.
2. Sonuç Gözlemlerini Paylaşın: Örgütünüzün savunuculuk stratejilerine dayanarak aşağıdaki eylemleri gerçekleştirin:
 - Çocuk yaşta evlilikler, eğitim ve sağlık gibi konulara ilişkin CEDAW tavsiyelerini vurgulayan Sonuç Gözlemlerinin basitleştirilmiş versiyonlarını hazırlayıp yaygınlaştırın.
 - Bunları yerel dillere tercüme edin ve özellikle de çocuk yaşta evliliklerin yaygın olduğu bölgelerde yaygın bir biçimde duyurun.
 - Kamuoyunun farkındalığını artırmak ve harekete geçmeyi sağlamak adına bir basın toplantısı düzenlemeyi düşünebilirsiniz.
3. Kamu kurumları işbirliği içerisinde Sonuç Gözlemlerinin uygulanmasını savunun:
 - Önerilerin uygulanmasına yönelik tartışmalara milletvekillerini dahil edin.
 - Çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi ve evlendirilmiş ya da daha önce evlilik geçirmiş kız çocukların desteklenmesi konusundaki ilerlemelere ilişkin yıllık raporlar hazırlayın.
 - Çocuk yaşta evlilikten etkilenen, özellikle kız çocukları ve ergenleri etkin ve güvenli katılıma olanak sağlayan bir bağlam olması durumunda izleme ve savunuculuk sürecine dahil edin.
4. CEDAW Sonuç Gözlemlerine ilişkin geri bildirimde bulunun:
 - Çocuk yaşta evlilik ve bu bağlamda eğitim ve sağlık gibi çocuk haklarını değerlendirme altına alan bölümlere odaklanın. CEDAW gözlem ve tavsiyelerinin bu alanlarla ilgisini ve önemini vurgulayın.
5. Bir ara rapor hazırlayın. CEDAW Komitesi, devletten bir ya da iki yıl içerisinde birtakım temel ve öncelikli tavsiyelerin uygulanmasına ilişkin atılan adımları içeren bir izleme raporu sunmasını talep eder. Söz konusu tavsiyeler, Sonuç Gözlemlerinin sonunda belirtilir. Devletlerin bu tavsiyeleri yerine getirmesine dair kaydedilen ilerleme ve güçlükler hakkında Komite'yi bilgilendirebilirsiniz.

İpucu! CEDAW'a sunulan etkili sivil toplum örgütü raporlarından bilgi edinin.

Girls Not Brides üye örgütlerinden:

6. **Arjantin.** Girls Not Brides üyesi Fundación para Estudio e Investigación de la Mujer'in (FEIM) de dahil olduğu bir işbirliğinin raporu: [Evaluation of compliance with the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women \(CEDAW\) in the framework of the presentation of the fourth periodic report to the Committee](#) [*Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi'ne (CEDAW) uyumun Komiteye dördüncü dönem raporunun sunulması çerçevesinde değerlendirilmesi*]. Ekim 2016
7. **Nepal.** Girls Not Brides üyesi Kadın Rehabilitasyon Merkezi'nin (WOREC) de aralarında bulunduğu bir işbirliği raporu. [National Alliance of Women Human Rights Defenders, Nepal in collaboration with more than 100 NGOs/CBOs from all 7 provinces of Nepal](#) [Nepal Ulusal Kadın İnsan Hakları Savunucuları İttifakı, Nepal'in 7 bölgesinden 100'den fazla HDK/STÖ ile işbirliği]. Eylül 2018.

Diğer sivil toplum örgütlerinden:

8. **Belçika.** Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesi raporu. [Thematic report by the Belgian Disability Forum \(BDF\) on disability rights](#) [*Belçika Engelliler Forumu (BDF) engelli bireylerin haklarına ilişkin tematik rapor*]. Kasım 2019.
9. **Mısır.** [Joint Thematic Report on Egypt's legal frameworks and practices that enforce de jure and de facto discrimination against women](#) [*Mısır kadına yönelik fiili ve yasal ayrımcılığı uygulayan yasal çerçeveleri ve uygulamalarına ilişkin ortak tematik rapor*]. Eylül 2021.
10. **Etiyopya.** [Thematic report on CEFMU and FGM](#) [*CEFMU ve FGM hakkında tematik rapor*]. Şubat 2019.

Nasıl: CEDAW Komitesi'ne sunmak üzere gölge rapor ya da alternatif rapor hazırlayın.

Aşağıdakileri içeren bir kapak sayfası hazırlayın:

- Raporlama yapılan devlet, sözleşme ve raporun kapsadığı zaman dilimi içeren bir başlık kullanın. Örneğin, “[Ülke Adı]’a ilişkin [Ön Oturum ya da Oturum Numarası] için CEDAW Komitesi’ne Sivil Toplum Yazılı Bildirimi”.
- Raporu sunan örgütün/örgütlerin adı.
- Sunum tarihi.
- İletişim bilgileri.
- Raporun gizli olup olmadığı (Raporun kamuoyuna açık olarak yayınlanması veya gizli kalması yönünde kararınız).

İçindekiler tablosu oluşturun:

Aşağıdakileri içeren bir yönetici özeti (tercihe bağlı):

- Analizin temel çıktılarına ilişkin bir açıklama.
- Başlıca gelişmeler ve güçlüklerle yönelik kısa bir özet.

Aşağıdakileri içeren bir giriş bölümü yazın:

- Aşağıdakileri içeren bir **genel bilgiler** bölümü:
 - Raporu düzenleyen örgütün/örgütlerin/kolektifin adı.
 - Sözleşmenin uygulanmasına ilişkin ülke bağlamına genel bir bakış. Devletin çocuk yaşta evliliklerle ilgili zorunlu önlemleri almasına dair olumlu adımları ve ardından güçlükleri vurgulayın.
 - Rapor kapsamında değerlendirmeye alınan konuları ve ilgili Sözleşme maddelerini özetleyin.
- Aşağıdakileri içeren bir **yöntem** bölümü:
 - Raporunuzu hazırlarken izlediğiniz yöntem hakkında kısa bir açıklama yazın. Örneğin;
 - Ulusal yasal çerçevenin masa başı incelemesi
 - Kamu/devlet program ve faaliyetlerinin gözden geçirilmesi
 - Veri toplama ve rapor taslağı hazırlamaya yönelik danışılan paydaş sayısı (mevcut ise)
 - Veri toplama yöntemi (buna odak gruplar, çalıştaylar, paydaşlarla görüşmeler, anketler, alanyazın (literatür) taraması, vb. dahil edilebilir).

CEDAW yükümlülüklerine dayalı bir analiz yapın:

- Sözleşme kapsamında çocuk yaşta evliliklerle ilgili maddeleri belirleyin (bkz. s. 31-35'teki tablo) ve analizinize dayanarak her bir madde için kısa bir bağlam ve durum analizi sunun.
- Devletin çocuk yaşta evliliklere karşı uyguladığı politikaları, yasal ve kurumsal önlemleri belirtin. Örneğin, devlet özel yasalar çıkardı mı? Evlilik riski altında olan kız çocuklar ve evlendirilmiş ya da çocuk doğurmuş kız çocukları desteklemek üzere devlet tarafından yürütülen girişimler var mı?
- Taraf devletin raporunu daha önceden sunmuş olması durumunda devlet raporu ile Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesi ya da CEDAW Komitesi'nin yayınladığı Sorular/Konular Listesi arasında herhangi bir boşluk olup olmadığını belirleyin.
- CEDAW Tavsiye Kararlarına dayanarak çocuk yaşta evlilikleri ele alan maddelerin etkili bir biçimde uygulanmasını engelleyen güçlükleri inceleyin. Söz konusu bilgileri; istatistikler, tanıklıklar, akademik araştırmalar, yasa ve yönetmelikler, politikalar ve diğer düzenlemeler de dahil olmak üzere kanıtlarla destekleyin. Gereken yerlerde bu bilgilerin kaynağına referans verin.

Hedeflenen Sorular/Tavsiyeler: Çocuk yaşta evliliklere ilişkin her maddeyi inceledikten sonra belirli ve hedefli soru ya da tavsiyelerden oluşan kısa bir liste sunun:

- Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesine etki edebilmek için CEDAW'a devlet raporunun sunulması sırasında devlet delegasyonuna sorulması için bir dizi soru önerin. Bu sorular aşağıdaki konuları içerebilir:
 - Mevcut politikaların etkinliği.
 - Çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi için kaynakların tahsisi.
 - Sivil toplum örgütleriyle işbirliği.

Sonuç Gözlemlerine etki etmek için:

- Çocuk yaşta evlendirilme riski olan ya da halihazırda evlendirilmiş kız çocukların haklarının hayata geçmesini sağlamak için CEDAW'a bir dizi öneri sunun. Örneğin; yasal çerçevelerin güçlendirilmesi, ortaöğretime yönelik finansal desteğin artırılması, okul müfredatına kapsamlı cinsel sağlık eğitiminin dahil edilmesi ya da çocuk yaşta evliliklerin temel nedenlerini ele alan kültürel farkındalık kampanyaları için savunuculuk yapın.

İpucu! Raporunuzu destekleyecek tematik ve ülke düzeyinde kanıt ve verileri s. 37'deki Kaynak Araç Kutusunda bulabilirsiniz.

3.3 BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi (CESCR) ile İlişkilenme

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesiyle Çocuk Yaşta Evlilikler Arasındaki İlişkiyi Anlama

BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi (CESCR), uluslararası insan hakları hukukunun en önemli metinlerinden biri olan Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin uygulanmasını denetler. Sözleşme; yeterli konut, sağlık, eğitim, insan onuruna yakışır iş, ayrımcılığa uğramama, toplumsal cinsiyet eşitliği, evlilikte rıza ve çocuk işçiliği konusunda özgürlük gibi temel ekonomik, sosyal ve kültürel hakların temelini atar.

CESCR ile ilişkilenirken çocuk yaşta evliliklere dair ayrıntılı ve kanıta dayalı bilgilerin sağlanması ve bunları Sözleşmenin ilgili maddeleriyle ilişkilendirilmesi büyük önem taşır. Bu da yazılı raporlarınızı hazırlamanız ve ülkenizde çocuk yaşta evliliklerin izlenmesini sağlamada size rehberlik eder. Söz konusu maddeler Tablo 3'te verilmiştir.

CESCR, çocuk yaşta evliliklerin kişilerin sağlık, eğitim ve istihdama katılım haklarını olumsuz etkilediğini vurgulayarak bu konudaki endişelerini dile getirmiştir.³³ Kadınlar ve erkekler için yasal evlilik yaşı farklılıklarının olmasının, evlenmek için özgürce rıza gösterme hakkını düzenleyen 10. Maddeyi ihlal ettiğini belirterek, yasal evlilik yaşının 18'e çıkarılmasını önermiştir.³⁴

İpucu! CESCR için kanıta dayalı rapor ve görüş oluşturmak için s. 54'teki kaynak araç setini kullanın.

Tablo 3: Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin İlgili Maddelerine Genel Bakış³⁵

Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin Çocuk Yaşta Evliliklere İlişkilendirilen Maddeleri	Çocuk Yaşta Evliliklerle İlgisi
<p>Madde 1: Özerklik.</p> <p>Siyasal statünün belirlenmesi ve ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmenin özgürce sürdürülmesi hakkı.</p>	<p>Çocuk yaşta evlilikler, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanır ve kız çocukların kısıtlı ekonomik, sosyal ve kültürel katılımının hem nedeni hem de sonucudur. Birçok bağlamda, kız çocuklara kendi kararlarını verme hakkı tanınmaz ve bu durum, evlenme söz konusu olduğunda da geçerlidir. Kız çocuklar (özellikle de evlendirilecekleri kişi yaşça büyükse) evliliğe rıza göstermeleri konusunda baskı altında olabilirler.</p> <p>Yasal/resmi kimliği bulunmayan (doğum kaydı olmaması durumunda) ya da yasal kimliği yerinden edilme nedeniyle karmaşık bir hal alan (çatışma, kriz ya da evlilik nedeniyle) kız çocuklar evlendirilme riski altında olabilir ve böyle bir durumda bu kız</p>

³³ CESCR [Sonuç Gözlemleri, Sri Lanka](#), E/C.12/1/Add.24 (1999) 9. Fıkra.

³⁴ CESCR [Sonuç Gözlemleri, Fransa](#), E/C.12/1/Add.72, 27. Fıkra.

³⁵ Tabloda, çocuk yaşta evliliklere ilişkin maddelerin ayrıntılı bir listesi sunulmamıştır; ancak, sivil toplum örgütlerinin CESCR ile etkili bir biçimde nasıl bağlantı kuracağı konusunda rehberlik edebilecek birtakım örnekler verilmiştir.

	<p>çocukların siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimleri daha fazla sınırla karşı karşıya kalabilir.</p> <p>Evlendirilmiş kız çocuklar toprak ve mülk sahipliği ve miras, nitelikli eğitim ve ekonomik olanaklar konusunda yasal ve sosyo-kültürel engellerle karşı karşıyadır. Evlilik sonrasında genel olarak ücretsiz bakım işlerini üstlenmek zorunda kalırlar ve eylemleri eşleri ya da eşlerinin ailesi tarafından kısıtlanabilir, böylece ekonomik, sosyal ve kültürel katılım olanakları azalır.</p>
<p>Madde 2: Ayrımcılık yapmama. Devletlerin Sözleşme kapsamında belirtilen hakların ırk, renk, cinsiyet, dil, din, politik ya da diğer görüşler, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum ya da diğer statüler açısından hiçbir ayrımcılığa uğramaksızın kullanılacağını taahhüt etmesi gerekir.</p>	<p>Çocuk yaşta evliliklere karşı korumanın, resmi kimliklerinden bağımsız tüm çocuklar için eşit bir biçimde sağlanması gerekir.</p>
<p>Madde 3: Ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan yararlanmada kadın ve erkekler arasında eşitlik.</p>	<p>Çocuk yaşta evlilik, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanır ve yoksulluk, eğitim eksikliği, güvensizlik ve kız çocuklar ile kadınları kontrol eden ve onlara karşı ayrımcılık yapan toplumsal normlar nedeniyle kötüleşir. Birçok bağlamda kız çocuklar (özellikle de evlendirilecekleri kişi yaşça büyükse) evliliğe rıza göstermeleri konusunda baskı altında olabilirler ve karar alma yetkisinden yoksun bırakılabilirler.</p> <p>Buna karşın, 18 yaşından önce evlendirilen kız çocukların okul terki olasılığı daha yüksektir. Dolayısıyla da nitelikli ve ücretli bir işe erişim ve ekonomik bağımsızlık kazanmaya yönelik gereksinim duydukları becerileri, bilgileri, ağırları ve özgüveni geliştirme fırsatlarını elde edemezler.</p> <p>Buna ek olarak, ücretsiz ev ve bakım işlerini üstlenirler ve onları evde tutan toplumsal cinsiyet normlarıyla karşı karşıya kalırlar. Bu durum kız çocuklar için izolasyona ve ruh sağlığı sorunlarına yol açar.</p> <p>Evlendirilmiş kız çocukların kendi kararlarını alma ve bu kararlara göre hareket etme becerileri eşleri ya da eşlerinin ailesi tarafından kısıtlanabilir ve bu da ekonomik, sosyal ve kültürel katılım olanaklarını daha da kısıtlayabilir.</p>
<p>Madde 6: Teknik ve mesleki rehberlik ve eğitim programları da dahil olmak üzere çalışma hakkı.</p>	<p>Evlendikten sonra kız çocukların okulda kalma ya da okula devam olasılığı yoktur. Okula gitmeyen kız çocukların da 18 yaşından önce evlendirilme riski daha yüksektir. Hamile ya da çocuk doğurmuş kız çocuklar; ulusal yasalar, okula yeniden kayıt için desteğin olmaması ve damgalanma nedeniyle okulu bırakabilir ya da eğitimden kopabilirler.</p> <p>Bilgi, beceri ve ağırlar inşa edebilecekleri bir yer olan eğitime erişim ve daha düşük toplumsal, siyasal ve ekonomik statüdeki kız çocuklar, ekonomik olarak erkeklere bağımlıdır ve bu durum kız çocukların evlilik dışındaki özgürlüklerini ve olanaklarını sınırlar.</p> <p>Kız çocukların bilgi ve becerilerini, evde özerkliklerini ve değerlerini ve makul ücretli bir işe erişimlerini geliştirmeye yönelik girişimlerin, örgün ve yaygın eğitimin bütünleşmesi ve özellikle de evlilik sonrası ücretsiz ev, bakım ve tarım işi emeğini göz önünde bulundurması gerekir. Kız çocukların eğitim ve istihdamdan izole eden ve dışlayan ya da eğitim ve istihdam olanaklarını sınırlayan toplumsal normları göz önünde bulundurmak için toplulukların (ebeveynleri ve öğretmenleri) bu girişimlere dahil edilmesi gerekir.</p>

<p>Madde 7: Adil ve güvenli çalışma koşulları, eşit işe eşit ücret, eşit terfi olanakları, ücretli izin ve makul sınırlandırılmış çalışma saatleri hakkı.</p>	<p>Daha düşük siyasal ve ekonomik statüye sahip olduğu için ergen kız çocukların ve kadınların erkeklerden daha güvencesiz ve düşük ücretli işlerde çalışma olasılığı daha yüksektir. Evli, hamile ve/veya çocuk doğurmuş kız çocuklar, gerekli bilgi ve beceriye sahip olmadan okulu bıraktığı, ev ve bakım işleri yapmak zorunda kaldığı ve hareketleri eşleri/eşlerinin ailesi tarafından kısıtlanabildiği için en güvencesiz konumdadırlar.</p> <p>Bu durum, sınırlı ekonomik olanaklar, erişime dair yasal ve yapısal engeller (dil ve belge eksikliği gibi) ve erkek istihdamını destekleyen toplumsal cinsiyet normlarının olduğu çatışma ve kriz durumlarında daha da kötüleşir.</p> <p>Devletin ergen kız çocuklar ve kadınlar için güvenli, insan onuruna yakışır, ücretli istihdam olanaklarına yatırım yapması, kadın liderliğini desteklemesi ve onlar için ekonomik olanakların görünürlüğünü artırması gerekir. Bunun, ücretli yasal izin ve ebeveyn izni gibi yasal ve siyasal güvencelerle, verimli altyapı ve hizmet sunumu yoluyla bakım işini azaltmaya ve yeniden dağıtmaya ilişkin yatırımlarla desteklenmesi gerekir.</p> <p>Devletin (sivil toplum örgütleri ve topluluklarla çalışarak), işyerindeki ayrımcılığa karşı; evlendirilmiş, çocuk doğurmuş kız çocukların yanı sıra, LGBTİ+, engelli ya da yerinden edilmiş/mülteci statüsündeki kız çocuklara da odaklanması gerekir.</p>
<p>Madde 9: Sosyal güvenlik hakkı.</p>	<p>Yoksulluk ve kız çocuklar/genç kadınlar için gelir getirici olanakların eksikliği, birçok bağlamda onları çocuk yaşta evliliğe iter. Çocuk yaşta evlilik, özellikle işgücüne katılım olanakları sınırlı olduğunda, kız çocuklara bakmanın ya da onlara eğitim olanağı sağlamanın maliyetini azaltmak için bir finansal strateji olarak görülmektedir.</p> <p>Büyük ölçekli sosyal koruma programları, finansal güçlükleri göz önünde bulundurarak ve hane halkı düzeyinde ekonomik şoklara karşı koruma sağlayarak evliliği geciktirebilir (çocuk yaşta evlendirilme riskini azaltabilir) Buna ek olarak bu programların yüksek risk altında olanları (örneğin babası ölmüş çocuklar) da içermesi ve altta yatan toplumsal cinsiyet normlarına bakması gerekir. Bu programlar, yeni evli yetişkin çiftleri de kapsadığı ve hane idaresinin kadınlarda olduğu durumlarda evli kız çocuklar için hane içi gerginlikleri/şiddeti ve kaygıyı azaltabilir.</p> <p>Sosyal koruma sistemlerinin bir parçası olan ve devlet tarafından yürütülen nakit transferleri (uzun vadeli finansman (vergi) ve ulusal düzeyde erişim ile), özellikle kız çocukların eğitimiyle bağlantılı olduğunda, çocuk yaşta evliliğin temel itici güçlerini yani kök nedenlerini odağa alma potansiyeline sahiptir. Bunun, sosyal hizmetlere yapılan yatırımlarla da desteklenmesi gerekir.</p>
<p>Madde 10.1: Evlilik için tam rıza.</p> <p>10.3. Çocukları ekonomik ve toplumsal sömürden korumak adına özel önlemlerin alınması gerekir.</p>	<p>Çocuk yaşta evlilik olgusu oldukça karmaşıktır ve ergenler arasında kendiliğinden başlatılan gayri resmi birlikteliklerden³⁶, ergen kız çocuklar ile onlardan yaşça çok daha büyük erkekler arasındaki zorla evliliklere kadar birçok biçim alabilir. Buna ek olarak evlendirilme mal ya da para karşılığı da gerçekleştirilebilir.</p>

³⁶ Editör notu: Orijinal metinde geçen "self-initiated informal unions between adolescents", rehberin yerleştirilmesi sürecinde düzenlenen Kavram Atölyesi'nde ele alınmış, 18 yaşın altındaki bireylerin romantik ilişkiler yaşaması veya bunu istemesinin ebeveyn tarafından evlilik koşuluna bağlandığına dikkat çekilmiştir. Çocuk ve ergenlerin birbirini sevmesi, evlilik izni için mahkemeye yapılan başvurularda ebeveyn veya vasinin temel gerekçesi olmakta, hakimler de bu gerekçeyi makul sayıp evlilik yapılmasına onay verebilmektedir.

	<p>Yasal düzenlemeler ve diğer önlemlerin, cinsel taciz, zorlama ve sömürüden korunma gereksinimini, ergen kız çocukların gelişen kapasitelerine ve hak öznesi olmalarına saygı gösterilerek dengelemesi gerekir. Bu düzenleme ve önlemlerin, çocuk yaşta evliliklerin yapısal ve normatif sebeplerini (toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve yoksulluk gibi) kabul etmesi ve bunları göz ardı etmeden sistem düzeyinde ve aileler ve topluluklarla birlikte çalışması gerekir.</p> <p>Bunlar, kız çocukların haklarını, olanaklarını ve evliliğe alternatifleri teşvik etmek üzere bağlama özel, toplumsal cinsiyet dönüştürücü bir yaklaşımın parçası olmalıdır. Bu aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı kamu hizmetlerine, istihdama, yoksulluk, iklim ve çatışma konularında harekete geçmek anlamına gelir.</p> <p>Zorla evlendirilen kız çocuklar ve sayısı giderek artan evlendirilmiş kız çocuklar (özellikle çatışma ve krizden etkilenen ortamlarda), yasal sistem aracılığıyla adalete erişim konusunda resmi kimliğin olmaması ve yasal olarak bir yetişkinin eşlik etmesi gerekliliği gibi birçok engelle karşılaşır. Yasalar, politikalar ve programların, kız çocukların benzersiz deneyimlerine ve gereksinimlerine yanıt vermesi ve boşanma, adalete erişim, çocuk koruma ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı hizmetlere erişimlerini bilinçli bir şekilde desteklemesi gerekir. Söz konusu hizmetlerin, damgalamadan uzak ve mağdur merkezli olması gerekir.</p>
<p>Madde 11: Uygun yaşam standardı hakkı.</p>	<p>Yoksulluk, eğitim eksikliği ve ayrımcı toplumsal normlar çocuk yaşta evliliğin itici gücüdür. Buna karşın çocuk yaşta evlilik, kız çocukların özerkliği, eğitime erişimi, ekonomik ve toplumsal olanakları ve dolayısıyla da sağlık ve refahları üzerinde yaşam boyu süren olumsuz etkilere sahiptir.</p>
<p>Madde 12: Mümkün olan en üst düzeyde sağlık standardına sahip olma hakkı.</p>	<p>Çocuk yaşta evlilik, kız çocukların (oğlan çocukların da) fiziksel ve ruhsal sağlığı ve refahlarını olumsuz etkiler. . Kız çocukların özellikle cinsel sağlık / üreme sağlığı ve hakları bu durumdan etkilenir. Evlendirilmiş kız çocuklar, genellikle kendilerine özgü deneyim ve gereksinimlerini karşılamayan sağlık hizmetlerine erişim konusunda engellerle karşı karşıyadır.</p> <p>Çocuk yaşta evlilik, adolesan hamileliğin hem sebebi hem sonucu olabilmektedir. Evlendirilmiş kız çocuklar, evli olmayan akranlarına göre daha erken ve daha sık gebelik yaşama eğilimindedir, bu da onların hamilelik ve doğum sırasında sağlık sorunları –hatta ölüm riskine daha açık oldukları anlamına gelir. Dünyaya getirecekleri bebeklerin sağlığı da aynı sebeple risk altındadır.</p> <p>Çocuk yaşta evlilik, kız çocukların ruh sağlığı üzerinde de olumsuz sonuçlara neden olur ve depresyon, kaygı ve intihar düşünceleriyle ilişkilendirilir. Bu da yoksulluk, çatışma ve kriz, eş/partner şiddeti, izolasyon, doğum sırasında sorunlar, eğitim ve çocukluk kaybı ve özerklik kaybının neden olduğu duygusal sıkıntılarla birleşir.</p>
<p>Madde 13: Eğitim hakkı.</p> <p>Madde 14: Devletlerin ilköğretimi zorunlu ve ücretsiz hale getirmesi gerekir.</p>	<p>Evlendirildikten sonra kız çocukların okulda kalma ya da okula devam olasılığı çok düşüktür. Okula gitmeyen kız çocukların ise 18 yaşından önce evlendirilme olasılığı daha yüksektir.</p> <p>Evlendirilmiş ve çocuk doğurmuş kız çocuklar (özellikle de yerinden edilmiş ya da mülteci statüsündeki), ücretsiz ev ve bakım işleri, damgalanma, okuldan alınma ve onları evde tutan toplumsal cinsiyet normları da dahil olmak üzere, eğitime ilişkin birçok engelle karşı karşıyadır. Okul ücretlerinin ötesindeki maliyetler (üniformalar, kitaplar, sınavlar, ulaşım ve çocuk bakımı gibi) de eğitime devamin</p>

	<p>önündeki bir başka engeldir. Yerinden edilmiş ve mülteci statüsündeki kız çocuklar da belgeleri olmaması durumunda dışlanabilir.³⁷</p> <p>Ulusal politikaların, evlendirilmiş kız çocukları özel olarak içermesi ve bu kız çocukların eğitimlerine devam etmeleri için engelleri ortadan kaldırması gerekir. Bu, yaygın ve örgün eğitim olanaklarının bütünleştirilmesi ve kız çocukların ortaokula geçişine ilişkin desteğin hedeflenmesi anlamına gelebilir.</p> <p>Devletlerin aynı zamanda, politika ve toplum düzeyinde okullar, müfredat ve öğretim konusunda toplumsal cinsiyet dönüştürücü yaklaşımlara ve kız çocuklar ve kadınlar için uzun vadeli ekonomik olanaklara yatırım yapması gerekir.</p>
<p>Madde 15.1: Herkesin kültürel yaşama katılım ve bilimsel ilerlemenin kazanımlarından yararlanma hakkı vardır.</p>	<p>Bilim ve teknolojideki gelişmeler, çocuk yaşta evlilikleri önlemeye ve toplumsal cinsiyet eşitliğini ilerletmeye yardımcı olabilir; ancak bu gelişmeler, kız çocukların inisiyatif almasını ve kadın haklarını bastırmak adına ayrımcılığı ve gözetimi de güçlendirebilir. Bu bağlamda olumlu örnekler arasında, çocuk yaşta evliliği ya da toplumsal cinsiyete dayalı şiddet vakalarını izleyen ve bunlara müdahale eden, kız çocukları ihtiyaç duydukları bilgi ve hizmetlerle buluşturan mobil teknoloji ve uygulamalar yer alır.</p> <p>Kız çocukların modern doğum kontrol yöntemlerine, cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişememesi, çocuk yaşta evliliklerin başlıca nedenidir ve evlendirilmiş kız çocuklar için karşılanmamış bir ihtiyaçtır.</p> <p>Yeşil büyüme girişimlerine kamu ve bağışçı yatırımlarının artırılması, kadınların yeşil girişimcilik, atık yönetimi ve döngüsel ekonomi müdahaleleri, yeşil enerji ve altyapı ve eko-turizm gibi alanlardaki becerilerini ve katılımlarını artırabilir.</p>

Çocuk Yaşta Evliliklerle İlgili CESC Genel Yorumları

Genel Yorumlar, raporlama döngüsünde sivil toplum örgütleri için değerli bir rehberdir. CESC'nin, çocuk yaşta evliliklerin kız çocukların ve genç kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel hakları üzerindeki etkisine yaklaşımı ve yorumlaması için fikir sunar. Genel Yorumlar, raporların hazırlanması ve devletin ilgili haklar kümesini savunması için etki yaratma ve hesap verebilirlik sağlama yönündeki savunuculuk stratejilerinin geliştirilmesi için kullanılabilir.

Özellikle, cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarına yönelik 22 no'lu Genel Yorum, devletin çocuk yaşta ve zorla evlendirme de dahil olmak üzere zararlı uygulamaların ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin yasal olarak yasaklanmasını sağlama yükümlülüğünü vurgular.

Çocuk Yaşta Evliliklerle İlgili Bazı CESC Genel Yorumları³⁸

- Genel Yorum 13, Eğitim Hakkı (1999)
- Genel Yorum 11, İlköğretime İlişkin Eylem Planları (1999)
- Genel Yorum 14, Erişilebilir En Üst Düzeyde Sağlık Standardına Sahip Olma Hakkı (2000)
- Genel Yorum 16, Erkeklerin ve Kadınların Tüm Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklardan Eşit Olarak Yararlanma Hakkı (2005)
- Genel Yorum 20, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Ayrımcılık Yapılmaması (2009)
- Genel Yorum 22, Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Hakkı (2016)

³⁷ Editör notu: Geçici koruma, uluslararası koruma, sığınmacı vb. statüsündeki kişilere bir kimlik verilir yani sisteme kayıt edilirler. Dolayısıyla "belgesiz olmak" kamusal hizmetlerden yararlanmanın (eğitim, sağlık, sosyal koruma gibi) önünde bir engel oluşturmaktadır.

³⁸ Bu, çocuk yaşta evliliklere ilişkin Genel Yorumların tam bir listesi değildir. Sivil toplum örgütlerinin CESC ile etkili bir biçimde nasıl bağlantı kuracağı konusunda rehberlik edebilecek bazı önemli örnekleri içerir. Genel Yorumların Türkçe versiyonları için [bakınız](#)

CESCR Raporlama Döngüsü ile İlişkilenme

Araç Kutusu: Raporlarınızın Kanıta Dayalı Olmasını Sağlayacak Kaynaklar

Bu kaynakları, kanıta dayalı bir rapor hazırlamak ve CESCR inceleme sürecinde hangi sorunların ve izleme sorularının değerlendirmeye alınmasını talep edeceğinizi belirlemek için kullanabilirsiniz.

Ülke düzeyinde veriler:

- Girls Not Brides [Çocuk Yaşta Evlilik Atlası](#), çocuk evliliğinin yaygınlığı, nedenleri ve ülkelere göre yasalar hakkında bilgi içerir.
- UNICEF [Çocuk Yaşta Evlilik Ülke Profilleri](#), yaygınlık istatistikleri, evliliklerin özellikleri ve evli kız çocukların yaşamlarına dair içgörüler içerir.
- [Çocuk Yaşta Evlilik İzleme Mekanizması](#), hane halkı refahı, eğitim düzeyi, kırsal veya kentsel yerleşim ve yerel bölge düzeyinde ülkeler içindeki ve arasındaki eşitsizlikleri vurgulamak için ayrıştırılmış küresel, bölgesel ve ulusal düzeyde verileri ve eğilimleri içerir.

Girls Not Brides Temalı Bilgilendirme Toplantıları ve Kanıt İncelemeleri:

- Çocuk yaşta evlilik ve kız çocukların hakları üzerine yasanın etkisine ilişkin [özet ve kanıt incelemesi](#).
- Çocuk koruma ve çocuk yaşta evliliklere ilişkin [özet ve çalışma belgesi](#).
- Çocuk yaşta evlilikleri önlemenin toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından önemine ilişkin [özet](#).
- Kız çocukların eğitimi ve çocuk yaşta evlilikler ilişkisine dair kısa ve tematik bir [makale](#).
- Evlendirilmiş kız çocukları desteklemek üzere eğitim müdahalelerine ilişkin [araştırma gündemi ve poster](#).
- Evlendirilmiş kız çocukları desteklemek üzere ekonomik güçlendirme müdahaleleri hakkında [araştırma gündemi ve poster](#).
- Evlendirilmiş, hamile ve ebeveyn olan kız çocukları desteklemeye ilişkin [makale](#).
- Çocuk yaşta evlilikler ve ruh sağlığı [sempozyumu](#).
- İnsani yardım ortamlarında çocuk yaşta evliliklerle mücadeleyle dair iyi örnekler ve temel kaynakları özetleyen bir [blog](#).

CESCR Raporlama Döngüsü

CESCR, uygulanmasını denetlemek adına ilgili sözleşme (Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi) tarafından doğrudan oluşturulmadığı için diğer insan hakları sözleşme organlarından farklı bir biçimde çalışır: BM'nin ekonomik ve sosyal konularla ilgilenen başlıca organı olan Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından kurulmuştur.

CRC ve CEDAW için geçerli olduğu gibi, CESCR de tüm taraf devletlere ilişkin çalışmalarını kolaylaştırmak için basitleştirilmiş raporlama prosedürüne geçmiştir. Ancak, devletler geleneksel raporlama prosedürünü sürdürme taleplerini iletip basitleştirilmiş raporlamadan vazgeçme kararı verebilir.

[OHCHR internet sitesinde](#) hangi devletlerin basitleştirilmiş raporlama prosedürünü seçtiğini kontrol edin.

Devletlerin, Sözleşmeyi nasıl uyguladığını ayrıntılı olarak açıklayan raporları, basitleştirilmiş raporlama prosedürü kapsamında her sekiz yılda bir ya da CESCR tarafından talep edildiği zaman sunması gerekir. CESCR, her bir oturum için altı ya da yedi taraf devlet incelemeye davet edilebilir.

CESCR, yılda iki kez İsviçre'nin Cenevre kentinde, genellikle Şubat/Mart/Nisan/Mayıs ve Eylül/Ekim/Kasım aylarında toplanır.

[BM Sözleşme Organı internet sitesinden](#) mevcut durumda hangi devletlerin inceleme altında olduğunu kontrol edin.

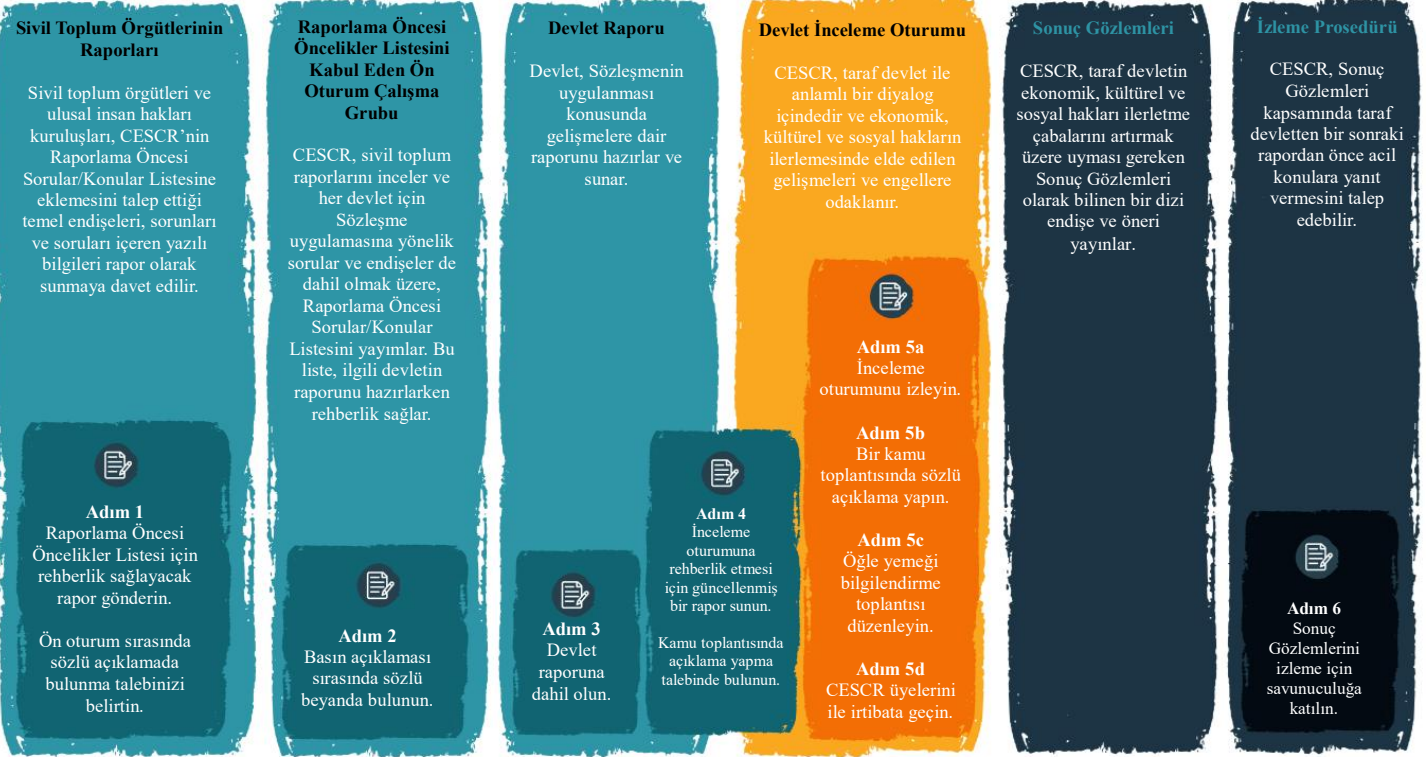
CESCR ile Bağlantı Kurmak için Önemli Adımlar

Sivil toplum örgütleri, devletin uygulamalarını yakından izleyerek Sözleşme'nin hedeflerinin ilerletilmesinde önemli bir rol oynar. CESCR, sivil toplum örgütlerini güvenilir bilgi kaynakları olarak kabul eder ve katılımlarına ve ekonomik, sosyal ve kültürel haklarla ilgili konularda alternatif bakış açıları, bilgi, kanıt ve veri sunma becerilerine değer verir.

CESCR raporlama döngüsü sırasında sivil toplum örgütlerinin dahil olabileceği üç önemli aşama vardır:

- 1. İnceleme oturumundan önce**, çocuk yaşta evliliklerle ilgili kritik durumların Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesi'nde yer almasını sağlayabilirsiniz.
- 2. İnceleme oturumu sırasında**, çocuk yaşta evliliklere dair önlemler de dahil olmak üzere CESCR'nin devlete yönelttiği soruları etkileyebilirsiniz. CESCR üyelerine savunuculuk yaparak ve kamuoyuna açık veya gayri resmi toplantılara katılarak, Sonuç Gözlemlerinin çocuk yaşta evliliklere ilişkin durumu ve önerileri içermesini sağlayabilirsiniz.
- 3. İnceleme oturumu sonrası**, CESCR'nin önerilerini ulusal savunuculuk çalışmalarınızda kullanabilir ve ülke düzeyinde değişim için çaba gösterebilirsiniz.

Şekil 6: CESCR ile Diyalog için Temel Giriş Noktaları / Basitleştirilmiş Raporlama Prosedürü

İnceleme Öncesinde

İnceleme Sırasında

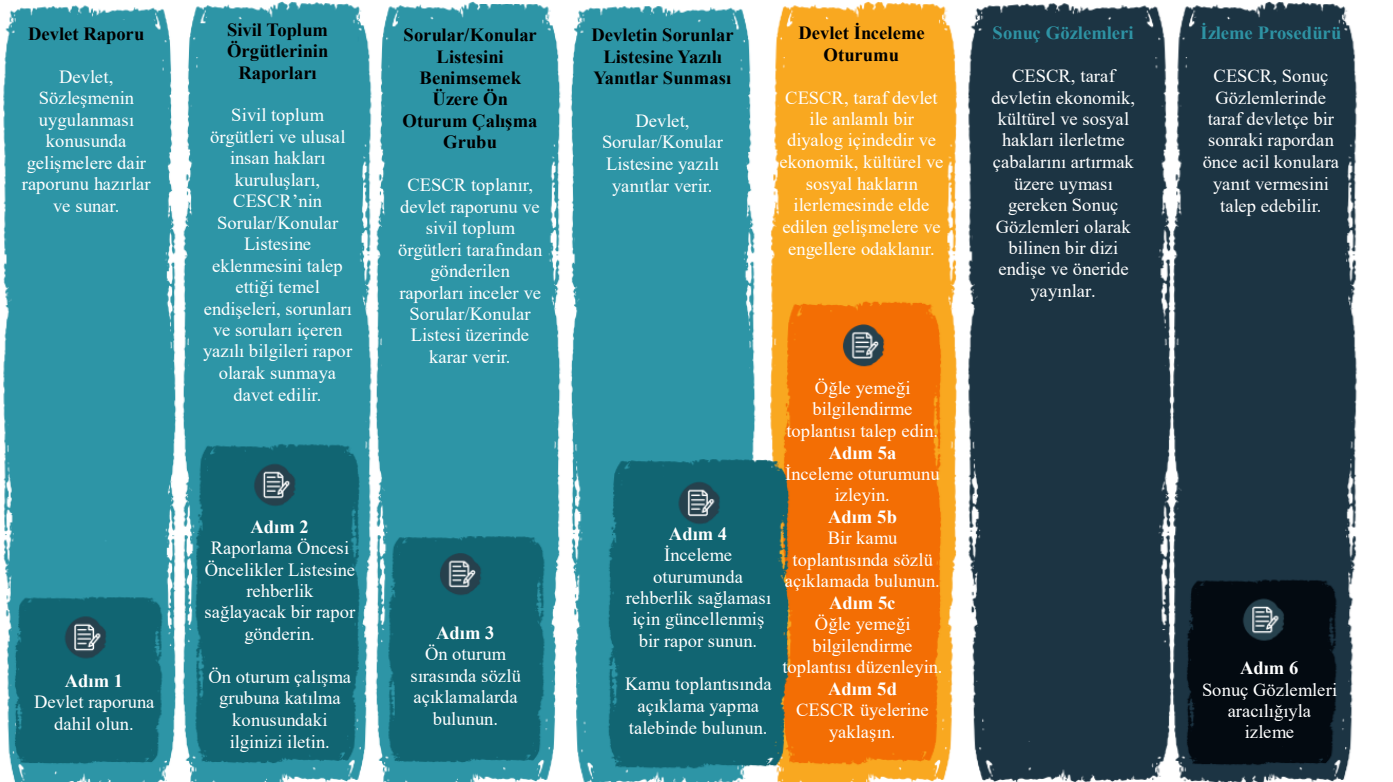
İnceleme Sonrasında

Ön oturumdan
10 hafta önce

Oturumdan 6
hafta önce

Oturumdan en
az 3 hafta önce

Geleneksel Raporlama Prosedürü

İnceleme Öncesinde

İnceleme Sırasında

İnceleme Sonrasında

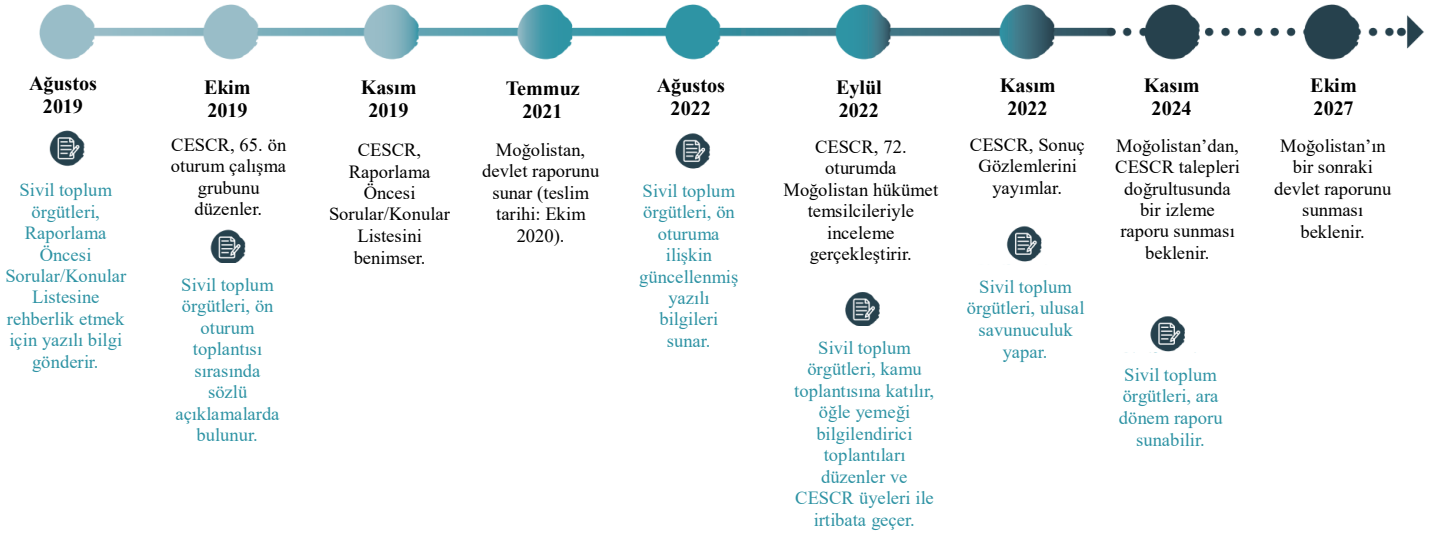
Ön oturumdan
10 hafta önce

Oturumdan
en az 3 ay
önce

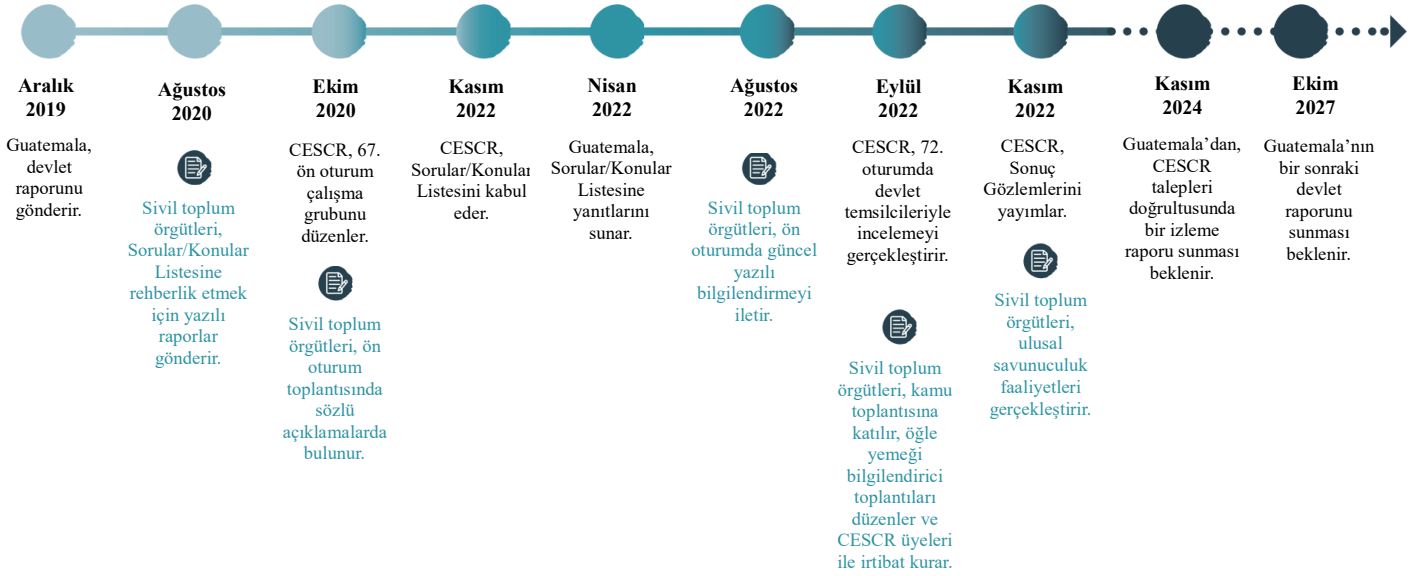
Oturumdan
6 hafta önce

Oturumdan
en az 3 hafta
önce

Şekil 7: Basitleştirilmiş Raporlama Prosedürü Kapsamında Örnek CESCZ Zaman Çizelgesi: Moğolistan İncelemesi

Şekil 8: Standart Raporlama Prosedürü Kapsamında Örnek CESCZ Zaman Çizelgesi: Guatemala İncelemesi

İnceleme Öncesinde

Adım 0

Oturum takvimini ve incelenen devlete ilişkin bilgileri kontrol edin (ısrarla önerilir).

Devlet inceleme oturumunun ne zaman gerçekleşeceğini kontrol edin.

- CESCR, her oturum için zaman çizelgeleri, önemli son teslim tarihleri ve sivil toplum örgütlerinin katılımı konusundaki yönergeleri içeren bir resmi belgeyi [OHCHR internet sitesinde](#) yayımlar.
- Belge, her (geçmiş) oturuma ilişkin “General Documentation [*Genel Belgeler*]> Information from Secretariat [*Sekreterlik Bilgileri*]> Informative Note on Participation to CESCR Committee for Civil Society and National Human Rights Institutions (NHRIs) [*CESCR Sivil Toplum ve Ulusal İnsan Hakları Kuruluşları Komitesine (NHRI’ler) Katılıma İlişkin Bilgilendirici Not*] başlığı altında bulunur.

Önemli! CESCR’nin ilgili belgeyi ne zaman yayımlayacağına yönelik standart bir tarih yoktur, bu nedenle de her bir oturum için bilgileri düzenli olarak kontrol etmeniz gerekmektedir.

Adım 1

Alternatif bir rapor sunun (ısrarla önerilir).

Bu adım, özellikle basitleştirilmiş raporlama prosedürü kapsamında CESCR için rehberlik sağlayan önemli bir fırsattır.

Sivil toplum örgütlerinin CESCR’ye aşağıdakileri sağlaması beklenir:

1. Çocuk yaşta evliliklerin yaygınlığına yönelik kapsamlı veriler (bkz. Araç Kutusu, s. 54)
2. İnceleme altındaki devlete sorulacak özel sorular.
3. Devletin çocuk yaşta evliliklere nasıl yaklaşması gerektiğine ilişkin öneriler.
4. Çocuk yaşta evlilik riski altındaki kız çocuklar ile evlendirilmiş kız çocukların farklı deneyimlerini ve gereksinimlerini ortaya koyan bilgiler.

Bu bilgiler CESCR’nin devlet incelemesi sırasında ve Sonuç Gözlemleri kapsamında çocuk yaşta evlilikleri değerlendirmeye alıp almayacağını ve bu konuya nasıl yaklaşacağını önemli ölçüde etkileyecektir.

Örgütünüz yalnızca çocuk yaşta evliliklere ilişkin konuları odağa alan tematik raporlar sunabileceği gibi; ekonomik, sosyal ve kültürel haklar konusunda daha geniş bir çapta çalışan diğer sivil toplum örgütleriyle ortak bir rapor da düzenleyebilir.

Raporunuzu ön oturumdan 10 hafta önce sunmanız gerekir. Ön oturum çalışma grubunda (Adım 3), sözlü bir açıklamada bulunmayı istemeniz durumunda talebinizi raporunuzla birlikte iletin.

İpucu! CESCR ile bağlantı kurma konusunda önerileri alın.

CRC ve CEDAW’dan farklı olarak CESCR raporlama prosedüründe, destek olan ya da raporlamaya aracılık eden başka bir sivil toplum örgütü yoktur.

[Küresel Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Hakları Girişimi \(GI-ESCR\)](#), merkezi Cenevre’de bulunan bir sivil toplum örgütüdür. Bu kuruluş, sivil toplum katılımını doğrudan koordine etmese de CESCR ile bağlantı kurmanın etkili yolları hakkında değerli öneriler sunabilir.

Örgütünüz bir rapor sunmaya karar verdiğinde info@gi-escr.org adresi üzerinden bir e-posta gönderebilirsiniz.

Ülkenizdeki çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi için çalışan sivil toplum örgütlerine ulaşın. Ülkenizdeki çocuk yaşta evlilikler hakkında çalışan bağımsız örgütleri tespit edin. Ülkenizdeki diğer [Girls Not Brides üyesi sivil toplum örgütleriyle](#) diyalog geliştirin.

İpucu! Diğer örgütlerle kapsamlı bir rapor için işbirliği kurmak stratejik bir eylem olabilir.

CRC ve CEDAW'da olduğu gibi, CESCRC de bireysel (tematik) ve ortak (kapsamlı) raporları kabul eder. CESCRC, aynı ülkedeki kuruluşlardan birçok rapor alır, bu nedenle de diğer sivil toplum örgütleriyle birlikte daha uzun ve kapsamlı bir rapor sunulması en iyi seçenek olabilir.

Unutmayın!

- Tematik rapor için sayfa sınırı 10'dur.
- Kapsamlı rapor için sayfa sınırı 15'tir.

Nasıl: Bir CESCRC raporu yazın ve gönderin.

Format: Word.

Referans kolaylığı açısından tüm paragrafları numaralandırın.

Sözcük Sınırı:

- Tematik raporlar (tek bir örgütün raporu): Azami 10 sayfa.
- Kapsamlı raporlar (diğer örgütlerle birlikte hazırlanan ortak raporlar): Azami 15 sayfa.

Dil: Raporlar İngilizce, Fransızca ya da İspanyolca olarak sunulabilir. Raporunuzu İngilizce sunmanız önerilir.

Son teslim tarihi:

- Ön oturum raporlarının, ön oturum çalışma grubunun başlamasından tercihen 10 hafta (en geç sekiz hafta) önce sunulması gerekir.
- Devlet inceleme oturumuna yönelik güncellenmiş raporların (bkz. Adım 4) tercihen oturumun başlamasından altı hafta (en geç dört hafta) önce gönderilmesi gerekir.

Sunum Rehberleri:

1. CESCRC'nin [çevrimiçi başvuru sistemine](#) gidin.
2. Bir hesap oluşturun.
3. Raporu göndermek üzere "View Document [*Belgeyi Görüntüle*]" bağlantısına tıklayın.

Önemli! Ön oturum çalışma grubunda sözlü bir açıklamada bulunmayı talep etmeniz durumunda (Adım 3), mevcut durumda çevrimiçi sistem üzerinden bir talepte bulunun. Fiziksel mi yoksa çevrimiçi olarak mı katılmak istediğinizi belirtin. OHCHR, seyahat ya da konaklama konularında destek sağlamaz.

Unutmayın! CESCRC, her bir oturum için sivil toplum örgütlerinin katılımına yönelik rehberlik içeren bir resmi belge yayımlar ve bu belgede başvurular ve kayıtlara ilişkin zaman çizelgesi ve son teslim tarihleri yer alır. Bu belgeyi ve her oturum için bilgileri, "General Documentation [*Genel Belgeler*] > Information from Secretariat [*Sekreteryaya Bilgileri*]" altında erişilebilir olan [OHCHR internet sitesi](#) üzerinden kontrol edin.

Adım 2

Ön oturum sırasında söz alın (davetli olmanız durumunda ısrarla önerilir).

Örgütünüzün yazılı bir rapor sunması, katılım talep etmesi ve davet edilmesi durumunda ön oturum çalışma grubunda sözlü bir sunum yapabilirsiniz. Bu sunum kapsamında CESCER üyelerine ilgili ve güncel bilgileri sağlayabilirsiniz.

Ön oturum çalışma grubu toplantılarına katılım, yalnızca davet yoluyla gerçekleşir ve bilgiler doğrudan katılımcılarla paylaşılır.

Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesi için gerçekleştirilen ön oturum çalışma grubunun ilk gününde genel olarak sözlü bilgilendirme toplantıları düzenlenir.

Katılım talebinizi ön oturumdan 10 hafta önce iletmelisiniz.

Nasıl: Ön oturum çalışma grubuna katılın.

1. Ön oturumdan 10 hafta önce çevrimiçi sistem üzerinden katılım talebinde bulunun (bunu, Adım 1’de raporunuzu göndermeniz sırasında yapmış olmanız gerekir). Yüz yüze mi yoksa çevrimiçi olarak mı katılmak istediğinizi belirtin.

Önemli! OHCHR seyahat ve konaklama planlarına destek sağlamaz. Çevrimiçi katılıma ilişkin teknik gereklilikler ve denemeler olabilir.

2. Geçerli bir e-posta adresi üzerinden [Indico platformuna](#) kaydolun.

Aralık 2014 tarihinde; Küresel Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Girişimi, Şili ile ilgili 54. ön oturuma katılmış ve sözlü raporlara yönelik bir şablon oluşturulabilecek eğitim odaklı bir [sözlü bildiri](#) sunmuştur.

Adım 3

Devlet raporuna dahil olun (önerilir).

Nasıl: Devlet raporlama sürecine katılın.

1. Devlet raporlarının zamanında hazırlanmasını sağlamak adına devlet yetkililerine, özellikle de Dışişleri Bakanlığına ulaşın.
2. Raporlarında çocuk yaşta evliliklerden söz etmeleri konusunda onları teşvik edin.
3. Sunulan devlet raporunun yaygınlaştırılmasını ve böylece medyayı kullanarak çocuk yaşta evliliklere ülke çapında dikkat çekilmesini teşvik edin.

Adım 4

Güncel bir rapor gönderin (önerilir).

Başlangıçta, Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesi için bilgi sağlamak üzere bir rapor gönderdiyseniz (Adım 1) yine de varsa raporlama sürecine katılım talebinizi bu aşamada yapabilirsiniz. Söz konusu güncellenmiş raporda, aşağıdaki eylemleri gerçekleştirebilirsiniz:

- Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesi ve devlet raporu kapsamında vurgulanan belirli sorunlara yönelik yazılı bilgi verin.
- Örgütünüzün çocuk yaşta evliliklere ilişkin konulardaki uzmanlığı (eğitim, cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve hakları ile çatışma ve krizlerden etkilenen ortamlar gibi) ile inceleme oturumunda bilgi ve deneyimlerinizi paylaşın.

Güncellenmiş raporunuzu tercihen oturumun başlamasından 6 hafta (tercihen 4 hafta) önce gönderin. Aynı zamanda, kamuya açık bir toplantıda bir açıklama yapma talebinde bulunun (Adım 5b).

Bkz. Nasıl: Bir CESCER raporu yazın ve gönderin.

İnceleme Sırasında

**Adım
5A**

Devlet inceleme oturumuna katılın (Cenevre’de olmanız durumunda ısrarla önerilir).

Sivil toplum örgütleri, CESCİR ile devlet temsilcileri arasındaki inceleme oturumuna katılabilir. Burada, yalnızca gözlemci olarak bulunursunuz ve dolayısıyla müdahale etme hakkınız bulunmaz. Öte yandan, BM Ekonomik ve Sosyal Konsey statüsüne ihtiyaç yoktur.

Nasıl: CESCİR ile bir devlet inceleme oturumuna katılın.

1. Geçerli bir e-posta adresi üzerinden [Indico platformu](#) aracılığıyla devlet inceleme oturumuna katılmak üzere kayıt yaptırın.
2. İsviçre’ye girmek için seyahat, konaklama ve vize işlemlerinizi tamamlayın. OHCHR, bu konuda destek sağlamaz ve gözlemciler tarafından vize başvuruları için İsviçre makamlarına yazı göndermez.
3. Bizzat katılım sağlayamamanız durumunda diyalogu BM Web TV üzerinden çevrimiçi olarak izleyebilirsiniz.

Adım 5B

Kamu toplantısında sözlü bilgi sağlayın³⁹ (ısrarla önerilir).

CESCİR, raporlarını sunan sivil toplum örgütlerinin sözlü açıklamalarda bulunması için her oturumda STÖ'lere belirli bir zaman ayırır. Söz konusu açıklamaların ardından CESCİR, sağlanan bilgilere ilişkin sorular sorabilir.

Bu, CESCİR ile bağlantı kurmanız ve çocuk yaşta evliliklerin göz önünde bulundurduğundan emin olmak için önemli bir fırsattır. Buna ek olarak, diğer sivil toplum örgütleriyle ağ kurma şansı da sağlar.

Toplantılara ilişkin talepler, CESCİR üyelerinin uygunluğuna bağlı olarak kabul edilecektir.

Güncellenmiş raporunuzu sunduğunuzda katılım talebinde bulunun (Adım 4).

Nasıl: Kamu bilgilendirme toplantısına katılın.

1. Kayıt takvimi ve son teslim tarihleri için ilgili oturum sayfasında yayımlanan çalışma programını inceleyin.
2. Güncellenmiş raporunuzu gönderdiğinizde [CESCİR'nin çevrimiçi gönderim sistemi](#) üzerinden katılım talebinde bulunun (Adım 4). Sizinle iletişime geçilmesi adına geçerli bir e-posta adresi sağlayın.
3. Cenevre'ye seyahat edememeniz durumunda CESCİR ile uzaktan iletişime geçebilirsiniz. Teknik gerekliliklere ilişkin olarak CESCİR Sekreterliği ile iletişime geçin ve gerekli düzenlemeleri ohchr-cescir@ un.org adresi üzerinden gerçekleştirin.
4. Her oturumun bilgilendirme bölümünde bulunan kamuoyu toplantısının özet raporunu inceleyiniz.

³⁹ CSIR-t.y., [Paralel raporlama nasıl yapılır](#).

Adım 5C

Özel bir öğle yemeği bilgilendirme toplantısı düzenleyin (Cenevre’de olmanız durumunda ısrarla önerilir).

İnceleme oturumu başlamadan önce öğle yemeği saatinde, ilgili ülkede bulunan sivil toplum örgütleri temsilcileri, CESCR ile yaklaşık bir saat süren gayri resmi bir bilgilendirme toplantısı gerçekleştirebilir. Söz konusu bilgilendirme toplantısı sırasında; çocuk yaşta evliliklere dair yaygınlığı, gelişmeler, gerilemeler ve devletin bu konuyu dair ne yaptığı ya da yapmadığına ilişkin ülkenizdeki durumu daha ayrıntılı bir biçimde tartışabilirsiniz. CESCR üyeleri de bu bağlamda sorular sorabilir.

Talebinizi, devlet inceleme oturumundan üç hafta önce gönderin.

Önemli! Kimi bilgilendirme toplantılarına kamu/devlet iştiraki sivil toplum örgütleri katılabilir ve yetkililere rapor verebilir. CESCR ile bağlantı kurmadan önce bir güvenlik değerlendirmesini tamamlamanız gerekir.

Nasıl: Kamu bilgilendirme toplantısına katılın.

1. ohchr-cescr@un.org adresi üzerinden CESCR Sekreteryası ile iletişime geçin.

Bunu, devlet inceleme oturumundan en az üç hafta önce yapın.

2. Son teslim tarihini kaçırmamız durumunda:

- CESCR Sekreteryası ile iletişime geçin.
- Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Küresel Girişimi ile info@gi-escr.org adresi üzerinden iletişime geçin. Bu Girişimin, CESCR ile yakın ilişkisi vardır ve mevcut bir gayri resmi bilgilendirme toplantısına katılım olanaklarınız size söyleyecektir.

3. Güvenlik değerlendirmesini tamamlayın.

İpucu! Bilgilendirme toplantılarına hazırlamak üzere diğer sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapın.

- Ülkenize ilişkin CESCR’ye rapor sunan diğer sivil toplum örgütlerini belirleyin ve bilgilendirme toplantılarına hazırlanmak üzere onlarla işbirliği yapın
- Her bir oturum için diğer örgütler tarafından sunulan raporları “Info from civil society organizations [sivil toplum örgütlerinden bilgiler]” başlığı altında bulabilirsiniz.
- Ön oturum çalışma grubu ve oturum Cenevre’de gerçekleşeceği için CESCR ile bağlantı kurma konusunda geniş deneyime sahip olan Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Küresel Girişimi Ofisi gibi halihazırda bulunan örgütlerle ortaklık kurabilirsiniz.

Adım 5D

CESCR üyeleri ile irtibat kurun (Cenevre’de olmanız durumunda ısrarla önerilir).

Sivil toplum örgütleri, CESCR üyeleriyle özel toplantılarda bir araya gelir ve Sonuç Gözlemlerine ilişkin kapsamlı ve güncel bilgiler sağlayabilir. Bu, çok sayıda insan hakları sorununun devlet inceleme oturumunda gündeme gelmesi için uğraşılacak durumlarda özellikle kritiktir. Bilgilendirme toplantıları sırasında, çocuk yaşta evliliği gündeme getirme fırsatınızın sınırlı olması ya da CESCR üyelerinin öğle yemeği sırasındaki kısa toplantılarda konuya duyarlılık göstermesi durumunda faydalı olabilir.

Devlet inceleme oturumu süresince ve oturumun tamamlanmasından sonraki 48 saate kadar katılım sağlayabilirsiniz ve böylelikle CESCR, tarafınızca sağlanan bilgileri Sonuç Gözlemlerine dahil edebilir.

Nasıl: CESCER üyeleri ile irtibat kurun.

1. Oturum aralarında CESCER üyeleriyle konuşun.
2. Oturumun sonlanmasının ardından 48 saate kadar e-posta yoluyla ilgili bilgileri paylaşın.
3. Söz konusu etkileşimlerde aşağıdaki eylemleri yapabilirsiniz:
 - a. Devlet delegasyonu tarafından yapılan açıklamaları yanıtlayın.
 - b. Çocuk yaşta evlilik ve ilgili konular hakkında ek bilgi/belge sunun.

İnceleme Sonrasında

Adım 6

Takip savunuculuğuna dahil olun (ısrarla önerilir).

Bu, en önemli adımlardan biridir. CESCER Sonuç Gözlemlerinin, savunuculuk hedeflerinizi ulusal düzeyde iletme, devletin Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirme ve çocuk yaşta evlilikleri ortadan kaldırma konusunda etkili olmak için verilen tavsiyelerden yararlanmak için kullanabilirsiniz.

Nasıl: Ulusal savunuculuk faaliyetleriniz kapsamında CESCER tavsiyelerini kullanın.

İzleme aşamasında örgütünüzde aşağıdaki eylemleri gerçekleştirin:

1. Taraf devletin CESCER kapsamındaki yükümlülüklerine ve kendisine iletilen tavsiyelere uyup uymadığını değerlendirmek için ilgili devlet/kamu birimleri, insan hakları kuruluşları, kamu görevlileri ve diğer kuruluşlarla görüşmeler yapın ve bu bağlamda özellikle çocuk yaşta evliliklere odaklanın.
2. Çocuk yaşta evliliklerle ilişkili Sonuç Gözlemlerini sosyal medyada, parlamento üyeleriyle gerçekleştirilen bilgilendirme toplantılarında, Ulusal İnsan Hakları Kurumları, ilgili bakanlıklarla kurulan irtibat ve basın toplantılarında paylaşın.
3. Bir takip raporu hazırlayın. CESCER-CEDAW'da olduğu gibi, 24 ay içerisinde gerçekleştirilebilecek acil eylem için üç öneri belirleyebilir. Sivil toplum örgütleri, devletin, çocuk yaşta evlilikler ile ilgili tavsiyeleri nasıl uyguladığı konusunda bir izleme raporu sunmaya davet edilir.

İpucu! Etkili sivil toplum örgütlerinin CESCER'ye sunduğu raporlardan bilgi edinin.

Girls Not Brides Üye Örgütlerinden:

- Arjantin. İşbirliği raporu. [Fourth report of Argentina to the committee on economic, social and cultural rights. Access to abortion in Argentina referring to articles. 12, 3 and 15 of the ICESCR](#) [Arjantin'in Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesine sunduğu dördüncü rapor. ICESCR'nin 12, 3 ve 15. maddelerine gönderimde bulunarak Arjantin'de kürtaja erişim]. Eylül 2018.

Diğer Sivil Toplum Örgütlerinden:

- Arnavutluk. Raporlama Öncesi Sorunlar Listesi Raporu. [Joint report on Albania's compliance with the CESCER by the Advocates for Human Rights and Human Rights in Democracy](#) [İnsan Hakları Savunucuları ve Demokraside İnsan Hakları tarafından Arnavutluk'un CESCER'ye uyumuna yönelik ortak rapor]. 7 Ocak 2022.
- Moğolistan. İşbirliği raporu. [Joint report by LGBT Centre and ILGA World on the rights of LGBTI persons](#) [LGBT Merkezi ve ILGA World'ün LGBTI bireylerin haklarına yönelik ortak raporu]. 29 Ağustos 2022.

Nasıl: CESCER'ye sunulacak bir rapor hazırlayın.

1. Aşağıdakileri içeren bir kapak sayfası:

- Raporlama yapılan devlet, anlaşma ve raporun kapsadığı zaman dilimi de dahil olmak üzere raporun başlığı. Örneğin, “[Ülke Adı]’a ilişkin [Ön Oturum ya da Oturum Numarası] için CRC’ye Sivil Toplum Yazılı Bildirimi”.
- Raporu sunan örgütün/örgütlerin adı.
- Sunum tarihi.
- İletişim bilgileri.
- Raporun birden çok dilde ya da daha uzun bir sürümde bulunması durumunda diğer/asıl raporların başlıkları.
- Raporun gizli olup olmadığı.

2. İçindekiler tablosu

3. Yönetici özeti (isteğe bağlı)

4. Aşağıdakileri içeren bir giriş bölümü:

- Aşağıdakileri içeren bir genel bilgiler bölümü:
 - Başvuruda bulunan örgütün/örgütler hakkında kısa bilgi.
 - Çocuk yaşta evliliklere yönelik kültürel, ekonomik ve toplumsal haklara odaklanan rapor kapsamı.

İpucu! Sözleşme ile çocuk yaşta evlilikler arasındaki bağlantıyı özetleyen, ilgili Sözleşme maddelerini ve kültürel, ekonomik ve sosyal hakları vurgulayan s. 49-53 arasındaki Tablo 3’te yer alan bilgileri kullanın.

Bilgi edinme yöntemleri.

5. Sözleşme kümelerine dayalı analiz:

- CESCER, Sözleşme maddelerini devletler için raporlama rehberlerinde belirtilen biçimde kümelere ayırır. Bunlar, devlet inceleme oturumu kapsamındaki tartışma sırasına karşılık gelir.
- Raporu yapılandırmak üzere aynı kümeleri kullanın. Böylelikle, CESCER raporunuzda bulunan bilgileri, devlet raporundaki bilgiler ile kolaylıkla karşılaştırabilirsiniz.
- Analiziniz ve s. 49-53 arasında verilen ilgili Sözleşme maddelerinin tablosuna dayanarak, tüm kümelere söz etmeniz gerekmez. Bu bağlamda, yalnızca çocuk yaşta evliliklere yönelik olanlara değinmeniz yeterlidir. Raporunuzda aşağıdaki madde kümelerine odaklanabilirsiniz:
 - Madde 1 ve 3
 - Madde 6, 7, 9
 - Madde 10, 11, 12
 - Madde 13, 14, 15
- Analize ilişkin çocuk yaşta evlilik hakkındaki ulusal mevzuata (anayasalar, yasalar, politikalar) ve önleme, koruma, destek ve kovuşturma önlemleri ve izleme sistemleri ve mekanizmaları da dahil olmak üzere, uygulama önlemlerine başvurmanız önerilir. Uygulama sürecindeki başarıları ve başarısızlıkları vurgulayın.
- Devletin raporu daha önce sunmuş olması durumunda rapor ile CESCER tarafından yayımlanan Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesi arasında boşluklar olup olmadığını belirleyin. Sağlanan bilgilerin; istatistikler, çocuk yaşta evlendirilenlerin deneyimleri, akademik araştırmalar, ulusal ve yerel yasaların ilgili hükümleri, politikalar, eylem planları, programlar, vb. gibi kanıtlarla desteklenmesi gerekir.

İpucu! Raporunuzu destekleyecek tematik ve ülke düzeyinde kanıt ve verileri s. 54’teki Kaynak Araç Kutusunda bulabilirsiniz.

6. **Bilgi kaynakları:** Referans noktası olarak ülkenize ilişkin bilgi toplayın. Aşağıdakileri kontrol edebilirsiniz:
- Ülkeniz için önceki CESCR Sonuç Gözlemleri.
 - Önceki sivil toplum örgütleri raporları.
 - Çocuk yaşta evliliklere ilişkin belirli haklar konusunda Özel Raportörlerin rapor sunup sunmadığı. Örneğin; diğerlerine ek olarak, kültürel haklar, kadınlara ve kız çocuklara yönelik şiddet ve eğitim konusunda Özel Raportör.
 - Devletin bir rapor sunup sunmadığı.
 - Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesi.
 - Genel Yorumlar.
 - Diğer BM anlaşma organlarının, özellikle de CRC ve CEDAW'ın çocuk yaşta evliliklere ilişkin Sonuç Gözlemleri.
7. **Hedef Sorular/Öneriler:** Raporlama Öncesi Sorular/Konular Listesine mi yoksa Sonuç Gözlemlerine mi ilişkin daha kapsamlı bir rapor hazırlıyorsunuz? Buna bağlı olarak uyarlanmış kısa bir soru ya da öneri listesi sunun.

Önemli! Raporunuzu gönderirken kamuoyuna açık bir bilgilendirme toplantısına katılmak mı yoksa gayri resmi bir bilgilendirme toplantısı düzenlemek mi istediğinizi çevrimiçi sistemde belirtin.

Evrensel Periyodik İnceleme (EPİ) ile İlişkilenme

EPİ ile Çocuk Yaşta Evlilikler Arasındaki İlişkiyi Anlama

Evrensel Periyodik İnceleme (EPİ), BM İnsan Hakları Konseyi (HRC) kapsamında, küresel olarak tüm insan haklarının teşvikini ve korunmasını geliştirmeyi amaçlayan bir süreçtir. Belirli anlaşmalara odaklanan diğer BM insan hakları izleme mekanizmalarından farklı olarak EPİ, çocuk yaşta evliliklerle mücadelede çabalar da dahil olmak üzere, birbirlerinin insan haklarına ilişkin kayıtlarını inceleyen 193 BM üye devletini kapsar ve devletten devlete tavsiye usulüyle çalışır.

EPİ'ye katılım çocuk yaşta evliliklerin EPİ devlet incelemelerine dahil edilmesini savunmak bakımından önemlidir. Bu da inceleme altındaki devletin, çocuk yaşta evlilikleri önleme ve kız çocukların haklarını geliştirmeye ilişkin mevzuatı, politikaları, kurumsal uygulamaları ve bütçelemeyi iyileştirmek adına önerilerde bulunmayı teşvik edebilir.

Günümüze kadar, EPİ mekanizması aracılığıyla devletlere çocuk yaşta evliliklere ilişkin [400'den fazla tavsiye](#) sunulmuştur. Bu da uluslararası toplum için kız çocukların ve kadınların hakları ve kalkınma amaçlarının yerine getirilmesi konusunda önemli bir adım olarak çocuk yaşta evliliklerle mücadelenin önemi ve aciliyetinin giderek daha çok kabul gördüğünü göstermektedir. Buna ek olarak, bu konunun önceliklendirilmesini savunan sivil toplum örgütlerinin işbirliği çabalarının da bir sonucudur.

EPİ tavsiyeleri, önemli bir başarıyı temsil eder, ülkelerin ulusal politika ve uygulamalarını yönlendirebilir ve dünya genelinde çocuk yaşta evliliklere ilişkin uluslararası desteği harekete geçirebilir. Bunları; ulusal savunuculuk stratejilerinizi geliştirmek, özellikle de çocuk yaşta evliliklere dair insan hakları yükümlülüklerini yerine getirme konusunda devletin hesap verebilirliğini sağlamak üzere kullanabilirsiniz.

EPİ Raporlama Döngüsü Nedir?

EPİ beş yıllık bir döngüde çalışır. EPİ çalışma grubu, yılda üç kez Cenevre'de, genellikle Ocak, Mayıs ve Kasım aylarında toplanır.

Her EPİ oturumunda 14 ülke incelenir. Sivil toplum örgütleri bu oturumlara doğrudan katılmasalar da önceden yazılı bilgi ve öneriler sunabilir. İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR), daha sonra BM ajanslarından ve sivil toplum raporlarından veri toplar, inceleme süreci boyunca üye devletleri bilgilendirmek adına bir BM derlemesi ve paydaş raporu hazırlar.

EPİ çalışma grubu oturumu (devlet incelemesi), inceleme altındaki devletle diğer BM üye devletleri arasında geçen 3,5 saatlik etkileşimli bir tartışmadan oluşur:

- İnceleme altındaki devletin raporunu sunması ve soruları yanıtlaması için 70 dakikası vardır.
- Katılımcı devletlerin soru sormak, yorum yapmak ve önerilerde bulunmak üzere 140 dakikası vardır. Sorular aynı zamanda, EPİ'den 10 iş günü öncesine kadar yazılı olarak da gönderilebilir.

İnceleme sonrasında, EPİ çalışma grubu insan haklarının gelişimi için tavsiyeler içeren bir rapor hazırlar. İnceleme altındaki devlet, çalışma grubunun raporunu kabul etmeden önce, diğer devletler tarafından verilen tavsiyelere ilişkin tutumunu belirtir ve bunları “Kabul Edildi” ya da “Not Edildi” olarak yanıtlar:

Bir öneri, yalnızca inceleme altındaki devletin açık bir biçimde “accept [*kabul*]” sözcüğünü kullanması durumunda “Kabul Edildi” olarak değerlendirilir.

İnceleme altındaki devletin yanıtında açık bir kabul ifadesinin yer almaması ve yalnızca öneriyi onaylaması durumunda söz konusu yanıt, “Not Edildi” olarak değerlendirilir.

Devlet incelemesinden yaklaşık 4-6 ay sonra, İnsan Hakları Komisyonu, inceleme altındaki devlet için EPİ sonucunu genel oturumda onaylar.

İpucu! OHCHR, EPİ incelemesi yapılmış devletler için sivil toplum savunuculuğunu kolaylaştırabilecek kaynaklar sağlar.

Bunlar arasında:

- İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nden Dışişleri Bakanlığına EPİ döngüsünün sonucunu değerlendirerek gözlemler sunan bir yazı. [Peru'dan bir örnek](#),
- Her bir öneri için ayrıntılı bilgiler sağlayan, temalara göre kümelennmiş öneri matrisi, devletleri önerir ve inceleme altındaki devletin pozisyonunu gösterir. Matris, izleme prosedüründe destek sağlar. [Peru'dan bir örnek](#),
- EPİ döngüleri arasındaki temel eğilimleri vurgulayan ve izleme eylemine ilişkin temel alanlara bağlantı veren bir EPİ İnfografisi. [Peru'dan bir örnek](#), bulunur.

EPI Mekanizması ile Diyalog

Araç Kutusu: Raporlarınızın kanıta dayalı olmasını sağlayacak kaynaklar

Bu kaynakları, kanıta dayalı bir rapor oluşturmak ve CESCR inceleme süreci boyunca hangi sorunların ve izleme sorularının değerlendirmeye alınmasını talep ettiğiniz tanımlamak üzere kullanabilirsiniz.

Ülke düzeyinde veriler:

- Girls Not Brides [Çocuk Yaşta Evlilik Atlası](#), çocuk evliliğinin yaygınlığı, nedenleri ve ülkelere göre yasalar hakkında bilgi içerir.
- UNICEF [Çocuk Yaşta Evlilik Ülke Profilleri](#), yaygınlık istatistikleri, evliliklerin özellikleri ve evli kız çocukların yaşamlarına dair içgörüler içerir.
- [Çocuk Yaşta Evlilik İzleme Mekanizması](#), hane halkı refahı, eğitim düzeyi, kırsal veya kentsel yerleşim ve yerel bölge düzeyinde ülkeler içindeki ve arasındaki eşitsizlikleri vurgulamak için ayrıştırılmış küresel, bölgesel ve ulusal düzeyde verileri ve eğilimleri içerir.

Girls Not Brides Tematik Bilgilendirme Toplantıları ve Kanıt İncelemeleri:

- Çocuk yaşta evlilik ve kız çocukların hakları üzerine yasanın etkisine ilişkin [özet ve kanıt incelemesi](#).
- Çocuk koruma ve çocuk yaşta evliliklere ilişkin [özet ve çalışma belgesi](#).
- Çocuk yaşta evlilikleri önlemenin toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından önemine ilişkin [özet](#).
- Kız çocukların eğitimi ve çocuk yaşta evlilikler ilişkisine dair kısa bir [tematik makale](#).
- Evlendirilmiş kız çocukları desteklemek üzere eğitim müdahalelerine ilişkin [araştırma gündemi](#) ve poster.
- Evlendirilmiş kız çocukları desteklemek üzere ekonomik güçlendirme müdahaleleri hakkında [araştırma gündemi](#) ve poster.
- Evlendirilmiş, hamile ve ebeveyn olan kız çocukları desteklemeye ilişkin [makale](#).
- Çocuk yaşta evlilikler ve ruh sağlığı [sempozyumu](#).
- İnsani yardım ortamlarında çocuk yaşta evliliklerle mücadeleyle dair iyi örnekler ve temel kaynakları özetleyen bir [blog](#).

Diğer Örgütlerden Kaynaklar:

Cinsel Haklar Girişimi ve Uluslararası Planlı Ebeveynlik Federasyonu, 2012, [Sexual rights and the universal Periodic Review. A toolkit for advocates](#) [*Cinsel haklar ve evrensel periyodik inceleme. Savunucular için bir araç seti*].

EPI, devlet öncülüğünde gerçekleşen bir süreç olmasına rağmen, sivil toplum örgütleri önemli bir role sahiptir ve ülkelerinde ve uluslararası alanda EPI sonuçlarını incelemeden önce, inceleme sırasında ve inceleme sonrasında etkileme konusunda çeşitli olanaklara sahiptir.⁴⁰

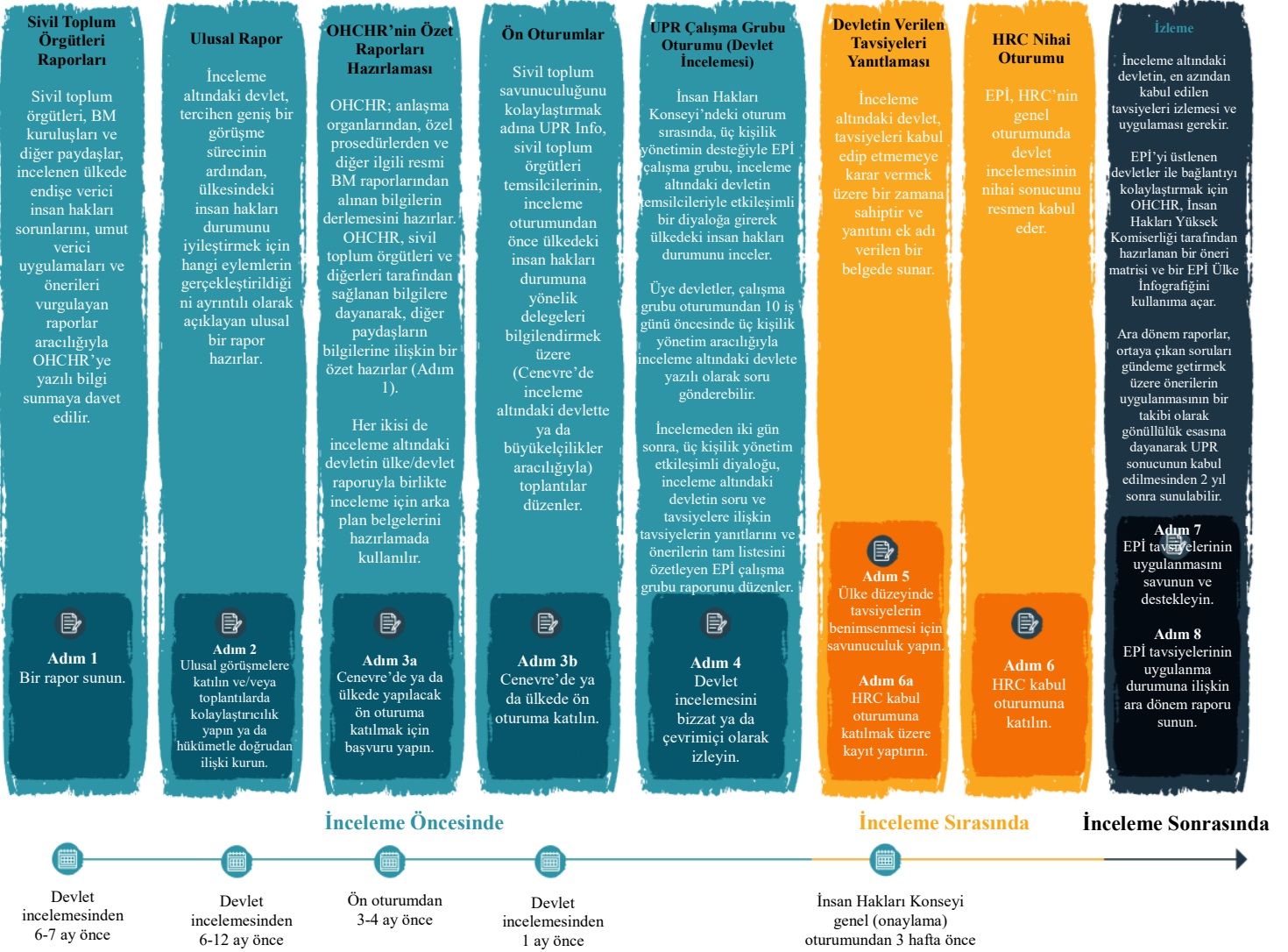
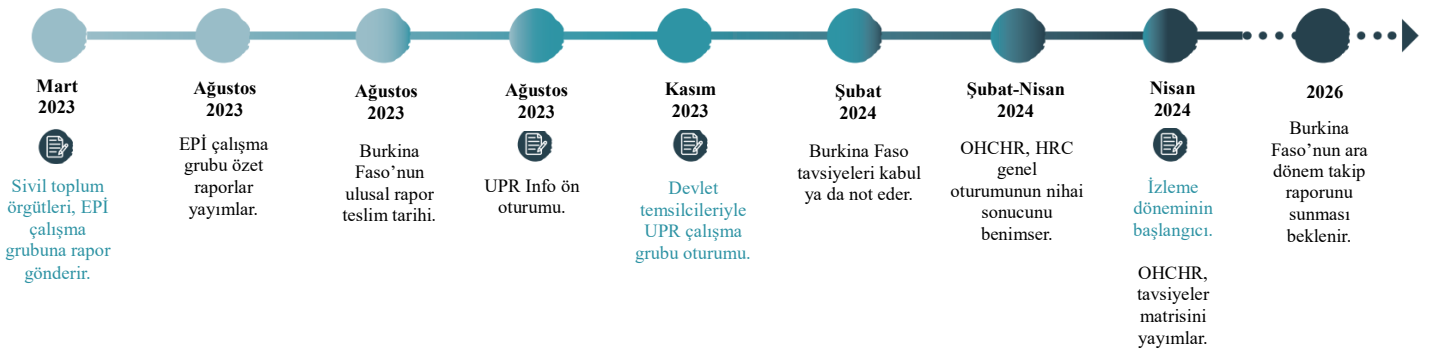

İpucu! İpucu: Destek için UPR Info ile iletişime geçin.

[UPR Info](#), Cenevre’de bulunan bir sivil toplum örgütüdür. Bu kuruluşun, sivil toplum örgütlerinin EPI mekanizmasıyla etkileşimini destekleme konusunda önemli bir rolü vardır.

⁴⁰ UPR Info, 2017, The civil society compendium. A comprehensive guide for civil society organisations engaging in the Universal Periodic Review [*Sivil toplum derlemesi. Evrensel Periyodik İnceleme kapsamına katılan sivil toplum örgütleri için kapsamlı bir rehber*]; OHCHR, 2020, Universal period review. Tips for engagement at country level for national human rights institutions and civil society [*Evrensel Periyodik İnceleme. Ulusal insan hakları kuruluşları ve sivil toplum için ülke düzeyinde katılım ipuçları*].

Şekil 9: Sivil Toplum Örgütlerinin EPİ ile Diyaloguna İlişkin Önemli Giriş Noktaları

Şekil 10: Raporlama Prosedürü Kapsamında Örnek EPİ Zaman Çizelgesi: **Burkina Faso İncelemesi** (4. Döngü, 44. Oturum)

İnceleme Öncesinde

Adım 0

Her döngü için EPİ tarafından sağlanan takvimlendirilmiş devlet incelemesini ve belgelerini kontrol edin (ısrarla önerilir).

Nasıl: EPİ takvimini ve belgelerini kontrol edin.

1. Sivil toplumun katılımına ilişkin yönergeler ve son teslim tarihleri için [OHCHR internet sitesini](#) ziyaret edin.
2. Çocuk yaşta evliliklere dair devletin duruşunu anlamak üzere ulusal raporlar ve EPİ sonuçları da dahil olmak üzere, önceki döngü materyallerini inceleyin.

OHCHR internet sitesinde [ülkeye özel belgeleri](#) arayabilirsiniz.

Adım 1

Devlet incelemesi öncesinde bir rapor sunun (ısrarla önerilir).

İlgili devlet incelemesinden en az altı ay önce raporunuzu gönderin.

Bir raporun sunulması, EPİ sürecine katılmanın en doğrudan ve kapsayıcı yollarından biridir. OHCHR, sivil toplum örgütleri tarafından sunulan bilgileri inceler ve özet raporlara dahil edilmek üzere değerlendirir.

Bu, devlet incelemesi kapsamında çocuk yaşta evliliklerin önceliklendirilmesi için savunuculuk yapmada önemli bir fırsattır.

Raporların aşağıdakileri içermesi gerekir:

- Önceki EPİ döngülerinden verilen tavsiyelerin uygulanmasına yönelik bilgiler.
- Çocuk yaşta evlilikler, kız çocukların eğitimi, cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve hakları gibi ilgili haklar ve benzeri konularda güncellemeler.
- Güçlükleri ve umut vadeden uygulamaların belirlenmesi.
- İnceleme altındaki devlet için eylemlere yönelik taslak tavsiyeler.

İpucu! Tavsiyelerinizi diğer BM sözleşme organlarına referans vererek ve EPİ çalışma grubu tavsiyelerini kontrol ederek güçlendirin.

- EPİ tavsiyelerinizi, diğer sözleşme organlarının Sonuç Gözlemlerinden yararlanarak belirleyebilir ya da kendiniz geliştirebilirsiniz. EPİ, sözleşmenin uygulamasını güçlendirmeyi sağlar.
- Buna ek olarak, tavsiyelerinizi diğer anlaşma organlarına ilişkin EPİ kapsamındaki tavsiyeler ile uyumlu hale getirebilir ve böylelikle iki mekanizma arasında karşılıklı bir güçlendirme sağlayabilirsiniz.
- Belirli bir ülke için EPİ tavsiyelerine dair kapsamlı bilgi için [EPİ bilgi veri tabanını](#) inceleyin. İnceleme altındaki devlete verilen tavsiyeler ve devletin bu tavsiyelere yanıtlarını görüntüleyebilirsiniz. Veri tabanında, inceleme altındaki devlet, öneride bulunan devlet, EPİ döngüsü, önerinin durumu ve tematik konulara göre tavsiyeleri daraltmak için filtreler vardır.
- Tavsiyelerinizi güçlendirmek adına s. 67'deki kaynak araç setini ve s. 13, 31 ve 49'daki farklı insan hakları çerçeveleri ile çocuk yaşta evlilikler arasındaki bağlantıları vurgulayan tabloları kullanın.

İpucu! Bireysel ya da ortak bir rapor gönderebilirsiniz.

Sivil toplum örgütleri, OHCHR'ye bireysel ya da ortak raporlar sunabilir. Konuları/sorunları en etkili biçimde nasıl iletebileceğiniz konusunda, kaynaklarınıza ve savunuculuk stratejinize göre karar vermeniz gerekir.

- **Bireysel başvurular** daha hızlı bir biçimde hazırlanır, belirli konulara odaklanmaya olanak tanır ve örgütünüzün OHCHR tarafından tanınması durumunda daha etkili olabilir. Sözcük sınırı 2815'tir.
- **Ortak başvurular**, artan görünürlük ve güvenilirlik, kaynak havuzu ve sivil toplum örgütleri arasında gelişmiş işbirliği sunar. Bunların OHCHR özetlerinde yansıtılma olasılığı daha yüksektir. Sözcük sınırı 5630'dur.

Sivil toplum örgütleri için **UPR Info çevrimiçi seminerlerine** katılmanız önerilir. Bunlar, EPİ ile nasıl etkileşim kurulacağına, deneyimli katılımcıların, edinilen bilgilerin ve umut verici uygulamaların paylaşılmasına odaklanır. Ayrıca, diğer örgütlerle işbirliğini keşfetme olanağı tanır.

- Webinar tarihleri ve kayıt bilgileri, UPR Info internet sitesinin haber bölümünde ve sosyal medya kanallarında (X, Facebook ve Instagram) yer alır.
- Sorularınız için stakeholders@upr-info.org adresine e-posta gönderin.

Önemli! Sivil toplumun EPİ'ye yaptığı başvurular gizli olamaz. Kuruluş, birey ya da grubun kimliğini içermesi gerekir ve çevrimiçi olarak yayımlanır. Örgütünüzün EPİ sürecine katılması durumunda, özellikle de ön oturum, diplomatlarla savunuculuk, bildiri sunma, vb. de dahil olmak üzere, bizzat savunuculuk yapmanız durumunda tepki alma riskinin değerlendirilmesi önemlidir.

Nasıl: Bir EPİ raporu hazırlayın ve gönderin.

Format:

- Word belgesi.
- Referans kolaylığı adına paragraf ve sayfaları numaralandırın.

Sözcük Sınırı:

- Bireysel rapor: Kapak sayfası, dipnotlar ve ekler dışında en fazla 2815 sözcük olmalıdır.
- Ortak rapor: Kapak sayfası, dipnotlar ve ekler dışında en fazla 5630 sözcük olmalıdır.
- Kaynak için ek belgeler konulabilir. Eklerin rapordan ayrı olarak gönderilmesi, yüklenmesi ve açıkça bu biçimde tanımlanması gerekir.
- Dipnotların yalnızca bilgilere referans vermek adına kullanılması gerekir.

Dil: BM'nin resmi dillerinden biri (Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca), ancak tercihen İngilizce, Fransızca ya da İspanyolca.

Son teslim tarihi:

Raporların ilgili çalışma grubu oturumundan (devlet incelemesi) en az altı ay önce gönderilmesi gerekir. Kesin son teslim tarihleri, [OHCHR internet sitesinde](#) yayımlanır.

Önemli! Geç gönderilen başvurular dikkate alınmaz.

Rapor Sunum Adımları:

1. Çevrimiçi başvuru kayıt sistemini kullanmak için [OHCHR rehberlerini](#) kontrol edin. Sivil toplum başvuruları için resmi bir şablon yoktur; ancak, OHCHR özetine yönelik bir şablon bulunmaktadır. Bilgilerinizi, aynı başlıkları kullanarak sunmanız OHCHR'in bilgileri hangi bölüm altında bulacağını anlamasını kolaylaştırır.
2. [EPİ kayıt sisteminde](#) kuruluş profilini oluşturun. Söz konusu profilin onaylanması 24 saate kadar sürebilir.

3. Raporunuzu, çevrimiçi sistem üzerinden gönderin.

Çevrimiçi sistemi kullanırken herhangi bir teknik sorun yaşamanız durumunda ohchr-uprsubmissions@un.org adresi üzerinden EPI'ye bir e-posta gönderin.

Mevcut yazılı başvuruları bulabileceğiniz yerler:

- Tüm yazılı sunumlar kamuya açıktır ve OHCHR internet sitesine bulunabilir: UPR Documentation by Country [UPR Ülkelere göre Belgeler]> Reports and Information [Raporlar ve Bilgiler]> Summary of Stakeholders' Information [Paydaş Bilgilerinin Özeti].
- [Paraguay'dan bir örnek](#).
- Belgelerin çoğu İngilizce, Fransızca, İspanyolca, Çince, Rusça ve Arapçadır.

İpucu! Çocuk ve gençleri, EPI raporlama sürecine dahil edebilirsiniz.

Çocuklar, EPI sürecine dahil edilebilir. Çocuk ve gençleri söz konusu süreçlere dahil etmeniz durumunda aşağıdakilere ihtiyaç duyarsınız:

- Her zaman güvenliklerinin sağlanması adına bir çocuk/genç güvenliği prosedürü.
- Özellikle insan hakları savunucularına karşı tepkilerin olduğu ülkelerde sürece katılımın yaratabileceği risklerin değerlendirilmesi.

Önemli kaynaklar

- Çocuk yaşta evlendirilmiş kız çocuklar ve genç kadınları sürece dahil etmeyi isterseniz rehberlik etmesi için [Girls Not Brides'ın çocuk/genç güvenliği standartlarını](#) kullanabilirsiniz.
- EPI ayrıca, çocuk ve ergenlerin EPI sürecine etkin katılımlarını sağlayarak sürece katkıda bulunma becerilerini geliştirmek için [çocuk dostu bir rehber](#) geliştirmiştir.

Vaka Çalışması: COVID-19 Salgını Sırasında Çocukların EPI Sürecine Dahil Edilmesi

“Çocukların raporları, çocuk ve ergenlerin gerçekliklerini ve seslerini dikkate almak için bir platform sunarak durumlarını kapsamlı bir biçimde anlamamızı sağlamıştır. Buna ek olarak çocuk ve ergenler için katılımcı bir egzersiz haline gelmiştir ve zaman içerisinde çocuk ve ergenlerin durumlarına ilişkin bilgi toplanmasını ve örgütün etkisinin değerlendirilmesini sağlamıştır. Ayrıca, onlarla birlikte çocuk güvenliği ve katılımcı belgeler düzenleme stratejilerine ilişkin çok şey öğrenilmiştir.”

CDIA, Girls Not Brides'ın Paraguay'dan üyesi

CDIA, COVID-19 salgını sırasında çevrimiçi araçlarla Paraguay'ın farklı yerlerinden bir grup çocuğu EPI sürecine dahil etmiştir. CDIA, çocukların rapor hazırlamaya aktif bir biçimde katılmasını, sesleri ve deneyimlerini bir araya getirmesini ve ülkedeki insan hakları durumuna yönelik vizyonlarını sergilemesini desteklemiştir.

[Haklarımız, sesimiz adlı raporları](#), Paraguay'daki gençlerin karşılaştığı güçlüklerle yönelik değerli bilgiler sunar.

Adım 2

Ulusal danışma toplantıları düzenleyin ve/veya düzenlenen toplantılara katılın ya da devlet ile doğrudan iletişime geçin (önerilir).

Sivil toplum örgütleri, ulusal insan hakları kuruluşları ve kamu kurumları arasında bilgi-belge paylaşımını sağlayan ulusal görüşmeleri düzenleyin, kolaylaştırın ya da bu görüşmelere katılın. Söz konusu görüşmeler sırasında çocuk yaşta evliliklere ilişkin güncel veri, kanıt ve bilgilerin sunulmasını sağlayın.

İpucu! Söz konusu tartışmaları desteklemek adına ülke ve/veya temaya göre kanıt ve bilgi için s. 67'deki kaynak araç kutusunu kullanın.

Adım 3A ve 3B

Cenevre'deki ya da ülke içindeki ön oturumlara katılın (kabul edilmeniz durumunda ısrarla önerilir).

Ön oturumlar, devlet incelemesinden bir ay önce gerçekleşir. Devlet incelemesinden üç-dört ay önce kayıt yaptırmanız gerekir.

Unutmayın! Ön oturumda konuşmacı olarak kayıt yaptırmak için yalnızca rapor gönderen sivil toplum örgütleri başvuruda bulunabilir.

UPR Info tarafından düzenlenen ön oturumlar, sivil toplum örgütleri temsilcilerinin hem Cenevre'de BM üye devletleri daimi temsilcileriyle hem de ülke içerisinde büyükelçilik temsilcileriyle belirli konuları devlet temsilcilerine⁴¹ iletebileceği bir platformdur.

Bağlama göre sivil toplum örgütleri ve UPR Info, ülke/devlet incelemesi sürecinde ön oturumlar düzenleyebilir. UPR Info'nun Cenevre'deki ön oturumlarını tamamlayıcı özelliği olan bu oturumlar, sivil toplum örgütlerinin devlet incelemesi öncesinde endişelerini dile getirmesi için bir platformdur.

Diplomatlar, devlet incelemesi için kullanılmak üzere bilgi ve öneriler almayı önemsedikleri için EPİ sürecinde önemli müttefiklerdendir.

Örgütünüzün UPR Info tarafından ön oturuma katılım için seçilmesi durumunda çocuk yaşta evliliklerle ilgili konuların özet raporda yer alması ve diğer devletlerin inceleme altındaki devlete çocuk yaşta evliliklere dair tavsiyede bulunma olasılığı artar.

Başvurunun ardından seçilen sivil toplum temsilcilerin Cenevre'deki diplomatlara 5-7 dakikalık sunum yapmaları için davet gönderilir ve bu sunumda sivil toplum örgütlerinin OHCHR özet raporunda yer alması gerektiğine inandığı insan hakları endişeleri vurgulanır.

İpucu! Güncel gelişmelerden haberdar olmak ve ortak bir rapor hazırlamak üzere işbirliği imkanları için UPR Info'yu takip edin.

- UPR Info bültenine abone olun ([internet sitesi üzerinden](#)) ve ön oturumlara dair güncel başvuru çağrıları için sosyal medya hesaplarını (X, Facebook ve Instagram) takip edin ve son başvuru tarihinden önce başvurunuzu yaptığınızdan emin olun.
- UPR Info çok sayıda başvuru aldığı için, çeşitli insan hakları temalarını temsil eden ulusal işbirliklerine ve kuruluşlara öncelik verir. Kuruluşunuzun küçük olması ve yalnızca çocuk yaşta evliliklere odaklanması durumunda, ortak bir rapor hazırlamak için işbirliği yapmayı talep edebilirsiniz.
- Ön oturumlarla ilgili sorularınız için EPİ Bilgi Politikası ve Savunuculuk Programı ile presessions@upr-info.org adresi üzerinden iletişime geçin.

⁴¹ Kalıcı Temsilcilikler listesi ve iletişim bilgileri için bakınız: [UN Blue Book](#).

İnceleme Sırasında

Adım 4

Devlet incelemesini izleyin (önerilir).

Devlet incelemesi, yılda üç kez (Şubat-Mart, Haziran-Temmuz, Eylül-Ekim) düzenlenen İnsan Hakları Konseyi oturumları sırasında etkileşimli bir diyalog şeklinde Cenevre'de gerçekleşir.

Bu oturumlarda yalnızca BM üye devletleri söz alabilir, BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi (ECOSOC) danışma statüsüne sahip sivil toplum örgütleri bu oturumlara katılabilir. Platform, diğer devletlerle ağ kurma ve savunuculuk yapma, devlet delegasyonlarıyla (özellikle üç kişilik yönetim grubundakiler) bağlantı kurma ve diğer paydaşlarla bağlantıya geçme için kullanılabilir.

Bu oturumların izlenmesi ya da bunlara katılmak örgütünüzün ulusal düzeyde çocuk yaşta evliliklere dair savunuculuk ve strateji geliştirmesi bakımında büyük önem taşıyan tavsiyelere ve devletin yanıtlarına ilişkin birinci elden bilgi toplamasını kolaylaştırır.

Devlet incelemesine nasıl katılacağınıza yönelik daha fazla bilgiyi bu [rehberde](#) bulabilirsiniz.

Cenevre'deki oturumlara katılmak sivil toplum örgütleri için yüksek maliyetli olsa da uzaktan ya da çevrimiçi olarak da çok sayıda savunuculuk faaliyeti gerçekleştirme olanağınız vardır:

1. Oturumları, BMTV internet yayını üzerinden canlı olarak izleyin.
2. Oturumları sizin adınıza izlemesi ve bunlara katılması için Cenevre merkezli kuruluşlarla ortaklık kurun.
3. Oturumların ülkenizde canlı ya da önceden kaydedilmiş olarak izlenmesini organize edin.
4. Sosyal medya hesaplarınızda bu oturumlardan bahseden paylaşımlar yaparak farkındalığı artırın.

İpucu! ECOSOC statüsü nasıl alınır veya sponsorluk ortaklığı nasıl kurulur?

EPI ve HRC oturumlarının belirli aşamalarına katılmak ve sözlü açıklamalarda bulunmak için örgütünüzün ECOSOC danışmanlık statüsüne sahip olması gerekir. Bu statü, sahip olanların BM tesislerine erişimini kolaylaştırır. Rapor sunma veya UPR Info tarafından düzenlenen ön oturumlara katılım için ise söz konusu statü zorunlu değildir.

ECOSOC akreditasyonu için örgütünüzün ECOSOC çalışanlarıyla ilişkisini, amaçlarını, faaliyetlerini ve insan hakları alanındaki katkılarını gösteren bir başvuru yapması gerekir.

ECOSOC statüsü olmayan örgütler, HRC oturumlarına katılabilmeleri için başkalarına sponsorluk yapmaya açık olabilecek akredite örgütler ile ortaklık kurabilir. Bu, insan hakları topluluğu içinde bir ağ oluşturulması ve çocuk yaşta evlilik odağında çalışanlar da dahil olmak üzere, insan hakları alanında ortak hedefleri ve çıkarları olan örgütlerle ittifaklar kurulabilir.

Örgütünüzün, ECOSOC danışmanlık statüsüne nasıl başvurabileceğine ilişkin daha fazla bilgiyi [ECOSOC internet sitesinde](#) bulabilirsiniz.

Unutmayın! Girls Not Brides ECOSOC danışmanlık statüsüne sahiptir. ECOSOC statüsüne sahip olmayan ve HRC'ye erişim konusunda yardıma gereksinim duyan Girls Not Brides üye örgütleri info@girlsnotbrides.org adresi üzerinden Girls Not Brides Sekreteryası ile iletişime geçebilir.

Adım 5

Ülke düzeyinde tavsiyelerin kabul edilmesi için savunuculuk yapın (ısrarla önerilir).

Devlet incelemesinden sonraki 4-6 aylık süre içerisinde ve EPİ'nin HRC genel oturumunda nihai sonucu kabul etmesinden önce.

Sivil toplum örgütleri, inceleme altındaki devlet tarafından çocuk yaşta evliliklere dair tavsiyelerin benimsenmesi ve uygulanması konularında savunuculuk yapabilir. Buna, aşağıdaki yöntemlerin kullanımına dair devlet yetkilileri ve bu yetkililerin rollerini belirlemek dahildir:

- Savunuculuk çalışmaları,
- Devlet yetkilileri ve uluslararası aktörlerle doğrudan etkileşim,
- Bakanlara gönderilecek yazılar.

İpucu! Savunuculuğu desteklemek için bilgi notları ve sunumları hazırlayın.

Bilgi notları ve sunumlar gibi materyaller, EPİ sürecinde savunuculuk için temel araçtır. Örgütünüzün Cenevre'deki ön oturumlara ya da HRC oturumuna katılması durumunda söz konusu materyalleri devlet temsilcileriyle yüz yüze ya da e-posta yoluyla paylaşabilirsiniz. Bu da sivil toplum örgütleri tarafından toplanan bilgilerin yayılmasını kolaylaştıran ve tavsiyelerin tutarlı bir belgede sentezlenmesini sağlar.

Bu materyallerin:

- sivil toplum örgütlerinin raporlarını kısa ve net bir biçimde özetlemesi,
- inceleme altındaki ülkede çocuk yaşta evliliklerin yaygınlığına dair bilgi sağlaması,
- çocuk yaşta evlilik ve eğitim, cinsel sağlık ve üreme sağlığı/hakları gibi ilgili politika alanları da dahil olmak üzere, sivil toplum örgütlerinin raporlarında vurgulanan belirli konularla ilgili ilerleme ve güçlüklerin ana hatlarıyla belirlemesi.
- verilen tavsiyeleri içermesi,
- ilgili sivil toplum örgütlerinin iletişim bilgilerine yer vermesi gerekir.

Birtakım Örnekler:

- CEHURD, 2022, [Girls Not Brides Uganda üyesi. Factsheet on the right to the highest attainable standard of physical and mental health in Uganda](#) [Uganda'da mümkün olan en yüksek düzey fiziksel ve ruhsal sağlık standardına sahip olma hakkına ilişkin bilgi notu].
- Bangladeş'teki Çocuk Hakları Savunuculuğu İşbirliği, Bangladeş'teki Güçlerini Birleştiriyor, Ain o Salish Kendra (ASK), 2023, [Factsheet on child marriage in Bangladesh for the 4th cycle of the UPR](#) [Bangladeş'te UPR'nin 4. döngüsü için çocuk evliliğine ilişkin bilgi formu].
- Bangladeş'teki Çocuk Hakları Savunuculuğu İşbirliği, Bangladeş'teki Güçlerini Birleştiriyor, Ain o Salish Kendra (ASK), 2023, [Presentation on child rights and child marriage in Bangladesh for the UPR Info pre-session](#) [Bangladeş'te UPR Bilgi ön oturumunda çocuk hakları ve çocuk yaşta evliliğe ilişkin sunum].

İpucu! Kanıt dayalı materyaller oluşturmak adına s. 67'deki kaynak araç kutusunu kullanın.

Adım 6A ve 6B

Nihai EPİ sonucunun kabul edildiği İnsan Hakları Konseyi genel oturumuna katılın (Cenevre’de olmanız durumunda önerilir).

İnsan Hakları Konseyi Genel Kurulundan üç hafta önce kaydınızı yaptırın.

Bu, Cenevre’deki inceleme sürecinin son adımıdır ve HRC, EPİ sonuçlarını benimser ve raporunu yayınlar. EPİ raporlarının resmi olarak kabul edilmesinin ardından, HRC EPİ’ye ilişkin kapsamlı bir tartışmayı 6. gündem maddesi olarak gerçekleştirir.

ECOSOC danışmanlık statüsüne sahip sivil toplum örgütleri, bakış açılarını ve görüşlerini doğrudan HRC’ye sunabilir; ancak, kayıt yaptırılması ve konuşma sırası için başvuruda bulunulması gerekir.

HRC oturumuna nasıl katılacağınıza, kayıt, başvuru yönergeleri ve son teslim tarihleri hakkında daha fazla bilgi için OHCHR internet sitesini ziyaret edebilirsiniz.

Sivil toplum örgütleri, iki dakikalık sözlü katkılar, yazılı açıklamalar ve yan etkinlikler aracılığıyla aşağıdaki eylemleri gerçekleştirebilir.

- Devletin, çocuk yaşta evlilikler hakkında not ettiği tavsiyelerin vurgulanması.
- İnceleme altındaki devletin kabul edilen tavsiyeleri uygulama stratejisinin sorulması.
- Sivil toplumun, bunların uygulanması konusunda nasıl bir rol oynayacağını sorulması.

Unutmayın! ECOSOC statünüz olmaması ya da Cenevre’de olmamanız durumunda oturumu UN Web TV üzerinden takip edebilirsiniz.

İpucu! İnceleme altındaki devletin hangi EPİ tavsiyelerini “kabul ettiğini” ve hangilerini yalnızca “not ettiğini” takip ederek, “inceleme sonrası” ulusal savunuculuk planınızı yapın.

İnceleme Sonrasında

Sivil toplum örgütleri, inceleme altındaki devletin kabul ettiği tavsiyeleri uygulamasını izleme, taahhütlerin yerine getirilmesini sağlamak için savunuculuk yapma, ve kamuoyunun ve paydaşların sonuçlar ve devletin yükümlülükleri konusunda farkındalığını artırmaya ilişkin etkili bir rolü vardır.

EPİ döngüsü boyunca söz konusu bu sürekli takipte ve bağlantıda olma hali, sivil toplumun sesini uluslararası insan hakları mekanizmaları nezdinde yükseltebilir ve EPİ sürecinin temelini oluşturan hesap verebilirlik mekanizmalarını güçlendirebilir.

Adım 7

EPİ tavsiyelerinin uygulanmasını savunun ve destekleyin (önerilir).

Sivil toplum örgütlerinin, tavsiyelerin uygulanması için savunuculuğa devam etmesi, devlete aktif olarak stratejiler sunması ve destek sağlaması, ve (en azından) EPİ tavsiyelerine ilişkin farkındalığı artırması büyük önem taşır.

Bu bağlamda yapabilecekleriniz:

1. Yüksek Komiserliğin Mektubunu ve Tavsiyeler Ekini (özellikle çocuk yaşta evlilikler ve ilgili politika alanlarındaki olanlar) bakanlıklar ve diğer ulusal paydaşlarla kabul edilen EPİ tavsiyelerinin izlenmesi için savunuculuk yapmak amacıyla kullanabilirsiniz.
2. Çocuk yaşta evliliklerin devlet incelemesi sırasında dikkate alınan konulardan birisi olması ve incelemeyi gerçekleştiren devletler tarafından tavsiyeler sunulması durumunda, ulusal düzeydeki savunuculuğunuz kapsamında çocuk yaşta evliliklerin önlenmesine yönelik politika taleplerinizi diğer BM üye devletleri ve İnsan Hakları Yüksek Komiserliği tarafından desteklediğini vurgulayabilirsiniz.

Adım 8

EPİ tavsiyelerinin uygulanma durumuna dair ara rapor sunun (önerilir).

EPİ sırasında verilen insan hakları taahhütleri için sürekli hesap verebilirliğin sağlanması, tavsiyeleri stratejik izleme gerektirir. Sivil toplum örgütlerinin ara rapor sunması gelecekte gerçekleştirilecek incelemeler ile güçlü bir bağlantı kurulmasını sağlar.

İyi belgelendirilmiş bir dönem ortası raporu, küresel düzeyde de önemli bir bilgi deposudur ve bir sonraki döngü kapsamında inceleme altındaki devlete verilecek tavsiyeleri şekillendirebilir.

Genel olarak tavsiyelerin uygulanması üç düzeye ayrılır:

- tamamen uygulanan
- kısmi uygulanan
- uygulanmayan

Dönem ortası raporunuzda bu kategorilerde çocuk yaşta evliliklere ilişkin tavsiyelerin durumunu belirtmeniz gerekir.

İpucu! Ara dönem raporunuz için OHCHR şablonunu kullanın.

- Ara dönem raporunuzu hazırlarken, OHCHR tarafından her EPİ dönemi için önerilen [şablonları](#) kullanabilirsiniz.
- Ara dönem raporlamaya ilişkin daha fazla bilgi edinmek için, UPR mid-term reporting. [Optimising sustainable implementation. Good practices for UPR stakeholders](#) [EPİ ara dönem raporlaması. Sürdürülebilir uygulamayı optimize etme. EPİ paydaşları için iyi uygulamalar].

Vaka Çalışması: Paraguay'ın EPİ Sürecine Katılımı

Paraguay'da, Girls Not Brides üyesi olan [CDIA](#), 2020 yılında COVID-19 salgını sırasında tamamen çevrimiçi ortama geçme kararından yararlanarak EPİ sürecine aktif olarak katılma yönünde stratejik bir karar almıştır.

Çocuk hakları gözlemcisi olarak CDIA, ülkede çocukların insan haklarının uygulanmasına ilişkin büyük önem taşıyan bilgi ve verilere sahiptir. Ağ tabanlı bir örgüt olmaları ve üyelerinin ele aldığı çeşitli konuları göz önünde bulundurarak, üç alternatif rapor hazırlamaya karar vermişlerdir:

1. Tüm insan hakları ihlallerini değerlendirme altına alan kapsamlı bir [rapor](#).
2. Eğitim hakkına odaklanan tematik bir [rapor](#).
3. Ülke genelinde oğlan çocuklar, kız çocuklar ve ergenlerin görüşlerini içeren bir çocuk [raporu](#).

Bu fırsatlar, CDIA'nın insan hakları, rapor yazımı ve uluslararası düzeyde savunuculuk faaliyetlerindeki kapasitesinin artırılması açısından değerlidir.

İpucu! Etkili sivil toplum örgütlerinin EPİ'ye sunduğu raporlardan yararlanın.

“Rapor, uzun zamandır üzerinde çalışılan savunuculuk gündemini ilerletme olanağı sunduğu için, örgütün çalışmalarına değer katmıştır. [Tanzanya tarafından] benimsenen temel konulardan kimisi, hamile kız çocukların okula geri dönmesini⁴² içerir.”

Children's Honor Forum, Girls Not Brides'ın Tanzanya'dan üyesi

Girls Not Brides üye kuruluşlarından:

- Arjantin. Girls Not Brides üyesi Fundación para Estudio e Investigación de la Mujer'in (FEIM) de dahil olduğu ortak rapor. Universal Periodic Review of Argentina. [Third Cycle Evaluation. Access to abortion in Argentina](#) [Arjantin Evrensel Periyodik İncelemesi. Üçüncü Döngü Değerlendirmesi. Arjantin'de kürtaja erişim]. Kasım 2017
- Tanzanya. Girls Not Brides üyesi Çocukların Onuru Forumu'nun da dahil olduğu ortak rapor. [Tanzania Civil Society Report on The Status of The Implementation of The 133 UPR Recommendations Of March 2016 Which Were Accepted By The United Republic of Tanzania](#) [Tanzanya Sivil Toplumununun Mart 2016 tarihinde Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti Tarafından Kabul Edilen 133 EPİ Tavsiyelerinin Uygulanma Durumuna İlişkin Raporu]. Mart 2021.

Diğer Örgütlerden:

- Endonezya. Ortak rapor. Endonezya Sivil Toplum Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi için İşbirliği. [Submission to UN Universal Periodic Review \(UPR\) of 4th cycle for Indonesia. Joint submission 3](#) [Endonezya için 4. döngünün BM Evrensel Periyodik İncelemesine sunumu. Ortak sunum 3]. 2022.
- Zambiya. Bireysel rapor. The UPR Project at Birmingham city University on child, early and forced marriage. [Zambia's Universal Periodic Review, Fourth Cycle, 42nd session of the UPR Working Group](#) [Birmingham Şehir Üniversitesi'ndeki UPR Projesi, çocuk yaşta, erken ve zorla evlilik üzerine. Zambiya'nın Evrensel Periyodik İncelemesi, Dördüncü Döngü Çalışma Grubu 42. oturumu]. Ocak-Şubat 2023

Nasıl: EPİ'ye sunulacak bir rapor hazırlayın.

[OHCHR rehberlerine](#) dayalı sunumlar için ana hatlar

1. Aşağıdakileri içeren bir **kapak sayfası**:

- İnceleme altındaki devleti içeren başlık, örneğin “[Ülke Adı] hakkında EPİ sunumu”.
- Kapsanan zaman dilimi, örneğin, “4. Döngü”.
- Raporu sunan örgütün/örgütlerin adı ve kısaltması.
- Raporu sunan örgütün/örgütlerin logosu/logoları.
- Sunum tarihi.
- İletişim bilgileri.

2. Aşağıdakileri içeren bir **giriş bölümü**:

- Başvuruyu yapan örgüte/örgütlere ilişkin kısa bir tanıtım.
- Raporun kapsamı, raporlama döneminde tespit edilen 5-10 insan hakları sorununa odaklanılır; örneğin, çocuk yaşta evliliklerle ilgili insan hakları ihlalleri.

İpucu! Çocuk yaşta evliliklere ilişkin sözleşme maddelerinin ve insan hakları ihlallerinin incelenmesi konusunda CRC (s. *), CEDAW (s. *) bölümlerine bakınız.

3. Aşağıdakileri içeren **yöntemler**:

- Birincil kaynaklara vurgu yapılarak bilgi toplamak üzere kullanılan yöntemlerin ana hatları.
- Mevcut olması durumunda başvuruların dayanağına yönelik bir açıklama.
- İkincil kaynaklardan alınan bilgilerin dipnotlarda belirtilmesi ve yalnızca gerekli olduğunda eklenmesi gerekir.

Önemli! OHCHR, paydaş raporunda bakış açısını, keşifler ve sonuçlar da dahil olmak üzere, birinci elden bilgilere öncelik verilir. Çoğunlukla ya da tamamen ikincil verilere dayanan gönderiler, OHCHR paydaş raporunda göz önünde bulundurulmaz.

⁴² Editör notu: Türkiye’de mevzuata göre, zorunlu temel eğitim sürecinde bir kız çocuğun evlendirilmiş, hamile ve çocuk doğurmuş olması okulla ilişkisinin kesilmesi sebebidir. Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği (Değişik: RG-26/3/2017-30019) Evli olanların kayıtları yapılmaz, öğrenci iken evlenenlerin okulla ilişkisi kesilerek kayıtları e-Okul üzerinden Açık Öğretim Lisesine, Mesleki Açık Öğretim Lisesine veya Açık Öğretim İmam Hatip Lisesine gönderilir. Ancak mesleki eğitim merkezi öğrencileri için bu fıkra hükmü uygulanmaz.

4. **İçerik, temel insan haklarına göre kümelenmiştir ve belirlenen her insan hakları sorunu için aşağıdakileri içerir:**

- Ülkenizdeki insan hakları durumunun tanımı ve bağlamsal arka planı, devletin başarılarını, gelişmeleri ve güçlükleri de içerecek biçimde. Öncelikli konulara ilişkin gerçekleri, kanıtları ekleyerek ve ilgili insan hakları belgelerine ve ulusal yasal çerçevelere referans vererek argümanlarınızı destekleyin.
- Önceki EPI döngülerinden ilgili tavsiyelerin uygulanma durumunun bir analizi:
 - Bunları “tamamen uygulandı”, “kısmen uygulandı”, “uygulama sürecinde” ya da “uygulanmadı” olarak kategorilendirin.
 - Gözlemlediğiniz herhangi bir ilerlemeyi, gerilemeyi ya da umut verici uygulamaları vurgulayın.
 - Her tavsiyeye dair açık bir biçimde bilgi olduğundan emin olun (HRC raporu, döngü, paragraf numarası, öneri numarası ve öneren ülke).

Çalışma Grubu raporlarının sağ üst tarafında HRC rapor numarasını görebilirsiniz. EPI Çalışma Grubunun 2. döngüde açıkladığı [Guatemala'dan Paraguay'a bir öneri örneği](#): [A/HRC/32/9] 2. Döngü, Paragraf 102.7 [Guatemala].

5. **Belirlenen her insan hakları sorununa ilişkin tavsiyeler:**

- İlgili olduğu durumlarda önceki döngüdeki tavsiyeleri yineleyerek uygulanabilir tavsiyeler belirleyin. Söz konusu tavsiyelerin “SMART” (Belirli, Ölçülebilir, Başarılabilir, Sonuç Odaklı ve Zamanla Sınırlı) analizinin yapılması, bu kriterlere uyması ve raporda ele alınan konularla doğrudan ilişkili olması gerekir.
- Örneğin, Endonezya Sivil Toplum İşbirliğinin 2022’de Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesine İlişkin sunduğu [raporda](#) belirtildiği üzere, “2025 yılına kadar; ilkökul, ortaokul ve lise düzeyindeki okul müfredatına kapsamlı cinsel sağlık ve üreme sağlığı eğitiminin entegre edilmesinin sağlanması”; “16/2019 sayılı evlilik yasasının uygulanması ve bölgesel düzenlemeler biçiminde türev politikalar uygulama yetkisi için yerel yönetimleri görevlendirme.”

6. **Ek:**

- Sivil toplum örgütleri önceki döngülerden ülke matrislerini incelemesi ve “Uygulama düzeyine ilişkin değerlendirme/yorumlar” başlıklı sağ sütuna tavsiyelerin uygulanıp uygulanmadığına yönelik değerlendirmelerini yazması konusunda teşvik edilir.
- Matrisi yazılı başvurunuzun eki olarak gönderin, böylece sözcük sınırı etkilenmez.
- Belirli matrisler, [OHCHR internet sitesinde](#) kullanıma açılması ardından “Matrix of Recommendations [Öneri Matrisi]” başlığı altında “documentation by country [ülkelere göre dokümantasyon]” bölümünde yer alır.

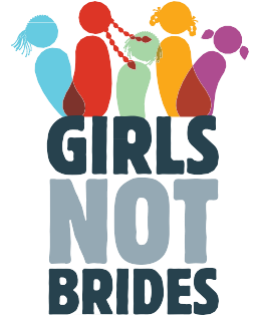
Ek: Faydalı Kaynaklar

- Child Rights Connect, 2021, Together with children, for children. [A guide for civil society organisations empowering children in CRC reporting](#) [*Çocuklarla birlikte, çocuklar için. CRC raporlamasında çocukları güçlendiren bir sivil toplum örgütü rehberi*].
- International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association: Kirichenko, Kseniya & Nolan, Helen, 2020, [Advocating on Gender Identity and Gender Expression – The Committee on Economic, Social and Cultural Rights: Practical guide](#) [*Toplumsal Cinsiyet Kimliği ve Toplumsal Cinsiyet İfadesi Savunuculuğu – Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi*] (Cenevre: ILGA World).
- [Rutgers and ARROW, 2020, A RHRN Toolkit for reporting to CEDAW on youth SRHR. Shadow report template](#) [*CEDAW'a gençlik SHRH'ye ilişkin raporlama yapmak için bir RHRN Araç Seti. Gölge rapor şablonu*]. Utrecht. Right Here Right Now.

“Uluslararası
insan hakları
sözleşmeleri,
toplumsal
dönüşümü
hedefleyen hak
savunucuları için
güçlü araçlardır.”

Çocuk Yaşta Evliliklerin
Önlenmesi için Birleşmiş
Milletler İnsan Hakları
Mekanizmalarının
Kullanılması
Sivil Toplum Örgütleri için Rehber

Girls Not Brides, çocuk yaşta evlilikleri önlemeyi ve kız çocukların potansiyellerini gerçekleştirebilmesini sağlamayı amaçlayan 100’den fazla ülkeden 1400’den fazla sivil toplum kuruluşunun küresel ortaklığıdır.

Çocuk Yaşta
Evliliklerin Önlenmesi
için
Küresel Ortaklık Ağı

Mayıs 2024 tarihinde
Girls Not Brides tarafından yayımlanmıştır.
Seventh Floor
65 Leadenhall Street
Londra, EC3A 2AD
Birleşik Krallık

0203 725 5858
0207 603 7811
www.GirlsNotBrides.org
info@GirlsNotBrides.org
GirlsNotBrides
www.facebook.com/GirlsNotBrides

Girls Not Brides, İngiltere ve Galler’de bir garanti ile sınırlı bir şirket (Sicil No: 8570751) ve İngiltere ve Galler’de kayıtlı bir yardım kuruluşudur (Sicil No: 1154230).